

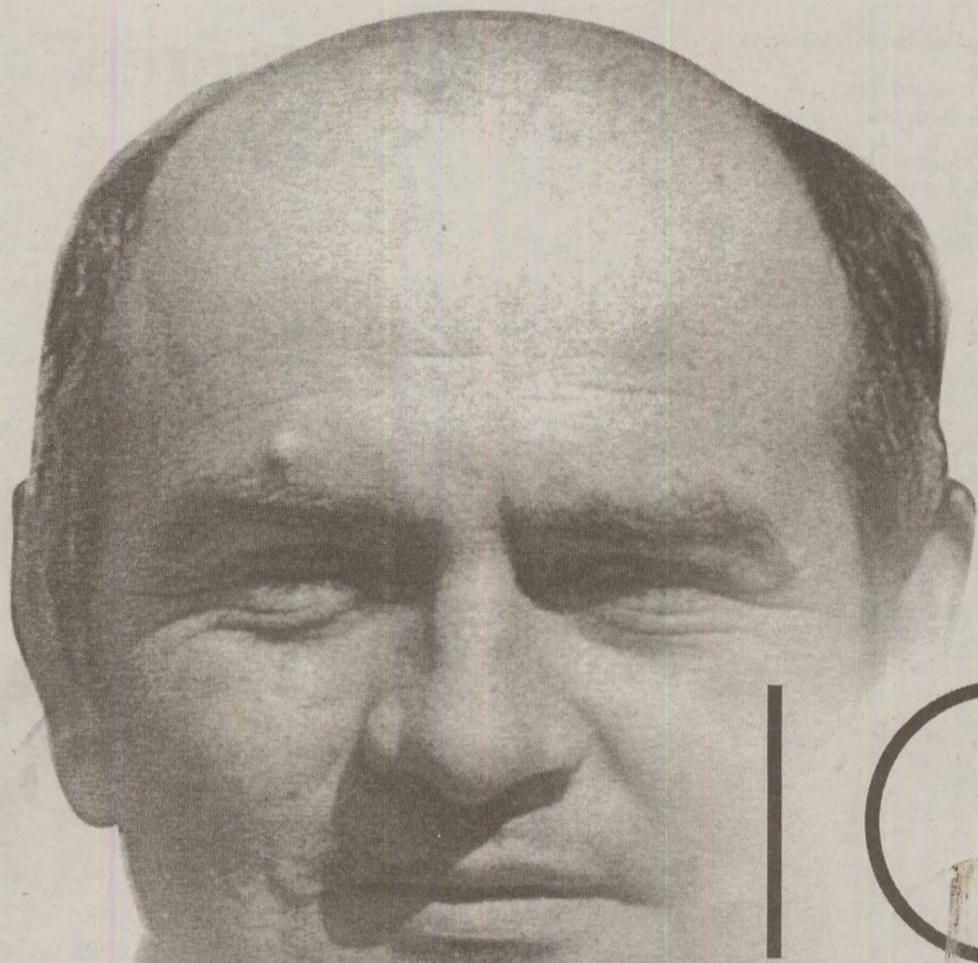
pare sub egida Uniunii Scriitorilor cu sprijinul Fundației Anonimul

România literară

7

CALA DE
LECTURĂ

23 februarie 2007 (Anul XXXIX). 32 pagini. 2,5 lei

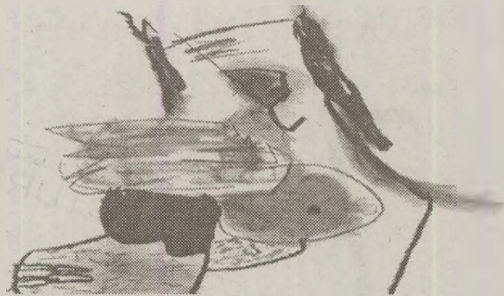
IOAN
GROȘAN

Ducurești. Danu Manta

Un fragment din romanul în pregătire UN OM DIN EST
p. 16-17

Correspondențe din Rotterdam, New York, Köln, Praga

p. 23, 24, 28, 31

s u m a r

Despre „omul recent” de la catedră de Mihai Floarea - p. 3

CONTRAFORT de Mircea Mihăieș - p. 4
Fitness la urna cu bile trucate

LECTURI LA ZI de Tudorel Urian - p. 5
Dilemele prozatorului în tranziție

REAȚII IMEDIATE de Alex. Ștefănescu - p. 6
Resuscitare

LECTURI LA ZI de Cosmin Ciotloș - p. 7
Sensuri ale promovării

Poezii de Dan Mutașcu - p. 7

Poezii de Monica Pillat

PLECÂND DE LA CĂRȚI de Mihai Zamfir - p. 9
Geniul la tinerețe

CERȘETORUL DE CAFEA de Emil Brumaru - p. 9

Prozatorii români și descrierea de Paul Miclău - p. 10

CARTEA ROMÂNEASCĂ de Daniel Cristea-Enache - p. 11
Calea de acces

SEMN DE CARTE de Gheorghe Grigurcu - p. 12
Exactitate rece (II)

A fost sau nu a fost? de Ion Simuț - p. 13

PREPELEAC de Constantin Țoiu - p. 14

PĂCATELE LIMBII de Rodica Zafiu - p. 14

CRONICA IDEILOR de Sorin Lavric - p. 15
Telenovelă cu Heidegger

Ioan Groșan
București. Bulevardul Banu Manta. N.R.M. - pp. 16-17

PUBLICITATE - p. 18
Din regim de listă neagră, -n regim de publicitate...

Petre Solomon - memorialistul de Barbu Cioculescu - p. 19

Minciuna vine de la Răsărit (IV) de Ștefan Cazimir - p. 20

CRONICA PESIMISTEI de Ioana Pârvulescu - p. 21
Nici măcar pornografie

DANS de Liana Tugearu - p. 22
Gala Alina Cojocaru

CORESPONDENȚĂ DIN RÔTTERDAM - p. 23
Fără covoare roșii de Cristina Oancea

CORESPONDENȚĂ DIN NEW YORK - p. 24
Ambroise Vollard, doar un negustor de tablouri? de Eduard Sava

CRONICĂ PLASTICĂ de Pavel Șușară - p. 25
Un fenomen în mișcare: piața de artă

Paralele și secante de S. Damian - pp. 26-27

CORESPONDENȚĂ DIN KÖLN - p. 28
Personajul Hitler de Rodica Binder

MERIDIANE - p. 29

POST-RESTANT de Constanța Buzea - p. 30

PRIN ANTICARIATE de Simona Vasilache - p. 30
Români vechi și noi

LA MICROSCOP de Cristian Teodorescu - p. 31

CORESPONDENȚĂ DIN PRAGA - p. 31
Despre Mircea Eliade în context european de Libuše Valentová

OCHIUL MAGIC - p. 32

România literară®

Director:

NICOLAE MANOLESCU

Redacția:

GABRIEL DIMISIANU - director-adjunct

ALEX. ȘTEFĂNESCU - redactor-șef

OANA MATEI - secretar general de redacție

ADRIANA BITTEL, CONSTANȚA BUZEA,

MARINA CONSTANTINESCU, MIHAI MINCULESCU

Redactori asociați: **IOANA PÂRVULESCU,**

CRISTIAN TEODORESCU

Corectură:

CONSTANȚA BUZEA (pag. 3, 8, 12, 15, 19, 26, 27, 30)

SIMONA GALAȚCHI (pag. 4, 5, 7, 9, 21, 23, 24, 29)

ECATERINA IONESCU (pag. 1, 2, 11, 13, 16, 17, 20, 31)

NINA PRUTEANU (pag. 6, 10, 14, 18, 22, 25, 28)

Grafică: **MIHAELA ȘCHIOPU**

Fotoreporter: **ION CUCU**

Tema numărului: *Umbre*

Tehnoredactare computerizată:

IONELA STANCIU, OANA MATEI, VALENTINA VLĂDAN

Introducere texte: **GEORGETA GHEORGHIU**

Correspondenți din străinătate: **RODICA BINDER** (Germania)

GABRIELA MELINESCU (Suedia), **LIBUȘE VALENTOVÁ** (Cehia)

Redacția: Fundația **România literară**, Calea Victoriei 13, sector 1, cod 010071, București.

Secretariat: **SOFIA VLĂDAN, CORNELIU IONESCU,**

MIRONA LAUDĂ, GHEORGHE VLĂDAN

Cont în lei: BRD-GSG Agenția Șincal,

RO91BRDE441SV59488894410. Cont în valută: BRD-GSG

Agenția Șincal RO87BRDE441SV59488974410 (USD),

RO37BRDE441SV59489004410 (EUR)

e-mail: romlit@romlit.ro; romania_literara@yahoo.com

http://www.romlit.ro; tel: 021. 212.79.86; fax: 021.212.79.81

Imprimat la **TIPOGRAFIA ROMÂNIA LIBERĂ**

Revista **România literară** este editată de Fundația

România literară cu sprijin de la Fundația „Anonimul”, Uniunea

Scriitorilor din România, Ministerul Culturii și Cultelor, și

Administrația Fondului Cultural

Național. Sponsorizare de la Banca

Română de Dezvoltare – Groupe

Société Générale

Revista **România literară** este editată de SC

Satiricon SRL, sub licență. S.C. Satiricon SRL, str. Școala

Floreasca nr. 3 sect. 1 București. Tel. 231.35.00, Fax

230.51.07, E-mail: office@satiricon.ro

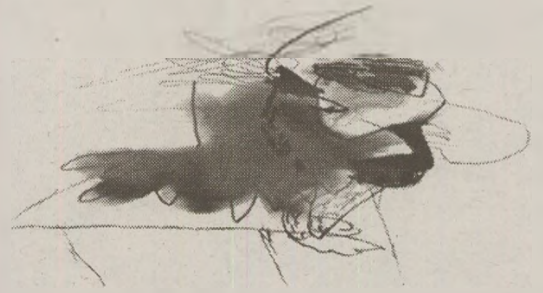
Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu este responsabilă pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate.

România literară este membră a Asociației Revistelor Imprimeriilor și Editurilor Literare (A.R.I.E.L.), asociație cu statut juridic, recunoscută de către Ministerul Culturii și Cultelor.

Revistă editată
cu sprijinul
Fundației
ANONIMUL

— funcționarul-profesor nu-ți va putea niciodată explica inteligibil
— ce-i relativ în celebra formulă ensteiniană ori, când e literat, cită
— luciditate există în scrierile lui Camil Petrescu sau de ce nu se
— (mai) studiază Mateiu Caragiale în școală...

a c t u a l i t a t e a

Despre „omul recent” de la catedră

O educație centrată pe elev – cum stipulează mai toate noile documente școlare românești actuale, în concordanță cu acelea europene și, de fapt, mondiale – nu prea mai are a face, după opinia mea, cu heuripismul funcționăresc curent la fiecare sfârșit de

semestru din școlile noastre. Deși au trecut ani buni de la abolirea scripticică a comunismului, când destui oameni ai școlii se plingeau de mixtiunile obraznice și neavenite ale politicii în pedagogie, faptic încă operează o bună rubedenie a aceluși nec, anume un fel de contorsionare (mergând, vai, în direcția crasă subordonare!) a pedagogicului; acum nu se vorbește de domeniul politic, ci de acela administrativ... Fiindcă idiosincraziile față de birocrație îmi blochează gândurile, (mă) întreb: de ce e mai importantă o hîrtie scrisă la ora h – termenii de alint gen „fluturași” folosiți de managerii-femei de astăzi în locul acelor utilizați de directorii-zbiri de odinioară nu schimbă realitatea! – și o șansă acordată-n plus, fie și-n ultimele secunde ale semestrului, unui elev aflat într-o situație delicată? Este completatul fără cusur și la timp al catalogului să fie scopul ultim al pedagogiei? Oare controlul calității este o tagmă care deja dă fiori altor colegi! – să urmărească să degrabă dosarele policrome și portofoliile doldora de radrelor didactice decît procesele subtile ce se petrec, în drumarea lor atentă, în mințile tinerilor români și pe bancile școlilor?...

Pînă (imi) voi răspunde la toate aceste întrebări făcînd personal, pe propria-mi piele, adică, noile grile de evaluare pe care le pritolesc zilele acestea mai mult din minister și din inspectorate spre a-și acoperi de activitate cuprinsă în magica formulă „implementarea reformei în sistemul de învățămînt”, incitat de cele spuse în liceul unde predau în ultimele zile ale primului

semestru din așa-numitul „învățămînt preuniversitar”, voi schița pentru cititorii cu simțul umorului ai revistei portretul „omului recent” de la catedră cu gîndul la reprofesionalizarea urgentă a acestei vitregite tagme (în primul rînd printr-o regîndire și reasezare a valorilor în România revenită cu acte-n regula în Europa).

Funcționarul-profesor are toate „situațiile” predate cu două-trei ore (dacă nu chiar zile!) înaintea tuturor, are grija condiții semnate la zi „conform planificării” și calculează precis zilele de concediu efectuate și de efectuat; este veșnic atent la toate evidențele financiar-contabile; știe pe dinafară sporurile și plățile suplimentare ale tuturor, de la director pînă la personalul de pază; se interesează de fiecare clanță, pupitru ori „bun din dotare”, aflat „pe inventar”; are grijă pînă și de hrana bulinată evropenește a maidanezilor aciuaiți pe lângă instituție, în pofida sfîșiatului repetat și zadarnic reclamat de ciorapi și de pantaloni ai te miri cui (pasamite, ar trebui considerate aceste manifestări patruipedice drept dovezi de tandrețe, dar...). Profesorului-funcționar nu-i punem la îndoială, Doamne ferește, realele calități; dimpotrivă, i le enumerăm, mai departe laudativ: plin de șarm, glumeț, prezent la toate balurile și chermizele, mereu în vervă, la curent cu presa, el susține cu aplauze tot ceea ce emană de la conducere, laudă și votează oportun, „ca bun coleg”, pe cine trebuie și cînd trebuie, „luînd cuvîntul” în ședințe și semnînd primul procesele verbale aferente. E foarte curajos cînd face parte din majoritate, iar cînd e vorba de măsurile colective precum programul redus de iarnă, drepturile salariale ori protestele de tip greve și mitinguri, ce dau peste cap orice planificări calendaristice și fac superflue pînă și orarele perfecte, e printre susținătorii vehemenți, chiar străduindu-se a se afla mereu în frunte... Toate aceste calități și multe altele, pe care – păcatele mele!

– am uitat să le mai menționez în graba dactilografierii computerizate a acestui portret le intrunește funcționarul-profesor bun la toate și sub toate regimurile. A, încă ceva: ar greși cine l-ar suspecta profesional, intrucît instruirea sa este super-atestată și parafată; gradele didactice, primele și sporurile prevăzute în statut au fost luate și bifate „punctual”, „Regulamentul de ordine interioară”, „Normele PSI” ș.a.m.d. îi sînt în detaliu cunoscute.

Atît numai că funcționarul-profesor te privește chiorș dacă-i vorbești în vreo pauză nu despre căderea părului, a guvernului sau a președintelui, ci despre sensibilitatea muzicală ieșită din comun a unei eleve dintr-a XI-a, ori despre dezbaterile pe tema specificului național de la clasele a XII-a unde sînt elevi care au descoperit sensul real al noțiunii de patriotism... Tot el îți întoarce, subțire, profilul, de-i ceri opinia despre evaluarea continuă și nu te înțelege deloc cînd îi declari că nu poți promova un chiulanguiu notoriu, chiar dacă acela „are acte-n regula de la medic, domnule!” ori e de familie bună - vorba lui Caragiale -, adeseori loaza fiind și „piloasă”... Deși familiarizat cu fizica și matematicile, funcționarul-profesor nu-ți va putea niciodată explica inteligibil ce-i relativ în celebra formulă ensteiniană ori, cînd e literat, cită luciditate există în scrierile lui Camil Petrescu sau de ce nu se (mai) studiaza Mateiu Caragiale în școală...

Cu siguranță, viitoarele luni îmi vor demonstra dacă actualii diriguitori ai învățămîntului românesc vor fi optat pentru formarea și promovarea unor profesori cu calități predominant funcționărești, perfect subordonabili dezideratelor comunităților locale, sau pentru formarea unor cadre didactice cu aptitudini de catalizatori și de inovatori, capabile de a viza obiective pedagogice creatoare...

Mihai FLOAREA

sim

Drept la replică

Vă rog să publicați ca drept la replică la articolul despre USR apărut în ziarul Cotidianul vineri 9 februarie și semnat: „Pagini realizate de Silviu Mihai” următoarele:

Nu îl cunosc pe dl. Silviu Mihai și nu i-am comunicat direct nimic despre Uniunea Scriitorilor.

Nu dețin funcția de secretar al USR, atașată numelui meu în acest articol, și nici nu am atribuit-o vreodată.

În data de 30 ianuarie, dl. Silviu Mihai mi-a trimis un email la care nu am răspuns pentru că a fost expediat la o adresă pe care o vizitez foarte rar și nu pe cea oficială pe care apare pe site-urile web ale USR. Dar nici acolo nu era vorba de o dezbateră pe care na necesității existenței USR.

Ca director de imagine al USR, am constatat că articolul dlui Silviu Mihai conține multe inexactități. Acestea sînt citate ca afirmații ale unor persoane care nu au statutul de membru al USR, lucru nementionat de autorul paginilor. Trebuie precizat pentru o corectă informare că:

Uniunea Scriitorilor nu folosește bani publici.

Uniunea Scriitorilor nu este o organizație sindicală. Componenta de ajutor social acordată membrilor săi este inerentă, dar sensul existenței USR stă în programele sale culturale majore, în existența revistelor de cultură patronate, în editarea de literatură și în sprijinul acordat scriitorilor de toate vîrstele, nu doar acelor de vîrsta a treia cum se prezintă tendențios în articol.

Patrimoniul Uniunii Scriitorilor a fost achiziționat, primit în concesiune sau, după caz, construit din fonduri proprii. Toate pe căi legale.

A pune în dezbateră existența unei organizații neguvernamentale a cărei finanțare este „reformare” depind exclusiv de voința membrilor săi este un act de diversivune. Articolul dlui S. Mihai să se înțeleagă în mod tendențios și fals că USR ar fi o entitate de stat asupra căreia se poate pronunța o altă autoritate decît cea a conducerii sale legitim alese.

Uniunea Scriitorilor din România a desfășurat după alegerile din anul 2005 dar și înainte de acestea numeroase acțiuni cu scop cultural, a participat la promovarea și realizarea în practică a unor inițiative legislative în folosul membrilor săi, a promovat o

activitate instituțională diversă și complexă de care au beneficiat adesea și scriitorii care nu-i sînt (încă) membri pe considerentul că se află aproape de începutul carierei literare și trebuie încurajați. Dintre acestea menționez

- invitarea la acțiunile USR, inclusiv la Festivalul Internațional de la Neptun, a unui număr de tineri din afara USR - din cîte rezultă din opiniile exprimate în paginile realizate de Cotidianul, chiar unii dintre participanți au uitat foarte repede aceste momente - și mai ales organizarea unui Colocviu al tinerilor scriitori, majoritatea nemembri ai USR.

- acordarea Premiilor USR, începînd din 2005, oricărui autor, fie și membru al USR, inițiativă fertilă și soldată cu premiarea unui membru pentru 2005.

- crearea unei reviste a tinerilor în deplină egalitate cu cele girate de membri ai USR, încredințarea conducerii ei unei autoare din afara USR. Deplină egalitate nu înseamnă asumarea de către USR a cheltuielilor integrale ale acestei reviste, preferențial față de cele tradiționale la care redacția își găsește surse de finanțare și căi de difuzare, adaptînd tirajul la cererea pieței, cum este firesc.

- organizarea unor concursuri de burse și manuscrise anume pentru tineri autori, sub 35 de ani, indiferent de apartenența la USR.

Programele Uniunii pot fi consultate pe site-ul USR sau în Revista 22 (nr. 7 / 2007, suplimentul „Bucureștii literar”, nr. 25), unde sunt prezentate pe larg.

A ignora toate cele de mai sus, a pretinde că USR suferă de imobilitate nu sînt simple acte de rea credință, ci atacuri directe la valorile democratice promovate de USR, unicul organism de acest fel care operează în societatea românească a momentului. Ele se înscriu, voit sau nu, în acțiunile, tot mai vizibile în ultimul timp, de presiune asupra instituțiilor și personalităților democratice în scopul vădit de a acredita impunerea în România unui regim autoritar și dirijist.

Ilustrarea articolului dlui S. Mihai cu un colaj mai mare decît spațiul alocat articolului reprezentînd niște mîini încătușate este jignitoare. Uniunea Scriitorilor a fost chiar și în vremuri de dictatură și este și acum o expresie a libertății de gîndire și de exprimare a creatorilor de literatură.

Horia GÂRBEA

Director de imagine și comunicare al USR
Președintele Asociației Scriitorilor București

N.R. Textul de mai sus a fost trimis, în numele dreptului la replică, ziarului Cotidianul, care nu l-a publicat.

Rupți de realitate, funcționând după reguli ce nu țin cont de ceea ce vrea și gândește omul de rând, politicienii României actuale au devenit – cu minime excepții – o clasă retrogradă.

actualitatea

Mircea Mihăiescu

CONTRAFORT

Mu știu dacă Dan Claudiu Tănăsescu se află pe lista celor nominalizați de Monica Macovei ca având probleme cu Justiția. Habar n-am dacă e în cercetare, dacă are vreun proces de corupție pe rol sau dacă se teme doar de brațul lung al legii. Știu însă că ne crede proști de tot, dacă nu chiar imbecili. Prins asupra faptului – a votat de două ori moțiunea împotriva ministrei Justiției –, a venit cu niște explicații care, dacă n-ar fi puerile, sunt cel puțin dezonorante pentru orice om cu mintea întreagă. Cronologic, ele au sunat în felul următor: prima reacție a lui Tănăsescu a fost să-l amenințe pe Adrian Videanu cu un proces de calomnie. A doua a fost să susțină aberația că voia să „începe vigilența” organizatorilor moțiunii, mimând votul dublu. În fine, ca orice găinar prins asupra faptului, a început să pedaleze pe ideea „onoarei de familist”: cică dezvăluirile i-ar afecta imaginea de om și de medic!

Toate acestea ar fi trebuit să le pună pe cântar înainte de-a fi comis infracțiunea. Dacă argumentul cu „verificarea vigilenței” ar fi fost valabil, ar fi fost normal ca imediat după încheierea votului să anunțe că alegerile au fost fraudate, și nu să aștepte să fie prins în urma analizei casetelor înregistrate. În orice țară din lume, un astfel de personaj ar fi dat afară în procedura de urgență. Ca să nu mai spun că minima onoare l-ar obliga să demisioneze. Evident că n-o va face. Ca vechi colaborator al revistei „Săptămâna”, condusă de plagiatorul Eugen Barbu, și înrăit tovarăș de arme al lui Vadim Tudor, Dan Claudiu Tănăsescu e incapabil, la vârsta lui, să se reinventeze moral. Spiritul săptămânist – în care furtul muncii altuia și aservirea vieții culturale intereselor Securității figurau la loc de cinste – n-avea cum să producă altfel de personaje.

Vă întrebați, poate, ce reacție a avut șeful partidului, „justițiarul”, „cinstitul”, „purul” Vadim Tudor. Absolut nici una. Gogoșele turnate în urechile naivilor privind „reforma morală” sunt bune de pompat în conferințele de presă. Proștii înghit, pe nemestecate, cele mai sinistre farse puse la cale de o armată de escroci și mincinoși. Înstăpânită peste țară, perfect echipată pentru atacul la baionetă, clasa politică actuală a dus la perfecțiune străvechile datini ale furtului, lașității și nerușinării.

Cu astfel de specimene, reacția împotriva referendumului pentru introducerea votului uninominal e cât se poate de previzibilă. Șaptesprezece ani de operații oneroase i-au făcut pe parlamentari să creadă că modelul ascunderii incompetenței și lăcomiei pe lista de partid va funcționa la nesfârșit. Ceea ce-i înnebunește e faptul că ideile reformiste provin de la Traian Băsescu – personajul care, de-a lungul vremii, a parut a se simți destul de bine și în lumea tulbură a „listei” electorale. Optând decisiv pentru o altă abordare, toți cei vizați știu că pentru el nu există cale de întoarcere. Traian Băsescu vorbește în numele unei experiențe depășite, dar și al dorinței de a rămâne în memorie drept personajul care a avut taria să rupă și cu propria biografie, și cu blestemul comunist pogorât asupra țării.

Reacțiile supradimensionate demonstrează că șeful statului a nimerit în plin. Ca la fotograf, chipurile liderilor politici s-au dezvoltat în întreaga lor hidoșenie. Vadim Tudor n-a considerat necesar să ia în seama inițiativa prezidențială – probabil, ocupat să-i țină de șase lui Tănăsescu în timp ce fraudă votul cu bile. Geoană a încremenit în postura protestatarului de serviciu, cu chipul schimonosit și cu vocea încercănată de resentiment. Pentru șeful pesedeilor, orice cuvântare a lui Traian Băsescu e dinainte calificată drept „un discurs mediocru” și orice propunere a acestuia un „plagiat” după ideile

mult mai strălucite ale lui Ion Iliescu. Vorbind de preferință prin două guri știrbe de tun – Ludovic Orban și Crin Antonescu –, liberalii se înmormântează în molozul propriei neputințe, atașați unor mașinării infemale a căror direcție e neantul.

Rupți de realitate, funcționând după reguli ce nu țin cont de ceea ce vrea și gândește omul de rând, politicienii României actuale au devenit – cu minime excepții – o clasă retrogradă, obsedată de propria căpățuială și navigând pe coordonate a căror logică bolnavă n-o înțelege nimeni. Asemeni comunităților închise, ai căror membri s-au încrucișat între ei la nesfârșit, clasa politică din România a ajuns la ora decrepitudinii monstruoase. E clar că nu mai putem continua așa, dacă nu vrem să reajungem, după șaptesprezece ani de rătăcirii prin tranziție, la haosul începutului de drum.

Oricât ai fi de clement, se vede cu ochiul liber că actualii politicieni nu pot fi reformați de bună voie. Electroșocul sau șutul în fund – iată opțiunile care ne-au mai rămas. Legați puternic de comunism sau îmbolnăviți între timp de practicile nefaste ale acestuia, politicienii momentului se țin cu ghearele și cu dinții de un sistem pe care au învățat să-l călărească, mulga și batjocorească frenetic. Nu întâmplător, intrarea lor în sevrăj s-a produs o dată cu condamnarea de către președintele Băsescu a comunismului din România. Ca la un semnal, produsele la mână întâi sau a doua ale bolșevismului s-au încuscrit cu marii profitori de pe urma privatizării bogăției țării. În felul acesta, s-a format o indestructibilă „coalitiție monstruoasă” în care oameni cu bani murdari s-au aliat cu indivizi cu conștiințe murdare. Numitorul comun – murdăria – a devenit arma predilectă de atac. Comploturile,

diversiunile, manevrele scabroase, atacurile sub centură scoaterea la bătaie a haitelor de năimiți din presa scrisă și televiziuni au fost activate și îndreptate contra personajului care a dat prima lovitură de secure serioasă unui sistem bolnav de moarte.

În spaima disperată a pierderii privilegiilor, politicienii au aruncat pe piața două așa-zise argumente. Primul a fost *dispersarea voturilor*, al doilea, pătrunderea în Parlament a unor personaje lipsite de consistență. Să le luăm rând. Argumentul „dispersării” e absolut nefondat. În vreme ce experiența din alte țări arată, dimpotrivă, polarizare între două, maximum trei forțe politice. Votul dispărea, e adevărat, partidele marunte. În schimb, membrii Parlamentului vor deveni mai vizibili și mai activi, din moment ce legitimitatea lor decurge direct de la alegător și nu de supușenia față de șeful ierarhic. Încercarea disperată de a propune un compromis (vot pe lista la camera, vot uninominal la cealaltă) arată clara intenție de fraudă. Cu puterea pe care o dețin, ei vor reuși, desigur, să concentreze toată puterea decizională în camera aleasă pe lista, transformând camera aleasă pe baza votului uninominal într-o formă fără fond.

În privința pătrunderii „nulițărilor” în forul legislativ, mă mir că nu le crapă obrazul de rușine în fața unui astfel de argument. Parcurgeți listele oricăruia dintre partidele reprezentate acum în Parlament și veți fi șocați de numărul „aleșilor nației” care fac degeaba umbra pamântului. Așa că, domnilor, nu vă mai încapațanați! A sosit vremea să vă vedeți de reumatisme, chibițari în tribunele stadioanelor și de exercițiile cu bile la urne trucate. Lasați-i să voteze în fața electoratului pe cei care au macar șira spinii intactă. ■

am primit

● Gheorghe Pituț, *Aventurile marelui motan criminal Maciste*, cuvânt înainte de Mircea Micu, Editura Minerva, București, 2006, 224 p.

● Gheorghe Pituț, *Iubita, puii albi și sfinții*, sonete, postfață: Geo Vasile, ediție îngrijită de Valentina Pituț, Editura Muzeului Literaturii Române, București, 2006, 160 p.

● Alexandru Lungu, *Zapezile de niciodată*, poezii, Editura Vinea, București, 2006, 68 p.

● Andreea Olaru Cervatiuc, *Don Quijote, punte între civilizații*, studiu, prefață de prof. univ. dr. Andrei Ionescu, Editura Floare Albastră, București, 2006, 238 p.

● Ioan Veza, *Travaliul realului*, versuri, Tg. Mureș, Ed. Ardealul, 2006, 84 pag.

● Vasile Iftime, *Jumătate liliac*, Botoșani, Ed. Axa, 2006 (versuri), 102 pag.

● Sever Negrescu, *Nespusele tăceri*, tipărită cu binecuvântarea înaltpreasfințitului Teofan, Mitropolia Olteniei, Craiova, Ed. Mitropolia Olteniei, 2006, 184 pag.

● Ion V. Strătescu, *Somațiile*, București, Ed. Muzeul Literaturii Române, 2006 (versuri; prezentare pe ultima copertă de Laurențiu Ulici), 94 pag.

● Teodor Oanca, *Salonul regal*, teatru scurt, Craiova, Ed. Universitaria, 2006, 108 pag.

● Maria Baciu, *Pelerinul*, Botoșani, Ed. Axa, 2006 (versuri), 118 pag.

● Vlad Scutelnicu, *Târgul cu arlechini*, Botoșani, Ed. Conta, 2006 (versuri; prezentare pe ultima copertă de Vasile Spiridon), 84 pag.

● Paul Willems, *Acvalonia. Tărâmul înghițit de apă*, traducere din limba franceză de Laurențiu Zoicaș, București, Institutul Cultural Român, 2006, 72 pag.

● Jacques Bouët, Bernard Lortat-Jacob, Speranța Rădulescu, *Din raspuseri. Glasuri și cetere din Țara Oașului*, traducere din limba franceză de Speranța Rădulescu, București, Institutul Cultural Român, 2006, 268 pag.

● *Influences Française dans l'architecture et l'art de la Roumanie des XIXe et XXe siècles*, anthologie coordonată par Augustin Ioan, București, Institutul Cultural Român, 2006 (ediție bilingvă, româno-franceză), 154+16 pag.

● Ben Bova, *Powersat*, traducere din limba engleză de Mircea Pricăjan, București, Millennium Press, col. „Prezent”, 2007, 544 pag.

● Lisa Scottline, *Zâmbet ucigaș*, București, col. „Crime scene”, 2006, 368 pag.

● Linda Fairstein, *Dansul morții*, traducere și note de Irina Popa și George Manu, București, col. „Crime scene”, 2006, 368 pag.

● Brian Herbert & Kevin J. Anderson, *Dune*, traducere din limba engleză de Sulviu Genescu & Mircea Pricăjan, București, Millennium Press, col. „Epic”, 2007, 800 pag.

● Contesa de Segur, *Memoriile unui măgar*, traducere din limba franceză de Laurențiu Pituț, Editura Muzeului Literaturii Române, București, 2006, 222 p.

● Nicole Krauss, *Istoria iubirii*, traducere din engleză și note de Antoaneta Ralian, Editura Humanitas, București, 2007, 310 p.

În stilul său caracteristic, Nicolae Breban aruncă niște idei în arenă lăsându-i cititorului deplina libertate de a le interpreta.

Tudorel Urian

LECTURI LA ZI

Dilemele prozatorului în tranziție

Nicolae Breban,
Vinovați fără vină,
Idea Europeană,
București, 2006,
238 pag.

Volumul de eseuri *Vinovați fără vină*, de Nicolae Breban, aduce o revelație importantă în ce-l privește pe autorul romanului *Bunavestire*. În cronici și chiar în istoriile literare, romanele lui Nicolae Breban sunt trecute cu seninătate pe teritoriul prozei de analiză. Or, nimic nu îi este mai străin acestui autor proteic decât operațiunile ale minții precum analiza, sinteza, comparația, abstractizarea, generalizarea, concretizarea. Nicolae Breban este posesorul unui suflu de mare forță, romanele sale par scrise după dicteul format, adesea în disprețul regulilor de punctuație și gramaticale. Cititorul este pus în fața unei revărsări de magma narativă, în care s-au topit de-a valma întâmplări cotidian, judecăți filosofice, dezbateri pe teme obsesive, observații asupra comportamentului uman. Totul este scriserie mai mult sau mai puțin aleatorie a unor importanțe și judecăți, flux al amintirii, behaviorism inclusiv al psihicului, dacă se poate vorbi de așa ceva. Lipsește cu desăvârșire spritul de organizare, disciplina care trebuie să caracterizeze analiza propriu-zisă. De altfel, cu o luciditate... analitică, autorul este primul care atrage atenția asupra acestei inadvertențe în interpretarea specificității scrisului său: „Noi (autorul și cititorul) ne pricepem cât de cât la descriere și mai puțin la analiză și – și pentru acest motiv – nu am fost întotdeauna de acord cu acei istorici literari care ne-au trecut, pe noi și textele noastre, la capitolul *Proza de analiză*. Nu interesantul și astușiosul procedeu de a înșira una după alta verigile unui raționament pentru a ajunge la o concluzie, slujindu-ne de logica clasică, formală, a preocuparea noastră în timpul unei lungi, și, după

cum se vede, prolifică cariere, ci... sondele aruncate în acele straturi adânci ale psihicului uman, ale istoriei chiar, ce nu apar ușor la o contemplare, la o descriere grabită, strict rațională, sau uneori nu apar deloc!” (p. 64)

Oarecum paradoxal, afirmațiile legate de specificitatea prozei sunt valabile și pentru eseistica lui Nicolae Breban. Eseurile sale combină judecăți morale proprii, mici exegeze pornite de la idei ale filosofilor și scriitorilor preferați (în primul rând Nietzsche și Dostoievski, dar și Ignațiu de Loyola, Kant, Hegel, Spengler, Blaga, Turgheniev, Balzac, Stendhal), observații asupra *weltanschauung*-ului german, judecăți asupra degradării valorilor culturale în contemporaneitate și chiar mici răfuieli (elegante, totuși) cu persoane care, dintr-un motiv sau altul, i-au fost adversare de-a lungul carierei. Toată această pastă de judecăți și observații este apoi decupată cu o formă și transformată în eseuri, precum aluatul în gogoși. Rețeta este bună, gogoșile sunt gustoase, atâta doar că, la sfârșitul lecturii, cititorului îi este imposibil să le diferențieze, impresia sa ferma fiind aceea că toate sunt aproximativ la fel. Nicolae Breban face multe judecăți de etapă interesante, observațiile sale sunt, uneori pertinente, alteori discutabile (în sensul bun) sau doar banale, experiența germană îi oferă șansa unor comparații sugestive, dar este aproape imposibil de tras o concluzie generală. Autorul judecă în sine situații și idei, fără a și propune în chip evident să demonstreze ceva. După fiecare eseu, cititorul așteaptă marea revelație, elementul de legătură capabil să dea unitate cărții, apt să permită tragerea unei concluzii integratoare. Din păcate, aceasta nu apare nici măcar după ultima filă a volumului.

Dacă o concluzie generală este greu de tras, judecățile de etapă pot genera dezbateri interesante. Firește, dintr-o suită de eseuri despre vinovație nu putea lipsi disputa, foarte la modă în ultimii ani, dintre natura răului în cele două totalitarisme care au marcat istoria secolului XX: comunismul și fascismul. În stilul său caracteristic, Nicolae Breban aruncă niște idei în arenă lăsându-i cititorului deplina libertate de a le interpreta. Iată, de pildă, o afirmație mai mult decât incitantă, aruncată *en passant*: „... în timp ce vecinii noștri de la nord (polonezii – n.m.), victime ale aceleiași «ocupații liberatoare» s-au comportat în această lungă perioadă de vreo jumătate de secol *ca și cum* nu ar fi avut trupe de ocupație sovietice – or, ei le-au avut în spate pe toată perioada! –, noi gemeam «adânc și ascuns» sub o ocupație militară expirată de ani buni, mai trăgând cu ochiul în stânga sau în dreapta pentru a vedea efectele“. Un tânăr născut în preajma revoluției din decembrie 1989, judecând cu lipsa de inhibiții a omului deprins cu libertatea de expresie specifică democrației, nu ar putea decât să se mire de lipsa de reacție a celor din generația părinților săi care au acceptat, fără să crâcnească, o asemenea situație, pe cât de absurdă, pe atât de rușinoasă. Pentru logica de azi, asemenea lipsă de reacție la scara unei națiuni pare imposibil de acceptat. În perioada comunistă funcționa însă o altă logică, cea a terorii. Regimul comunist a fost impus cu tancurile sovietice, iar primul deceniu din istoria acestuia s-a caracterizat prin suprimarea fizică a fostei elite interbelice și a tuturor adversarilor reali sau bănuți ai regimului. După retragerea trupelor sovietice, aflată în vădită criză de legitimitate, puterea de la București a jucat tot mai apăsător cartea unui stalinism intern, dublată de o afirmare tot mai agresivă a independenței externe. Altfel spus, pumnul în gura cetățenilor din țară și interzicerea drepturilor altora (la început mimând deschiderea spre valorile democrației, apoi cu tăfna) de a comenta ce se întâmplă aici. În momentul în care faimosul leitmotiv al discursurilor lui Nicolae Ceaușescu („Neamstecul în treburile interne...“), nu a mai putut acoperi dezastrul din politica internă, occidentalii au luat distanță, iar bătrânul dictator a redevenit, peste noapte, un fan înrăit al internaționalismului socialist. Decembrie 1989 l-a găsit în calitate de ultim apărător al unui sistem care, la scară europeană, se prăbușea după principiul dominoului. Iar el, avocatul neobosit al „neamstecului“, se apucase să-l acuze pe Gorbaciov că a trădat principiile internaționalismului socialist și să ceară intervenția trupelor țarilor din Pactul de la Varșovia pentru a bloca drumul spre democrație al polonezilor, ungarilor,

cehilor, est-germanilor și bulgarilor. Ar fi putut avea România o altă istorie? Greu de spus.

Societatea românească poartă încă urmele bolii morale contactate în cei 50 de ani de umilința cotidiană, la care a fost supusă de către regimul comunist. Însănătoșirea nu se poate face fără o „împăcare cu trecutul“, fără recunoașterea și asumarea senina a vinilor mai mici sau mai mari pe care le purtam în suflete, noi toți, cei care ne-am trăit o parte din viața sub cizma comunistă. Scrie Nicolae Breban și nu avem motive să îl contrazicem: „În optica mea – și, sper, nu numai a mea! – responsabilitatea, vinovăția, analiza crudă, aspră, aproape a fiecăruia dintre cei care am trăit «epoca rușinii» sunt premisa unui real nou început, a unei solide pietre de fundație pentru o Românie viitoare care să nu poarte în sânul ei conflicte mocnite, prost rezolvate sau false probleme, de care am avut parte cu duimul în secolul care a trecut. Acest proces, de altfel, al împăcării cu trecutul, nu a decurs prea armonios nici în țări precum Franța, care se bucură de un mult mai solid postament al răspunderii civile și care beneficiază de o tradiție bogată de luptă pentru acel spirit republican ce face mândria oricărui Francez contemporan“ (p. 169).

La fel ca și romanele lui Nicolae Breban, eseurile par scrise dintr-o suflare, fără ca autorul să fi făcut textului o minimă corectură. Astfel apar formulări confuze („Romanul modern, cel care după părerea mea începe pe la începutul secolului, cu un Stendhal și Balzac“ – care secol? – și stângăcii stilistice greu de digerat (cacofonii, repetiții deranjante, ca să nu mai vorbesc de generalizată utilizare a infinitivului în locul conjunctivului: „le dă curaj de a continua“, „are dreptul de a urma“ grafia mai mult decât ciudată a adverbului „abia“, care la Nicolae Breban apare constant în forma „abea“). Stilul nu a fost însă niciodată punctul forte al scrisului lui Nicolae Breban și, dincolo de aceste stângăcii, există în *Vinovați fără vină* destule idei care pot să dea de gândit și chiar să producă ample dezbateri în societatea românească de azi.

În epoca de promiscuitate morală pe care o trăim, o carte despre vină este mai mult decât binevenită. Chiar dacă nu oferă prea multe răspunsuri, cartea lui Nicolae Breban sădește în mintea cititorului o serie de întrebări. Iar acesta nu este deloc un fapt lipsit de importanță. ■

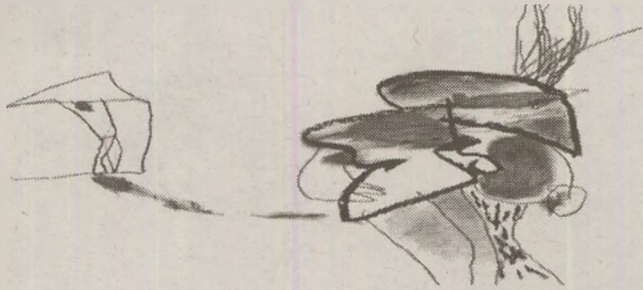
am primit

● „Cuvântul“, nr. 2 / 2007, revista de cultură și atitudine, serie nouă, București. Redactor șef: Răzvan Țupa. Colaborează: Ioan T. Morar, Linda Maria Baros, Alexandru Matei, Cosmin Ciotloș, Al. Cistelean, Mircea Lazaroiu, Ovidiu Pecican, Bogdan Ghiu, Ion Vianu, George Bălăița, Nora Iuga.

● „Axioma“, anul VII. Nr. 1, 2007. Ploiești. Director: Marian Rusu. Redactor șef: Ieronim Tataru. Colaborează la acest număr: Constantin Trandafir (un studiu despre Al. Paleologu), Andi Balu, Constantin Calin, Ieronim Tataru, Christian Craciun.

Publicitate

Institutul Național de Cercetare
în Domeniul Conservării și Restaurării
Patrimoniului Cultural Național Mobil
Călea Victoriei nr. 12, sect. 3, București, Tel./fax: 021-312.72.25.
e-mail: contact@patrimoniul-cultural.ro
Responsabilitate și profesionalism

Viața Românească a fost readusă la viață! Pare un joc de cuvinte facil, dar acesta e adevărul: muribundă Viața Românească a fost resuscitată.

literatură

Alex Ștefănescu

REAȚII IMEDIATE

Viața Românească a fost readusă la viață! Pare un joc de cuvinte facil, dar acesta e adevărul: muribundă *Viața Românească* a fost resuscitată. Instalarea lui Nicolae Prelipeanu la conducerea publicației s-a dovedit a fi o mișcare inspirată. În plus, revista are acum și un secretar general de redacție bine ales: Marian Drăghici. *Viața Românească* a fost, încă de la înființarea ei, în 1906, la Iași, din inițiativa lui Garabet Ibraileanu, o bătrână doamnă a presei culturale românești. Un anumit aer de vetustețe îi stătea bine. În timpul lui Dej însă a fost obligată să se prostitueze, iar în timpul lui Ceaușescu a trebuit să ducă o existență ștearsă (tocmai ca să fie lăsată cât mai mult în pace). După 1989 nu a renascut, ca alătea alte instituții, ci, surpriză neplăcută, a devenit tot mai amatoristică și plicticoasă, coborând chiar ca valoare sub nivelul celei din 1989.

Numărul dublu 11-12/ 2007, apărut recent (oare când se va ajunge la o punere de acord a aparițiilor cu calendarul?), reprezintă un succes și poate fi considerat momentul relansării acestor reviste respectate, de a cărei degradare ne simțeam cu toții vinovați într-un mod difuz. În cuprinsul său, bogat, de o diversitate bine organizată, figurează texte dintre acelea care merită decupate și păstrate. Fiind multe la număr, mai practic ar fi să păstrăm, în bibliotecă, revista cu totul. Nicolae Prelipeanu nu are acea morgă de editorialist sentențios pe care o au alți redactori-șefi, ci atitudinea unui amfitrion atent cu cititorii. Editorialul său din acest număr, *Scriitori și colaboratori*, este de fapt o prefață la dezbateră *Colaboraționism și literatură* la care participă Al. George (*Colaboraționism?*), Gheorghe Grigurcu (*O față a „democrației originale”*), Dumitru Radu Popa (*Curat murdar*), Mihai Zamfir (*Collabo*), Dan Lungu (*Literatură și colaboraționism*), Vitalie Ciobanu (*Scriitorul român și „etiologia” raului*), Dan Culcer (*Colaboraționism și rezistență*), George Banu (*Propagarea raului sau cazul Handke*). Intervențiile participanților la dezbateră sunt, cele mai multe, de o radicalitate capricios nuanțată, radicalitate care duce la stigmatizarea cu predilecție a celor mai valoroși scriitori de ieri și de azi și la simpla enumerare a autorilor fără valoare care și-au câștigat un statut de scriitori exclusiv prin colaborarea cu regimul comunist.

Cel mai corect este pusă problema de Vitalie Ciobanu, care arbitrează, printre altele, imparțial disputa dintre generații pe tema colaboraționismului: „Caci dacă tinerii de azi ar trebui, atunci când formulează verdicte morale, să facă un efort de ipostaziere – doar sunt deștepti, cultivați, talentați! – în pielea românilor sub dictatură, adică să-și pună întrebarea cum s-ar fi comportat ei mai demni, mai curajoși, mai vizionari?, atunci la fel de necesar este ca și «garda» veche a scriitorilor să nu-și imagineze că faptul de a fi suportat un mare *rau istoric* le asigură un drept de preeminență în dezbateră asupra trecutului și, mai ales, că i-ar absolvi de examenul conștiinței.”

Oricum, dezbateră, cu toate accentele rechizitoriale pe care le are, este cu adevărat o dezbateră, care ar putea declanșa o reacție în lanț, propagându-se în cercuri tot mai largi ale vieții literare și determinându-i să se pronunțe asupra complicatei probleme și pe unii dintre cei incriminați de justițiar din *Viața Românească*.

Un articol plin de dramatism, echivalând el singur cu o întreagă dezbateră, este cel semnat de Liviu Franga: *Din nou despre învățământ, în România*. Cu deznădejde, cu o participare sufletească rar întâlnită, dar și cu luciditate de intelectual responsabil, autorul descrie situația dezastruoasă în care se află în momentul de față învățământul românesc:

„Toți miniștrii educației și toate guvernarile care au alternat până acum din 1990 încoace au vrut, adică și-au propus, să «implementeze» reforma. Fiecare a făcut-o,

Resuscitare

însă, după croiala minții strălucite a lui sau, în cazurile ceva mai bune, după recomandările (a se citi, punctele de vedere, indicațiile, ordinele etc.) transmise de șeful politic (de partid, de alianță/ convenție, guvern, administrație prezidențială ș.a.m.d.). Este greu de imaginat cum, de la portarul școlii la ministru, toți să reped să vorbească despre «reforma în învățământ» și folosesc de câte ori au ocazia această magică formulă, dar nu a existat, de 17 ani până acum, nici măcar o singură dezbateră, publică și națională, absolut deschisă pe toate canalele comunicării de și în mase, despre ceea ce înseamnă, este și trebuie să fie reforma în învățământ.

Consecința imediată a lipsei de coerență în administrarea învățământului ca sector specific, incomparabil cu celelalte, ale economiei naționale o reprezintă haosul din sistem. Ce începe un ministru abandonează altul (indiferent dacă aparține aceleiași guvernări sau nu). Prioritățile unuia sunt de ordinul indiferenței altuia. Profesorii de la catedre, căci ei sunt forma, încă umană, sub care învățământul trece dintr-un concept abstract într-o realitate, concretă și palpabilă a vieții noastre de zi cu zi, se întâlnesc cu instituția națională a ministerului doar la greve – când defilează, foarte sonor, prin fața sediului – și la negocieri – când intră înăuntrul lui.”

Actualul ministru al Educației ar trebui să-și lipească articolul lui Liviu Franga pe un perete al cabinetului său, într-un loc vizibil, și să-l recitească zilnic.

Este încurajatoare, în schimb, imaginea – schițată de Gabriel Chifu într-un interviu, *Luați vitamine, adică citiți...* – a ceea ce întreprinde în momentul de față Uniunea Scriitorilor pentru readucerea scriitorilor în prim-planul vieții publice și pentru relansarea unei îndeletniciri care a fost cândva un sport național: lectura.

Literatură propriu-zisă este reprezentată de versurile lui Lucian Vasilescu (ample, imprevizibile și de o răscolitoare melancolie, un fel de jazz de cuvinte) și ale lui Andrei Bodiu (pline, din nefericire, de oralități ieftine) și de scrierile memorialistice ale lui Nicolae Breban (de o sinceritate

Viața Românească, nr. 11-12/ noiembrie-decembrie 2007, redactor-șef: Nicolae Prelipeanu, secretar general de redacție: Marian Drăghici, redactori: Petre Got, Liviu Ioan Stoiciu, secretariat și tehnoredactare: Mircea Cîrstea, corectură: Adriana Frătilă, concepția copertei: Mihaela Șchiopu. 256 pag.

barbătesc-nemiloasă) și ale lui Mircea Horia Simionescu (labirintice și ludice, în stilul binecunoscut al scriitorului). Este prezent și Ioan Groșan cu un fragment (altul decât cel reprodus în acest număr al revistei noastre!) de fermecătorul său roman, pe care îl va termina în curând *Din însemnările erotice ale lui Nelu Sanepidu*.

O surpriză (plăcută) o constituie paginile inedite Vasile Petre Fati, în special proza, *Culoarea roz a domnișoarei*.

Cele mai bune comentarii critice sunt cele aparținând lui Dan Cristea, Traian T. Coșovei și Marian Drăghici (toate trei despre Vasile Petre Fati), Ștefan Borbély (despre Dan C. Mihăilescu, „cel mai bun critic de întâmpinare de care dispune în acest moment literatura română”), Eugenia Țărâlungă (semnatara, plină de nerv, nu de nerăbdare a rubricii *Breviar editorial*).

Așa cum la aproape toate petrecerile de inaugurare ceva se sparge din greșeală câte un pahar, în acest număr care anunță renașterea revistei *Viața Românească* se face o greșeală spectaculoasă de tehnoredactare: grupajul de articole scrise în memoria lui Virgil Ierunca un text este tipărit de două ori și atribuit, primul, lui Liviu Ciocârlie, iar cel de-al doilea (de fapt, același!), lui Alexandru Calinescu.

Da, cum se spune, cioburile aduc noroc... ■

Fototeca României literare

Dumitru Tepeneag, Adrian Păunescu - 1970

Ioana Bot își formulează cu claritate ideile și le promovează cu tot atâta claritate. Iar o asemenea revizuire sau reîmprospătare a unui concept ține în bună măsură de un tip aparte de promovare, acționând – tectonic, așa zice – în contra modelor.

Cosmin Ciotlos

LECTURI LA ZI

Sensuri ale promovării

Oricum filolog încercat v-ar recomanda fără să stea pe gânduri o carte cum e cea a Ioanei Bot: *Sensuri ale perfecțiunii*. Și – de dragul adevărului – orice critic lucid pus în fața acestui studiu ar trebui să redevină, pentru câteva clipe macar, un asemenea filolog. Să-și lase, adică, deoparte orgoliul celui care le știe pe toate și mai ales care le-a citit pe toate și să se pregatească pentru o lectură cu creionul în mână. Întâi și-ntâi pentru că avem de-a face cu o lucrare foarte bine documentată asupra unui domeniu de nișă (dar imposibil de ocolit): literatura cu forma fixă. Practic, în afara unor clasificări didactice care operează strict cu diferențieri atomiste și excesiv formale, nu avem o idee generală prea limpede asupra rosturilor unor specii ca – de pildă – sonetul ori gazelul. Apoi pentru că e cel puțin reconfortant stilistic să parcurgi atent un volum întemeiat pe o cercetare adusă la zi și pe o argumentație întotdeauna corect instrumentată. Iată o pasăre rară în peisajul editorial românesc, suprasaturat de o varietate recentă a eseisticii în ce în ce mai lejeră terminologic și mai inutil combativă. Al treilea rând, pentru că bibliografiile – provenite cu decădere din spațiul cultural italian – pur și simplu pun în circulație alte nume decât cele devenite, la noi, adevărate obiecte de venerație, alte direcții de interes decât celele structuraliste sau postmoderniste și alte modalități de raportare decât neîntârziata adeziune.

În fine, din toate aceste motive, *Sensuri ale perfecțiunii* este – din principiu chiar – o carte binevenită. Ca va fi protodată și bine citită, ne-o dovedește faptul banal că argumentele anterioare nu sunt în nici un fel disimulate de autoarea studiului. Ioana Bot își formulează cu claritate ideile și le promovează cu tot atâta claritate. Iar o asemenea revizuire sau reîmprospătare a unui concept ține în bună măsură de un tip aparte de promovare, acționând – tectonic, așa zice – în contra modelor.

Tricto sensu

Pornind de la observația, de un absolut bun-simț, că în chestiunea formelor fixe preeminența metricii a condus la o anulare a planului semantic, că se trece ușor peste ritm, rimă și dispunere strofică, încât acestea par a fi doar niște opțiuni aleatorii, cercetătoarea lujeană reia, pe urmele lui Seymour Chatman, cea mai la-ndemână dintre întrebări: *de ce?* Și cele mai înșirate seturi de răspunsuri. Iată un exemplu: „Este o mirare – observa Chatman – că studiile obișnuite de prozodie sunt atât de preocupate de detaliile analizei încât nu își află timp pentru a discuta la ce servește metrul, și ce poezii aleg să îl folosească și cu ce speranțe o fac. Nu am nici o nouă explicație vitală pentru asta, dar cred că problema este suficient de importantă pentru a merita o discuție sistematică». Chatman nu a mai deschis niciodată respectiva discuție sistematică. Perspectiva lui critică a constituit, în schimb, unul dintre modelele puternice ale studiului de față.”

Meritul și farmecul *Sensurilor perfecțiunii* vin simultan din talentul de a continua intuiții marginale. Ioana Bot nu glosează niciodată fraze celebre, ci descoperă formulări

Ioana Bot, *Sensuri ale perfecțiunii. Literatura cu formă fixă ca încercare asupra limitelor limbajului*, Casa Cărții de Știință, Cluj Napoca, 2006, 260 p.

– mai degraba empirice – uitate sau abandonate. Acestea le adaugă presupuziții proprii și de asemenea nedefinite. Ceea ce rezultă e o tehnică a explicitărilor prudente și o artă a senzaționalului științific.

„Există, în bibliografia teoretică a problemei, un text excentric [...] considerat adesea cu îngăduință sau recitat și citat numai pentru afirmații punctuale, un text care are îndrăzneala de a numi această vulnerabilitate a metricii: *metrica este un construct imaginar*, ne învață Henri Meschonnic, în ampla sa *Critica a ritmului*, ceea ce înseamnă, în primul rând, că metrica este o formă semnificativă, ca orice creație umană. Care nu se poate întâmpla în afara unui orizont de mentalitate. Analiza lui Meschonnic nu ajunge, în acest caz, până la teritoriile imaginarului, însă postulate precum acesta încurajează o continuare a reflecției.”

Tocmai din această continuare a unor idei freatice și scilipitoare – nici aservită, dar nici speculativă – derivă calitățile care o transformă involuntar pe Ioana Bot într-o specialistă a literaturii de gen. Și – încă mai important – a promovării literaturii de gen.

Lato sensu

Când însă cadrele liniare ale conceptelor sunt trecute într-un plan secundar în favoarea cazuisticii sinuoase, când formele fixe lasă îndeajuns de mult loc pentru a se putea insinua formularile laxe, mecanismele argumentării își vădesc, una câte una, imperfecțiunile. Să urmărim felul în care Ioana Bot tratează cazul poetului Horia Bădescu, creatorul unei specii aparte: *ronsetul*. (Evident, aflat la intersecția dintre sonet și rondel). Publicat în 1995, volumul sau de *Ronsete* nu a avut, din partea criticii de la noi, șansa unei recunoașteri pe măsură. Autoarea citează, în oglindă, un fragment impresionist din Al. Cistelean și câteva fraze aplicate ale francezului M. Dorsel. Sunt întru totul de acord cu ea.

Numai că atunci când se pune problema necesarei corecții de verdict și a unei obligatorii promovări, autoarea *Sensurilor perfecțiunii* nu mai e la fel de convingătoare. Citalul exact și comentariul tehnic devin singurele ei instrumente de lucru. Din păcate, nu întotdeauna (și nu pe de-a-ntregul) operaționale. E adevărat că, fie și numai din pasajele reproduse aici, Horia Bădescu surprinde plăcut, ca un poet cel puțin de luat în seamă. Dar e la fel de adevărat că în jurul acestor pasaje nu mai întâlnim șarmul intuitiv cu care ne-a obișnuit deja Ioana Bot:

„Ți s-a parut sau nu ți s-a parut?/ Cine să știe dacă-a fost ce-a fost?/ Din întrebările fără de rost:/ Cu viața ta poți spune ce-ai făcut?// A fost să fie că te-ai fi născut/ A fost să-ți fie trupul adăpost./ Printre cuvinte, dedulcit la post./ Cu viața ta poți spune ce-ai făcut?/ Ascultă orele gemând în rut./ Cum să oprești ce nu e de oprit// Pe limbi de ceas Iisus e răstignit./ Cu viața ta poți spune ce-ai făcut?”

Mi-am permis să reiau un *ronset* al lui Horia Bădescu fiind convins că, dacă uneori rafinează, iar alteori lansează asemenea eboșe critice așteptându-și completarea, Ioana Bot a reușit, prin *Sensuri ale perfecțiunii*, o carte care poate oferi extrem de mult. Modele, metode, autori, premise. Niciodată însă – slavă Domnului ! – răspunsuri. ■

literatură

Dan Mutașcu

Amintiri

cîteodată singur
atît de singur
încît îți culci fruntea
pe propriul tău umăr

cîteodată ciudat
atît de ciudat
încît simți că fiecare pod
peste care treci
se va prăbuși cu tine

cîteodată fericit
atît de fericit
încît ți-e teama să deschizi ochii
și să privești baletul mecanic
al orașului cu prostituate de ghips
și lampadare în formă de-Amintiri!

Steaua magilor

Noaptea
deșertul miroase a leoaică.
Din sine însuși născîndu-se, nisipul
sună scrișnit;
și eu n-am mai murit și tu n-ai mai murit...

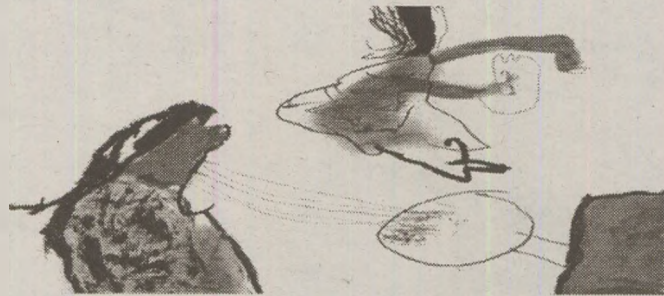
Și, uite, noaptea
deșertul miroase a leoaică.
Iar stelele
(avînd un fel artistic de-a se pierde
printre dunele joase)
sînt subțiri, sînt epileptice, sînt păroase...

Calimara și cartea
ard pentru că pămîntul,
ard pentru că vîntul,
ard pentru că golul,
ard pentru că e prototip și copie – noaptea.

Și-n ordinea aceasta a nisipului
strigătul a fost înaintea setei,
sarutul a fost înaintea chipului,
iar noi, întru nisip înaintînd,
urmam Steaua Magilor, implectîndu-ne și cîntînd.
Dar ce vocalizăm? Ce auzim? Ce asurzim? Ce bijbîim?

Însă nu de asta (o spun pentru cămilele ingenunchiate
violet) ne pasă!

Nici de Steaua Magilor chiar,
nici de harta, de apa din burduf, sau de casa.
Doar de faptul că noaptea
deșertul miroase a leoaică. ■

l i t e r a t u r ă

Să fiu o adiere

Dacă-ș putea de mâine
Să fiu o adiere,
O mantie ca de valuri,
Un val întins sub pleoape,

M-aș răspândi în toate
Și-aș fi poate ca tine,
De-a pururi nevăzută.

Dar nu aș ști vreodată
Dacă suntem aproape,
Până când nu ar trece
Prin noi același inger.

Pe cale

Eu știu fără să știu
Cum pot ajunge
Până la tine,
Însă dorul
Mă-arunca-n hau,
Mă nimicește.

Suntem și nu suntem
Mai împreună
Ca niciodată azi,
Dar ochii singuri
Te caută în van,
Dând roată lumii...

De ce când îmi vorbești,
Trecând prin gânduri,
Ca boarea mării, eu
Încă mă tângui
Că nu aud lumina
Vocii tale?

Dacă m-ai imblânzi,
Poate aș smulge
Din giulgiu amintirea
Și mi-aș face
Din chipul tau pierdut
Poarta de taină,
Pe care deschizând-o,
Te-aș afla.

O undă de fantarme

Când tot mai multe drumuri
Îmi fug de sub picioare,
Mă duc în gând spre mare,
Cu un creion în mână
Și-ncep să scriu pe ape,
Pe aripi și pe dune,
Iar semnul nu se șterge
Căci valurile, plaja,
Și stolurile albe
Sunt umbre pe hârtie.

Corabia ce trece
Acum pe fața mării
Și-mi sfâșie privirea
De doruri, e năluca,
Așa cum e prezentul
O undă de fantarme.

Ajung pe foaia-ntinsă
La strada care suie
Spre casa cu grădină,
Unde foșnesc castanii,
Și intru ca o rază

Monica Pillat

Pe poarta dispărută.
Aceleași crengi fac valuri
Pe mările de aer,
Și văd în ochii tatei
Corabia care pleacă
Spre alte orizonturi.

Alter ego

Virginiei Woolf

Ar fi oare posibil
Să ne-ntâlnim în scris,
Când deschizându-mi cartea,
Ca pe-o fereastră-n noapte,
Să-mi iei sufletu-n mâini?

Cuvintele pe pagini
Te-ar apăra de hau,
Așa cum te veghează,
Din poze vechi, cei duși.

Apoi te-ar prinde dorul
Să intri-n mintea mea
Ca-ntr-o împărăție
Uitată în demult.

Coloanele de cuget
Ideile – statui,
Fantasma bibliotecii,
Și fluturii de fum
Și-ar răspândi în tine
Trecutul lor parfum.

Ca iedera pe ziduri,
Încet m-ai năpădi
Cu gândurile tale,
Până când n-am mai ști
Care din noi e vie
Și care-i numai vis.

Par în doi

Ne furișăm
Din larva lumii,
Pe pluta noastră

De tăcere,
Unde tăișul,
Discordanța
Se schimbă-n aer,
De mătase,
Și-atunci în jur,
Adie Raiul;

Iar când pașim
Parcă sub talpă
N-ar fi pământ,
Ci numai aripi;

Mă ții de mână
Și abisul
De ne trecut
Rămâne zâmbet;

Dacă acum,
În întuneric,
Vedem ca ziua
De departe,
Cât de năprasnic
Va fi clarul
Care ne-așteaptă
După moarte?

Lectura ca peisaj

Vezi, scrisul e cochilia
În care sună timpul,
Întinsă, biblioteca
E-o plajă cu volume,
Venite din adâncuri,

Iar când citești o carte,
Copertele deschise
Sunt pânze de corăbii,
Umflăte de un suflu
De dincolo de moarte;

Ies din străfund epave,
Pe literele-valuri,
Care-ți inundă mintea...
Ce naufragiu poate
Să fie o lectură!

Cuvintele îți pradă

Averea, ca piraii,
Lăsându-te la capăt
Sub geamandura umbrei,
Unde îți uiți de nume,
De rude și de țintă,
Rămâne carapacea
În care-și fac culcușul
Fapturi fără de crustă,
Labile, ideale...

Iar dincolo de malul
Celei din urma pagini,
Nu dai nicicum de calea
Întoarcerii acasă,
Ci singur, ca Ulise,
Mai rasfoiești o mare.

Sfârșit de septembrie

Pe când scriam, de pe hârtie
Cuvintele zburara-n stoluri
Golindu-mi paginile care
Îmi lunecau din mâini, grăbite,
Cu foșnet cald de frunze arse.

Pe-oglinzi treceau umbre de aur
Și nu știam cum să mă apăr,
Cum să păstrez tot ce pierdusem...

Dintre coperte și din rame
Se ridica ieșind pe geamuri
Un fum de litere și chipuri,

Iar ploaia care începuse
Îmi pătrundea mărunți în minte,
Luându-mi la vale jalea, gândul,
Până-am rămas ca o fereastră
Prin care lumina doar vântul.

Duet de toamnă

Mai stai puțin... E-abia septembrie
Strâns frunzele se țin de ramuri
Și nici un cârd nu taie cerul.

Dorul de duca e un inger
Care vestește vestejirea,
Îmi spui cu ochii în departe.

Dar eu mi-aduc aminte timpul
Când ne eram văzduh și mare,
Când scăpăram prin bezna lumii,
Mai iuți ca viața și ca moartea.

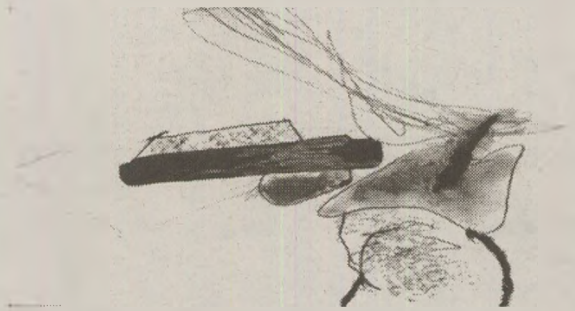
Unde-s balaurii iubirii
Care vegheau să nu se stingă
Înfricoșata glorie, nimbul?

Acuma tu mă lași în urma,
Ca pe un câmp de batalie,
Cu iarba arsă de trofee.
Să fie o victorie teama
De-a mai rămâne împreună?

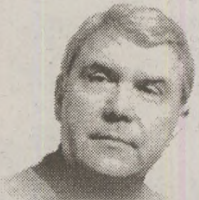
Ne vom supune preschimbarii,
Rostești cu gândul la plecare,
Vom învăța privind pădurea
Cum se destramă o comoară
Și vom cunoaște libertatea
Desprinderii de ce ne leagă. ■

29 septembrie 20

Primul roman al lui Böll, împiedicat să apară din cauza obtuzității unor editori, avea să se transforme în text-sursă pentru o suită romanescă strălucită, emblemă a prozei germane contemporane.

l i t e r a t u r ă

Mihai Zamfir

PLECÂND DE LA CĂRȚI

Geniul la tinerețe

Majoritatea oamenilor de litere lasă scrieri postume, deoarece literatura e o meserie ca oricare alta, iar moartea îl surprinde de obicei pe scriitor în timpul lucrului. Asta pentru a nu mai vorbi despre manuscrise pe care autorul însuși n-a vrut să le scoată la iveală, ocultându-le privirii contemporanilor; sau despre scrieri de tinerețe, lăsate în setar pentru mai târziu – când se dovedește a fi prea târziu. Publicate, operele postume ale unui mare scriitor poartă un aer de dublă tristețe, aerul aceluși proiect de două ori nedus până la capăt; vor fi însă pândite mereu cu mare curiozitate, pentru că intimitatea ascunsă a scriitorului se lasă în fine surprinsă, de data asta fără voia lui.

Încercările de tinerețe ale titanilor nu se încadrează, din fericire, nici unei scheme revizibile: dacă primele romane ale lui Balzac, publicate aproape pe ascuns, sunt pline de comune și de șovăielnice, încât le atribuim cu greu autorului *Iluziilor pierdute*, în schimb *Mémoires d'un fou*, compus de Flaubert la vârsta de cincisprezece ani, ori *Le roman expérimental* al aceluiași au oferit, imediat după citirea lor, certitudinea capodoperei bine cunse.

Personal, îl consider pe Heinrich Böll cel mai important prozator german din a doua jumătate a secolului XX. Nu doar pentru perfecțiunea stilistică atinsă în romane precum *Billard am Halbzehn* ori *Ansichten eines Clowns*, compuse la distanță de câțiva ani după război, ci mai ales pentru că, trăind în toate scrierile sale o unică temă (adică trauma ultimului război, trăită de conștiința germană), el a reușit să creeze o suită de capodopere. Nu-mi vine în minte numele altui romancier, german sau nu, care să fi ereditat performanța.

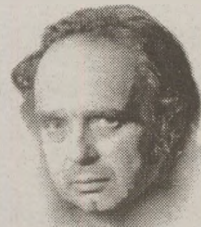
Când a apărut, postum, acum un deceniu și ceva, romanul său cel dintâi, scris atunci când Böll avea 33 de ani și nu era încă Böll (pentru că nu publicase aproape nimic), interesul publicului și al specialiștilor a căpătat proporții neașteptate.

Povestea romanului *Der Engel schwieg* (*Îngerul a tăcut*) atestă mai degrabă nesiguranța și mizeria unei epoci decât incertitudinile romancierului. Prin 1950, când termina primul roman, Böll a fost uimit și furios aflând că editura cu care încheiase un contract refuza publicarea; a aruncat manuscrisul într-un sertar și a așteptat, probabil, vremuri mai bune. Dar asta până când... până când s-a decis să nu-l mai publice, ci să scoată la iveală el alte romane, unul după altul, în cadență susținută; s-au dovedit a fi, toate, mult mai bogate decât cel din care plecaseră, mai actuale și mai apropiate de realitatea postbelică a Germaniei; ele i-au adus autorului zeci de milioane de cititori în întreaga țară, bani și glorie, un Premiu Nobel, îngropând astfel în uitare scrierea primordială în care descinsesera. Primul roman al lui Böll, împiedicat să apară din cauza obtuzității unor editori, avea să se transforme în text-sursă pentru o suită romanescă strălucită, emblemă a prozei germane contemporane.

Când, în sfârșit, cu o întârziere de 42 de ani, *Der Engel schwieg* vedea lumina tiparului, lumea a rămas uluită: romanul de tinerețe se dovedea a nu fi cu nimic inferior scrierilor romane unanim cunoscute, traduse în zeci de limbi. Nici vorba de stingăciie, de exerciții ale unui începător: capodopera se prezenta întreagă, sigură pe ea. Ce-i drept, în romanul unei obsesii, romanul foamei și al suferinței. Prima pagină se deschide pe ziua de 8 mai 1945, ziua capitulării Germaniei; de-a lungul a 19 capitole, același personaj, un soldat revenit ca prin minune acasă, în orașul complet distrus, suferă în tot ceea ce poate suferi un om. Suferă mai ales de foame și n-am mai văzut nicăieri această senzație, comună și universală, descrisă cu asemenea forță cum o face Böll în primul său roman. Autobiografia stăpânește, bineînțeles, textul, de la eroul principal, la datul întors de pe front, în care îl vedem cu ușurință pe Böll însuși; și până la duritatea și nefericita de care eroul se îndrăgostește, până la burghezul îmbogățit, la eroul anxios, la credinciosul ce și-a trădat misiunea. Toată galeria umană incomparabilă, care va popula, în zeci de întrupări, romanele ulterioare se întâlnește aici în nuce.

Poate că nici n-ar trebui să ne mirăm. Ținut cu forța departe de masa de scris, aflat în uniformă și combatant timp de șapte ani, scăpat ca prin minune din război, romancierul debutat târziu. Primul său volum, culegerea de nuvele *Der Zug war pünktlich* (*Trenul a venit la timp*), ieșea de sub tipar când autorul se apropia de vârsta christică, 33 de ani. Și fiindcă s-a întors pe pământ din Infern, Böll a compus o operă romanescă a cărei principală preocupare o reprezintă de fapt credința (sau absența ei), așa cum făcuseră înainte lui Dostoievski ori Julien Green. Cel care a debutat la vârsta patimilor lui Iisus a părut urmărit toată viața de umbra crucii.

Când, într-un târziu, misteriosul *Der Engel schwiegt* a văzut lumina tiparului, nimeni nu ar fi trebuit să se mai mire că aveam în miini o capodoperă. Încă una. ■

Emil Brumaru

CERȘETORUL DE CAFEA

Joacă sufletul în mine

Joacă sufletul în mine
Ca un fluture albastru
Din aripi ce-abia îl ține
Pe deasupra de dezastru.

Joacă fără de rușine,
Ba e-n deget, ba e-n creștet,
Din aripi ce-abia îl ține
Pe deasupra de crin vested.

Joacă în întunecime
Ca-n lumini, tot mai subțire,
Din aripi ce-abia îl ține
Pe deasupra de-amintire.

Joacă sufletul în mine
Ca un fluture albastru
Din aripi ce-abia îl ține
Pe deasupra de dezastru... ■

unoașterea textelor, alegerea și analiza acestora și remarcabile, iar lectura cărții face să pălească istoria literară, care nu are mijloacele de a investiga articular profundă a produsului scriptural.

l e c t u r i

Prozatorii români și descrierea

Cariera Mihaelei Mancaș, reputată profesoară la Universitatea din București, umple un gol în analiza prozei literare de la noi. Dacă în ce privește studiul narațiunii ca atare, cel puțin la nivel universitar s-a ajuns la o oarecare împămîntenire a noii direcții, nu același lucru se poate spune în privința descrierii.

Lucrarile unui A.-G. Greimas și G. Genette au fost cercetate de profesori și învățați de către studenți; ele s-au cantonat de cele mai multe ori în demontarea mașinării narațiunii, pe linia integrării creatoare a principiilor noii poetici, zise la început structurale, încetățenite sub insigna naratologiei.

A venit apoi teoria descrierii, promovată de Ph. Hamon și J.-M. Adam. Aceasta a recuperat zona, socotită de multe ori indigestă, a zugrăvirii de locuri și ființe românești. Mariajul dintre poetica și semiotica a dus la elaborarea unor tehnici de analiza a descrierii cu efecte nebanuit de grăitoare. Facind o sinteză a principalelor achiziții în analiza descrierii, Mihaela Mancaș oferă un „tablou” complet al acesteia, care este destinat a face un nou mod de abordare a textului literar, în învățământul de toate gradele, cu speranța ca el își va croi drum și în critica literară. Căci, în ciuda aparatului, ce poate apărea uneori sofisticată, autoarea reușește performanța de a clasiciza întregul sistem prin definirea componentelor sale și prin limpezirea structurilor ce-l alcătuiesc.

Contribuția e dublă: la nivel teoretic și la cel aplicat, acesta cuprinzând întreaga evoluție a descrierii, de la cronicari la postmodernii optzeciști. Cunoașterea textelor, alegerea și analiza acestora sînt remarcabile, iar lectura cărții face să pălească istoria literară, care nu are mijloacele de a investiga articular profundă a produsului scriptural.

Se aplica peste tot o grilă care reprezintă sistemul categorial al descrierii, ilustrat cel mai bine în proza românească din veacul al XIX-lea. Intră aici statutul peisajului, al portretului, dimensiunea spațială și temporală, obiectele.

Impresionează gramatica descrierii în procedee ca enumerarea, elipsa, repetiția, timpurile verbale. Se vede aici competența autoarei, dovedită de altfel și în alte lucrări, bine cunoscute de specialiști și de studenți.

La nivel lexico-semantic se tratează unitatea de bază a descrierii, numită pantonim, cu exemple ca gradina, camera etc. Specialista recunoscută în stilistică, Mihaela Mancaș dă o lecție autoritaților înseși în materia de descriere, care n-au cunoscut sau au uitat această disciplină. Se tratează altfel descrierea figurativă, cu frumoasa dialectică a metonimiei, paralela, formele de discurs, inserarea descrierii în narațiune.

Încheierea autoarei este semnificativă pentru întregul demers: „proza secolului al XIX-lea înregistrează, în stil, o mare parte din procedeele universale ce țin de realizarea descrierii” (p. 143).

În mod analog este tratată literatura interbelică, cu accente deosebite asupra modernității noului discurs, sincronizat în mare parte cu „romanul universal”; lucrul se vede clar în privința statutului personajului, care poate duce „la aparenta pulverizare a personajului unitar încheiat” (p. 269).

Rezultă de aci plasarea tehnicilor descrierii în perspectiva istoriei literare, care încetează să mai fie un discurs placat asupra producțiilor unor epoci. În demersul Mihaelei Mancaș se intră în dinamica structurilor interne prinse sub lupă. Semnificative sînt astfel observațiile îngemănării romantismului cu realismul, ceea ce dă un farmec aparte scriiturii multor prozatori din creația românească, ferită de convulsiile mutațiilor uneori prea bruște din sfera occidentală, mai ales cea franceză.

În repetate rânduri cercetătoarea se referă la proza lui Eminescu, care, deși romantică, ocupa un loc unic, fiind o adevărată apoteoză a descrierii, dusă în pragul modernității. A se vedea în această privință textul reprodus pe pagina 142, în care figura lui Ieronim este înfățișată

„en train de se faire”, procesual, într-un fel de „mise en abyme”, ca în metascritura modernă. Încît stai și te întrebi ce-o fi vrut să spună Calinescu cînd afirma că Eminescu nu este un descriptiv (cf. *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, Fundația pentru literatură și artă, 1982, p. 458).

Mihaela Mancaș procedează de cele mai multe ori deductiv, așa cum o cere noua poetică. Astfel, fiecare text reprodus este precedat de precizarea procedeei, ilustrate apoi în pasajul respectiv. Rezultă de aci un basorelief al citatelor, reconfortant prin didactica tipurilor de literă.

Semnalez, tot pentru ineditul și subtilitatea analizelor, „cazul” Sadoveanu. Cîta platitudine populează manualele și chiar lucrarile cu iz savant, atunci cînd se referă la arta lui Sadoveanu! Este surprinzătoare la Mihaela Mancaș punerea în evidență a complexității discursului narativ sadovenian, care se îmbină adesea cu alte tipuri de expresie. Astfel, într-un citat din *Zodia Cancerului*, autoarea arată că se pot combina două tipuri de stil indirect liber (cea mai autorizată cunoșcătoare a acestuia este tot Mihaela Mancaș), ceea ce face ca „replica și reflexia să alterneze, pe fondul comun al descriptivului unic, cu precizări metatextuale ale autorului însuși” (p. 232).

Ultima parte a cărții este o contribuție și mai valoroasă, pentru care foștii noștri teribili optzeciști ar trebui să-i mulțumească. Și aici subtilitatea cercetării depășește cu mult autostudiile postmoderniștilor de la noi, precum și teoretizarile globale și impresioniste de aiurea.

Pe lângă tratarea noii componente descriptive, autoarea face și un fel de raport discursiv al autorilor, cu referiri multiple la incontestabilul Cărtărescu, la care „romanul va fi, pînă la urmă, paradoxal construit dintr-o secvență de descrieri, intermedii de fragmente narative tot mai ample pe care evocarea unor locuri, peisaje, portrete i le impune naratorului-personaj” (p. 303).

Pe ansamblu, intervin ironia, autoironia, parodierea chiar a tehnicilor descriptive printr-o metascritură explicită și mai ales implicită.

Se impune, oricum, prioritatea descrierii față de trama narativă, ceea ce denotă, aș spune, acutizarea funcției poetice a descrierii. Peste tot aceasta înrudește textul cu poezicitatea spațiului, a lucrurilor, a ființelor înseși, apoi a alcătuirilor antropologice ale existenței umane; se adaugă de multe ori potențarea acestor universuri cu auri stilistică și retorică.

Cartea Mihaelei Mancaș este un reper de seamă, de la care se poate concepe o tratare universalistă a descrierii. Ca unul care a bătătorit potecile scriiturii franceze, cred că într-un tablou general aceasta poate aduce completări

Mihaela Mancaș, *Tablou și acțiune*. Descrierea proza narativă românească, Editura Universităţii din București, 2005.

importante, sugerate adesea de doamna profesoara. Aș spune un loc important i-ar reveni lui Zola, cu a sa teorie de descriere impresionistă, ca în celebrele pasaje de la Paris în *Une Page d'amour*. Trezind la noi, putem deduce multe fragmentări la Rebrenu și oricum o descriere indicială în defavoarea uneori a celei iconice.

Păcat că n-avem un echivalent al lui Proust, dar această lacună suferă majoritatea literaturilor lumii. Lasînd la o parte pe descriptivii actuali, Georges Perec însuși sublinia: instabilitatea locurilor, spațiul pierdut, personificarea culorii, fragmentarea, discontinuitatea farmecului locurilor, lacunelor, eterogenitatea, distanța, vidă, iradierea, expansiunea, sinuozitățile, suprapunerile, aș spune, magia locurilor, onirismul, strafulundul memoriei, schimbarea de perspectivă (G. Poulet, *Essai sur le roman*, Gallimard, 1982).

Mihaela Mancaș se referă adesea la Noul Roman, aici nu fac decît să menționez eseul lui Alain Robbe-Grillet, *Pour un Nouveau Roman*, în care se subliniază golirea discursului de șarja semantică, psihologică, morală. Lumea este și atît. Autorul geometrizează și lasă vorbească lucrurile ele însele, fără adaos autorial. Poate rezidă în ele însele, iar cititorul o trăiește prin propria participare.

În sfîrșit, să înțelegem că proza „socialistă” n-ar fi decît să reia, simplifcator, achizițiile interbelice?

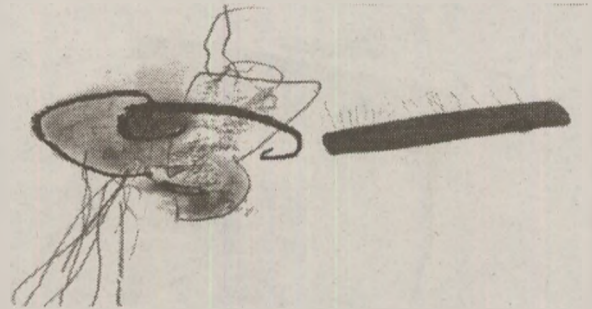
Morala: în general sînt zgîrcit cu elogiile. Tot noua carte a Mihaelei Mancaș este un dar adus culturii noastre cum rar se întîmplă.

Paul MICLĂUȘ

calendar

10.02.1873 - s-a născut Haralambie Lecca (m. 1920)	11.02.1929 - s-a născut Traian Filip (m. 1994)	13.02.1935 - s-a născut Petru Cărare
10.02.1885 - s-a născut Alice Voinescu (m. 1961)	12.02.1894 - s-a născut Otilia Cazimir (m. 1967)	13.02.1950 - s-a născut Alexandru Șahigh
10.02.1902 - s-a născut Anton Holban (m. 1937)	12.02.1899 - s-a născut I. Peltz (m. 1980)	13.02.1959 - s-a născut Nicolae Popa
10.02.1916 - s-a născut Haralambie Tugui	12.02.1905 - s-a născut I.O.Suceveanu (m. 1960)	13.02.1985 - a murit Grigore Hagiu (n. 1919)
10.02.1923 - s-a născut Constantin Vonghizas (m. 1992)	12.02.1921 - s-a născut Nicolae Ionescu	13.02.1992 - a murit Tudor Ștefănescu (n. 1919)
10.02.1933 - a murit Vasile Gherasim (n. 1893)	12.02.1922 - s-a născut Valeriu Gorunescu	14.02.1902 - s-a născut Ion Călugăru (m. 1998)
10.02.1941 - s-a născut Mihai Dușescu	12.02.1924 - s-a născut Banu Rădulescu (m. 1998)	14.02.1907 - s-a născut Dragoș Vrănceanu (m. 1998)
10.02.1942 - s-a născut Olga Mărculescu	12.02.1930 - s-a născut Teodor Vărgolici	14.02.1927 - s-a născut Vintilă Ornaru
10.02.1956 - s-a născut Mariana Marin (m. 2003)	12.02.1940 - s-a născut Corneliu Reguș (m. 2002)	14.02.1928 - s-a născut Radu Cărneci
11.02.1838 - s-a născut Emilia Maiorescu-Humpel (m. 1918)	12.02.1943 - a murit D. Nanu (n. 1873)	14.02.1931 - s-a născut Gheorghe Achiței
11.02.1875 - s-a născut A. Toma (m. 1954)	12.02.1979 - a murit V.G.Paleolog (n. 1891)	14.02.1932 - s-a născut Anca Balaci
11.02.1911 - s-a născut Pericle Martinescu (m. 2005)	12.02.1982 - a murit Hajdu Zoltan (n. 1924)	14.02.1933 - s-a născut Corneliu Tamaș
11.02.1914 - s-a născut Paul Alexandru Georgescu	12.02.1996 - a murit Alexandru Struțeanu (n. 1921)	14.02.1934 - s-a născut Axentie Blavoc
11.02.1918 - a murit Emilia Maiorescu-Humpel (n. 1838)	13.02.1877 - a murit Costache Caragiali (n. 1815)	14.02.1935 - s-a născut Grigore Vieru
11.02.1919 - s-a născut Maria Rovau	13.02.1907 - s-a născut Alexandru Călinescu (m. 1937)	14.02.1936 - s-a născut Doina Sălăjan
11.02.1922 - s-a născut Margareta Bărbuță	13.02.1911 - s-a născut Șerban Nedelcu (m. 1982)	14.02.1937 - s-a născut Radu Dumitru
11.02.1924 - a murit Cora Irineu (n. 1888)	13.02.1920 - s-a născut George Sidorovici (m. 1976)	14.02.1937 - s-a născut Dumitru Țepeneț
	13.02.1923 - s-a născut Horia Matei	14.02.1937 - s-a născut Mihai Gramatopol (m. 1998)
	13.02.1932 - s-a născut Aurel Covaci (m. 1993)	14.02.1937 - s-a născut Damian Necula
		14.02.1945 - s-a născut Mihai Cantunari
		14.02.1947 - a murit Ioan Iancu Botez (n. 1919)
		14.02.1986 - a murit Veronica Obogeanu (n. 1919)

în viziunea lui Lucian Raicu critica e datoare să intre, cu grație, în intimitatea operei, ajungând, după un intens travaliu interpretativ, la constatarea că există ceva ce nu se poate explica, raționaliza, nici măcar defini logic.

l i t e r a t u r ă

Daniel Cristea-Enache
CARTEA ROMĂNEASCĂ

Calea de acces

Debutând în critica literară de foarte tânăr, Lucian Raicu a fost obligat să o practice într-un context (cel al „obsedantului deceniu”) deloc propice afirmării și manifestării personalității. Recenziile și cronicile de început au, în pofida semnelor unei vocații reale, un aer al timpului care, ca și în cazul altor creatori, le atenuază individualitatea, le impune prea adesea temele și tonul. Poate conștient de acest fapt, criticul nu și le va strânge – nu se procedează frecvent – între copertile unui volum care să debuteze, preferând calea mai anevoioasă a eseului monografic, *Liviu Rebreanu* (1967), ce aduce un viful nou într-o exegeză aflată, la acea dată, într-un mod îndepărtat de interpretativ. Imaginii tipizate a unui Rebreanu „elementar”, „nerafinat, aproape incult” și de corecții valide, întemeiate pe text, după cum teza de doctorat „de factura moderată, satisfăcut de înregistrarea efectelor vizibile ale lumii” (un realism, așadar, plat și simplist) e amendată, cu argumente puternice. Nu prin negație totală, printr-o răsturnare a evidențelor, printr-o supraetajare interpretativă care, păstrând în viziunile vechii imagini (Rebreanu – realistul canonic), depășește semnificativ, printr-un element de originalitate: privirea scriitorului trece mult dincolo de crusta de suprafață, spre „tainele vieții”. În *Răscoală*, de pildă, conștiința romancierului este complicată, spiritul său de creație îndărătul faptelor un subton, o sugestie a erinței omeniești împinse la limită. Inefabilul cărții nu numai în această capacitate de a purifica ceea ce este crud și de a descoperi aspectul misterios al unor lucruri aparent evidente.

Această frază „descriptivă” dinspre finalul solidei biografii anunță un program al criticii lui Lucian Raicu, cum se va așeza ea, pe parcursul deceniilor următoare, diferent de tema și de autorul luat în discuție. Refuzând și argumentat perspectiva teoretizantă, metodologiile „antifonice” cu aparatul lor. Sistemul pe care alți critici îl construiesc și visează neconținut, el va căuta de fiecare dată să ajungă la inefabilul operelor literare, la subtonul pe care îl înalță de sub valurile textului, la ceea ce face, în ultima instanță, farmecul indiciabil al unei mari cărți. Și pentru Vladimir Streinu, în viziunea lui Lucian Raicu critica e datoare să intre, cu grație, în intimitatea operei, ajungând, după un intens travaliu interpretativ, la constatarea că există ceva ce nu se poate explica, raționaliza, nici măcar defini logic.

O asemenea perspectivă asupra literaturii (și a criticii în marginea ei) explică multe din trăsăturile scrisului lui Raicu care se adecvează la obiectul estetic în felul în care și-l imaginează, după criteriile acestuia, într-un mod fin cu palpitul organic al operei. De aici abundanța de fragmente, cu care fragmentele critice propriu-zise par să formeze un corp unitar, refuzul generalizărilor (până ce acestea nu sunt ferm sprijinite pe text), precum și senzația de înălțare a unei *translații*, din planul propriei personalități, spre cea a scriitorului analizat. Celelalte volume centrate pe câte un singur autor (*Gogol sau fantasticul banalității*,

1974; *Nicolae Labiș*, 1977; *Journal en miettes cu Eugène Ionesco*, 1993), alături de *Calea de acces* (1982), în care sunt reunite studii despre Bacovia, Sadoveanu, E. Lovinescu, Thomas Mann și Tolstoi, sunt relevante pentru acest tip de critică intens participativă, de identificare, ce-și alege cu grija temele, îmbrățișându-le afectiv, și întreține în mod conștient un adevărat cult al marilor scriitori. Ideea centrală a eseului despre autorul *Sufletelor moarte* („inconsistența lucrurilor, a sentimentelor, a valorilor este experiența fundamentală a lui Gogol”), ce nu se verifică pe toată întinderea operei marelui scriitor rus, e numai un fir (răsucit până la epuizarea nuanțelor) dintr-o țesătură hermeneutică de o rezistență și o finețe neobișnuite. La fel, și ideea ridicată la rangul de titlu (fantasticul gogolian e de găsit tocmai în contrariul său, în banal) spune ceva nu numai despre universul lui Gogol, dar și despre cel, încă fluid, al exegetului său. Tehnica acestuia este evidentă: trecând dincolo de imagini constituite și banalizate, de certitudinile transformate în clișee și locuri comune, Lucian Raicu încearcă și deseori reușește să descopere „aspectul misterios al unor lucruri prea evidente”.

Spre deosebire de critica tăioasă, a analizelor cu sânge rece, cu verdicte ghilotinante și cu jubilația penalizării non-valorilor, critica sa e o formă de comuniune, de iubire cu un text (al unui autor) atent selectat în prealabil. Verdictul axiologic este deci implicat, el precede analiza, nefiind, cum se întâmplă de regulă, concluzia ei pertinentă. Lucian Raicu, s-a observat (și i s-a reproșat), își exprimă rareori dezaprobarea sau chiar rezervele. Se întâmplă așa pentru că el împarte, de fapt, cărțile în două categorii: cele bune, pe care le ia în discuție, și cele slabe. Cum acestea din urmă nu-i spun mare lucru, nici el nu simte nevoia să spună ceva despre ele. Un fel de elitism critic îl apropie de vârfuri și îl distanțează, concomitent, de „golurile” literaturii. Inteligența lui pătrunzătoare, scormonitoare are nevoie de medii propice, de cărți exemplare care să o provoace prin densitate; după cum afectivitatea sa cere o morală a actului creator, un conținut sufletesc pe care să-l distileze prin analiză. Ilustrativă și din acest punct de vedere, monografia *Nicolae Labiș* e un act de iubire și fidelitate transpus în limbaj critic, o fraternizare cu un autor cu destin tragic. Subiectul și obiectul se susțin reciproc (un alt exemplu fiind *Journal en miettes cu Eugène Ionesco*, scris într-un moment de cumpănă a vieții și ajutându-l pe autor să-l depășească). Lucian Raicu nu adâncește distanța dintre eul creator și cel biografic, convins fiind că acestea două nu pot fi decât părți ale unui întreg. „Literatura e un mod de a fi”, „un mod de a simți lumea și nu un mod de a exprima ideile din lume”. E firesc, din această perspectivă, ca scriitorii favoriți și favorizați să fie acei creatori totali (de la Rebreanu la Nicolae Labiș, de la Tolstoi la Thomas Mann) pe care îi obsedează temele și întrebările fundamentale. Marii critici români, modelele lui Lucian Raicu (E. Lovinescu, G. Ibraileanu) nu lipsesc de pe această listă: „Ibraileanu nu este un simplu profesionist al criticii, ci o personalitate totală, un om integral, întrebându-se în fiecare clipă, într-un fel dramatic, nu numai ce este literatura, dar și ce este viața, care este sensul ei, cum trebuie să trăim”.

Volumele de critică mai aplicată (*Structuri literare*, 1973; *Critica, formă de viață*, 1976 – cu un moto definitiv din V. Pârvan: „Putința de a trai noi înșine în sufletul altuia e singura adevărată valoare omenescă” –, și *Printre contemporani*, 1980), cele de reflecție asupra spiritului și actului creator (*Reflecții asupra spiritului creator*,

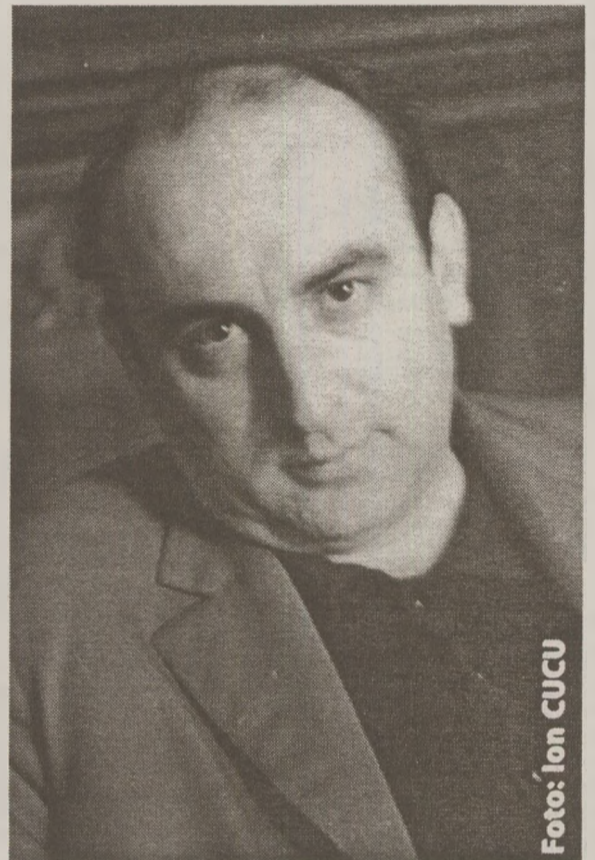

Foto: Ion CUCU

1979; *Scene, reflecții, fragmente*, 1994) și cărțile aflate în zona de interferență a celor două tipuri anterioare (*Practica scrisului și experiența lecturii*, 1978; *Fragmente de timp*, 1984) au, de aceea, în pofida marii lor diversități de autori, subiecte, teme, motive, o miză comună și o modalitate identică de a o evidenția. De fiecare dată, fără excepție, criticul caută *calea de acces* către esența operei, străbatându-i, răbdător și pasionat, învelișurile succesive, folosind fără complexe semnele de întrebare și exclamare (indicii ale unei surprize mereu proaspete, neafectate, la contactul direct cu valoarea și valorile operei), fugind de clișee, pe care le izolează ironic între ghilimele, forțând uneori interpretarea, atât cât să fie mai paradoxală și mai ferită de locurile comune ale criticii (și ale limbajului).

Critica literară, din iubire față de niște opere exemplare de care se apropie prin afinități electivă, caută să fie, în orice moment, la înălțimea lor – și nu e, probabil, o întâmplare că mulți scriitori români importanți vorbesc încă, peste ani și ani, cu emoție și orgoliu de câte o cronică scrisă de Lucian Raicu despre ei. ■

Publicitate

AMPLUS INTERNATIONAL Ltd.

vă invită în

UNIVERSUL EUROPEAN AL CĂRȚII

la

Salonul de Carte și Presă București,

ediția a XII-a

7 - 11 martie 2007

Muzeul Național de Istorie a României

Program de vizitare:

7 martie 2007: 14,00-19,00

8, 9, 10 martie 2007: 10,00-19,00

11 martie 2007: 10,00-16,00

Lansări de carte, recitaluri de poezie și muzică, debateri, întâlniri cu personalități, manifestări omagiale, demonstrații de măiestrie artizanală, tombola, concursuri și... multe surprize!

Intrarea liberă!

O carte pentru orice vârstă, la prețuri promoționale!

Artea cu titlu dostoevskian a Ilenei Mălăncioiu ni se pare a înscrie o cotă a inconformismului lăsat, atât de greu de găsit în climatul artificial agitat al literelor noastre.

literatură

Gheorghe Grigurcu

SEMN DE CARTE

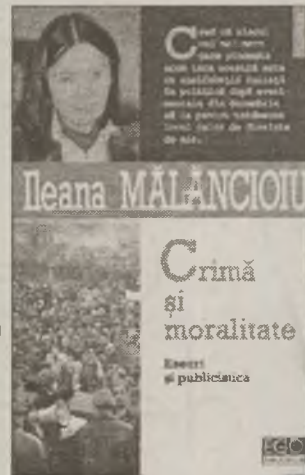
Mu sintem convinși chiar în toate cazurile de aserțiunile poetei. Marin Preda apare idealizat, cu toate că derapajele de atitudine și comportament ale importantului prozator sint bine cunoscute (de-ar fi să amintim numai schimbările pe care le opera cu promptitudine în cărțile sale, de la o ediție la alta, spre a fi cit mai în concordanță cu linia sinuoasă a partidului). Asupra lui Gorbaciov găsim o remarcă frumoasă în sine, dar... discutabilă: „În felul lui, Gorbaciov a fost, poate, mai fanatic decât însuși Stalin, întrucât el a crezut că ar putea să mențină vechea ordine socială fără să mai utilizeze forța cu care a fost ea menținută înainte de venirea lui la putere“. Deoarece, în chip obiectiv, acest final lider sovietic are meritul de-a fi adus o contribuție extrem de importantă la surparea comunismului în țara sa ca și în Estul Europei, fiind comparabil nu atât cu conducătorul Coloniei penitenciare a lui Kafka, ci cu un ucenic vrăjitor care a aruncat în salutară dezordine factorii sistemului abuziv. Cit privește rezistența prin cultură, considerăm că ea nu se cuvine nici subevaluată nici supraevaluată conjunctural. Fără a-i hărțui meritele, nu e nimerit a o pune pe același talger cu opoziția politică, aceasta posedind virtutea sa intrinsecă, o virtute complementară față de expresia estetică-autonomă: „La urma urmei, se interoghează Ileana Mălăncioiu, de ce ar fi fost mai important să-ți exprimi protestul printr-o scrisoare adresată unui ștab mai mic ori mai mare, decât printr-o carte care chiar a însemnat ceva?“. Ambele sint „importante“, însă în planuri axiologice diferențiate.

În schimb înregistrăm cu satisfacție decizia poetei de-a nu se limita la generalități și la abordarea trecutului (așa cum fac unii cercetători și... cercetătoare, care vor să-și întemeieze „diplomatic“ o postură de curaj exclusiv pe seama unei materii revoluate), referindu-se la cițiva autori aflați între noi. Nominalizându-i fără complexe. Astfel demersul d-sale specular și coroborat cu imagini care-i dau fiorul concreteții. Fapt cu atât mai remarcabil cu cât se află în chestiune și câteva nume în voga, frecvent sustrate discuției neconvenționale. În legătură cu Nicolae Breban e reamintit statutul d-sale „special“, care-i permitea a ieși și a reîntra când voia în „închisoarea în care am trăit cei mai mulți dintre noi“. S-ar putea pronunța în felul acesta autorul *Animalelor bolnave*, „în cunoștința de cauză“, însă și cu o îndreptățire morală asupra situației din țara comunizată? Dar asupra exilului? Ileana Mălăncioiu socotește ca nu: „Așa stînd lucrurile, cred că domnul Nicolae Breban nu are dreptul să vorbească nici în numele nostru, nici în numele exilului românesc. El a fost exceptat și de la o condiție și de la cealaltă și nu poate vorbi decât în numele său. De aceea face o mare eroare atunci cînd, după ce își execută colegii, își arată zelul față de actualul președinte al țării în iluzia că asta i-ar putea da o șansă de a se afirma din nou în politică“. Nina Cassian e amendată pentru afirmația d-sale cum că s-ar fi simțit „liberă“ sub oprirea comunistă a domnului Nicolae Steinhardt, care ne încredința că se simțea liber și în temniță: „mă tem că tot atât de greu ar fi și pentru doamna Nina Cassian să înțeleagă că libertatea sa de a fi făcut tot ce a vrut sub un regim de teroare nu are nimic comun cu cea despre care vorbea N. Steinhardt, atunci cînd mărturisea că el se simțea liber și în închisoare. Cu toate acestea, îmi asum riscul de a-i spune că nu se cuvenea să invoce așa afirmație a monahului de la Rohia pentru a se explica, așa cum s-a întimplat în interviul acordat lui Daniel Cristea-Enache“. Lui Mircea Dinescu, cel cu „orgoliul îndelung mîngîiat de toată lumea bună“, i se reproșează că, într-un elan revoluționar care nu se împacă cu ideea de-a fi subordonatul vreunui ministru,

Exactitate rece (II)

a scos Uniunea Scriitorilor atât de la Ministerul Culturii cit și de la Ministerul Muncii. Consecința? „Scriitorii au rămas pur și simplu în afara societății. Pe noi nu ne reprezintă nici un ministru și nimeni nu pune problemele grave pe care le avem la ora actuală în ședințele de guvern“. Și neferindu-se de gura rea a poetului, rememorează și prestația d-sale de președinte al Uniunii noastre, apreciînd-o drept discreționară (hotărâ „totul de unul singur sau în culise“) ori efectuată „la fără frecvență“. Ne vom opri acum asupra altui candidat la tabuizare, Andrei Pleșu. În pofida ținutei d-sale „plină de inteligență, de vervă și de umor“, acesta afectează, doar afectează a se situa „pe poziția drept-credinciosului“ ce s-ar conforma „cuminte“ celor unsprezece versete din capitolul opt al Evangheliei după Ioan, în esență îndemnul lui de a „nu ridica piatra“. De ce? Mai întii pentru că „în delimitarea lui de restul lumii e mult prea orgolios pentru un adevărat creștin“. Apoi pentru că, în timp ce caută scuze „călău(zitorului)“ și „călăului imperfect“, care n-ar putea fi osîndiți în temeiul legilor în vigoare, se arată lipsit de benevolență cînd vine vorba de victime, ținînd să precizeze că „există și victime vanitoase, proaste, ipocrite victime care se degradează subtil prin comerțul îndelung cu călăul, victime, în sfîrșit, care devin călăi“. Comentează Ileana Mălăncioiu: „Pină la urmă nu știu cum se face, dar victima imperfectă apare a fi mai vinovată decât călăul de mîna a doua, căruia nu este exclus să-i fi tremurat puțin mîna pe pușcă în timp ce trăgea în cineva, ori să-i fi pierit glasul în vreme ce comanda o execuție“. În al treilea rînd, pentru că atitudinea ostentativ creștină a autorului *Minimei morală* e relativizată de

Ileana Mălăncioiu, Crimă și moralitate. Eseuri și publicistică, ediția a doua revăzută și adăugită, Ed. Polrom, 232 pag.

împrejurarea că, deși e incapabil să ridice piatra împotriva „călăului imperfect“, e dispus a o ridica împotriva drept credincioșilor sai prieteni cu alte opinii decît ale d-sale. Prieteni acuzați că ar face „politica fără pic de filosofie – sau filosofie fără pic de metafizică“, proferînd „o etică fără Dumnezeu“. „Ca și cum, adnotează poeta, la nivelul puterii, care care înclină în mod vizibil balanța sa, politica e doidora de filosofie, filosofia curată metafizică, iar morala tovarășului Iliescu întemeiază pe existența lui Dumnezeu, chiar dacă dumnealui declară că este ateu“. În al patrulea rînd, pentru că Andrei Pleșu se reclamă, aparent împardonabil dual, „atît de la doctrina creștină, care ne învață să nu ridicăm piatra, cit și de la disidența, care ne învață să o ridicăm“. O demonstrație plină de interes, incitînd reflecția precu o inteligentă partidă de șah...

Cartea cu titlu dostoevskian a Ilenei Mălăncioiu înfașînd atîtea obiecții de principiu și penalizări aplicate contemporanilor, relevînd o moralitate interiorizată prin identificarea ei cu fibra unui destin, conturbînd atîtea cutume, combinații, contexte oneroase, ni se pare a înscrie o cotă a inconformismului lăsat, atât de greu de găsit în climatul artificial agitat al literelor noastre

Lecturi

Ereul polivalent

În cele din urmă ne-am dat seama ce vrea să zică titlul cărții lui Ioan Lascu, *Despărțirea de cultură* (Craiova, Editura Ramuri, 2005): simptomul cel mai grav al debutului capitalist al României, reflex al unui mai amplu tablou clinic al postmodernității și globalizării. Ioan Lascu nu ezită să prezică un „nou obscurantism“ care ar pîndi de după colț, o dată cu „adaptarea“ culturii la noi cerințe spirituale, profesionale, pragmatice, la noi mentalități cu care interacționează și pe care le modelează, lăsându-se, la rîndul ei, amprentată de aceea. Cartea este o succesiune de comentarii, articole, eseuri scrise între 1991 și 2005, autorul acestora fiind un literat sub acoperire care abordează teme total străine de cultură, ca să nu mai vorbim de literatură. Intellectual cu o certă vocație civică, Ioan Lascu nu produce noutăți bulversante, dar „bunul simț ca paradox“ de care se lasă calauzit, asigură interesul lecturii. O anume incisivitate stilistică îl face chiar și pe cititorul care evită premeditat editorialele și talk-show-urile, să zăbovească asupra unor scrieri care încă din titlu lasă impresia de *déjà vu*, *déjà dit*, precum: „Cum să fii sau să nu fii normal“, „Sindromul Ceaușescu“, „Al treilea cincinal“, „Goana după prezent“, „România și Europa – o perpetua tatonare?“, „Despre libertate și responsabilitate“, „Cenzura ideologică și cenzura economică“, „Sclavii momentului“ ș.a.m.d.

Ioan Lascu are sinceritatea „omului revoltat“, de-aici și ponderea și credibilitatea radiografiei pointiliste pe care o face, cu mijloacele, tehnicile și expresivitatea sociologului, dublat de un istoric al mentalităților și chiar de un filosof al moravurilor. În acest sens trebuie înțeleasă îndurerata vituperare a unor vicii ale contemporanilor noștri.

Noul hedonism face ravagii nu doar în postura sa de populism mediatic al noii oligarhii, ci și în ipostaza *omului vid*, prizonier al unui prezent fără viitor (a se vedea personajele lui Hamki

Murakami).

Autenticismul cu orice preț, proclamat la noi prin mimetism, spre deosebire de înțelesul vieții autentice în concepția unui Mishima, să zicem, înseamnă de fapt *hedonism buimac* cu scurgere în trivialitate, subcultura, și ceea ce e mai grav în amoralitate, indiferentism (pedepsit de Dante în al său *Infern*), în simulacre învecinate neantului.

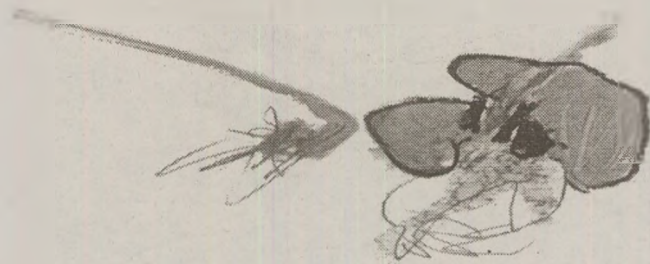
Punctul de pornire al considerațiilor lui Ioan Lascu este profetia politologului american Francis Fukuyama despre *sfîrșitul istoriei* o dată cu sfîrșitul războiului rece și al ideologiei. Tabloul preconizat de „The End of History?“ (1992), unul pu tehnologic, financiar și ambiental, a fost modificat de atac terorist de pe 11 septembrie 2001, astfel încît istoria continuă deocamdată, după părerea lui Umberto Eco, prin „războaie calde“ și „populism mediatic“, o continuare retro-șadar spre modernitate. Dovada o face chiar autorul lui „Baudolino“, etalându-și erudiția terifiantă și digresivă, în ciuda propagării invazive a informației/ culturii utile, utilitare, mediatică. Menite, ca într-un cerc vicios, să hrănească mediocritățile care nu prididesc să cotopească, spre dreapta iritare a lui Ioan Lascu, prim planurile mediatică.

Dovadă că românii au fost deja robiți de noua cultură imaginii, este și dopajul audio-video la care au subscris „ajutați“ și de manipulatorii gustului deghezați cînd în moderatori tv cînd în agenți de publicitate.

Expert în eseu polivalent, *analist* politic al societății românești de azi, în sensul pe care termenul îl are în psihiatrie, Ioan Lascu este un moralist care nu ezită să impute unor mari scriitori români colaboraționismul, dar prețuiește o carte eliberatoare a unei conștiințe neîntinate: „Luntrea lui Caron“ de Lucian Blaga. O carte profetică, la răscură de lumi, întrebînd boicotul istoriei și confruntarea cu adversitățile istoriei.

Geo VASILE

Documentarul Securității merită citit de către toți cei interesați de biografia politică a lui Lucian Blaga, nu numai de către aceia care vor să se convingă că nici măcar regimul comunist nu l-a suspectat pe scriitor de legionarism.

p o l e m i c i

Ion Simuț

A fost sau n-a fost?

A fost sau n-a fost Blaga legionar? – suspiciunea, odată lansată, nu-i ușor de risipit, oricâte argumente ai aduce. Ba, probabil, cu cât sunt aduse mai multe argumente că Blaga nu putea fi legionar, cu atât se amplifică suspiciunea, dând curs gândului ascuns (al banuielii ce învinge orice rațiune) că „de unde nu-i foc nu iese fum”. Istoricul Alex Mihai Stoenescu raspunde cu prea multă surința că Blaga a fost legionar, pe urmele unei mărturii necredibile, neluate până acum în seamă în mod serios. Puritatea anilor '50, pusă pe investigații severe și periculoase pentru viața celui urmărit, a răspuns că Blaga nu a fost legionar, din moment ce nu l-a arestat și nu l-a condamnat. Între cele două verdicte, îl aleg pe cel al Securității: Blaga nu a fost legionar! Completez mai poetic: Blaga nu avea cum să fie legionar!

Nimeni (cu excepția unei mărturii cu totul izolate) nu l-a perceput pe Blaga, fie și episodic, ca legionar, prin prezența publică sau o manifestare de complicitate explicită. Există (cum am arătat săptămâna trecută) o îngură marturie a unui legionar sibian important, Nistor Chioreanu, preluată de Eugen Strauțiu într-un documentar evident parti-pris în favoarea Legiunii, documentar rezut și transmis mai departe ca opinie de către istoricul Alex Mihai Stoenescu. Numai Nistor Chioreanu, tocmai în 1992, îl deconspiră pe Blaga ca participant la ședințele lui cuib legionar, la Sibiu, în toamna lui 1940. Blaga ar fi fost un fel de legionar secret, pentru scurt timp, situație de care știa, în exclusivitate, un singur om care depune mărturie foarte târzie. De ce să fi practicat Blaga în legionarism secret, când această credință cerea să-ți afișezi convingerile cu mândrie și emfază, mai ales în perioada statului național-legionar (septembrie 1940–ianuarie 1941)? La ce i-ar fi folosit? Luase în 1939 decizia de a renunța la diplomație, fusese titularizat în 1939 ca profesor de Filosofia culturii la Universitatea clujeană mutată la Sibiu în 1940, în urma Dictatului de la Viena). Blaga auzise spre ce dezastru psihic și afectiv îl conduseseră politica pe bunul său prieten ardelean Octavian Goga, numit prim-ministru în urma alegerilor din 1937 de către rege, care îi cere la scurtă vreme demisia, depusă în 10 februarie 1938, iar apoi poetul moare subit și misterios, la 6 mai 1938, după ce se retrăsese la Ciucea, ofensat și bolnav de inimă rea. Blaga profitase de conjunctură, pentru că în 1937, chemat de poetul rașinărean ajuns prim-ministru, este subsecretar de stat și, poate, membru al Partidului Național Creștin Goga-Cuza. Iar Partidul Național Creștin era rival al Partidului legionar „Totul pentru țară”, care obținuse un procent mai mare în alegerile din 1937 și se aștepta să fie chemat la guvernare. Cu sprijinul oficial al lui Goga și cu sprijinul permanent al Regelui Carol II, Blaga promovează în anii 1938-1939 ca ministru de potențiar la Lisabona. Pe deasupra, în anii anteriori, și Nicolae Titulescu a fost ministru de Externe, a avut, asemenea, sprijinul acestuia. Iar Nicolae Titulescu și regele Carol II au fost, se știe prea bine, adversari verșunați ai Mișcării Legionare. Protejat al acestora, Blaga nu e credibil să fi trecut cu atâta nepăsare și ușurință de diplomație de partea legionarilor. Repet total edumerit: la ce i-ar fi folosit? Căci convingerile sale politice, superficiale (câte existau și cum se manifestau, cu discreție) mergeau în altă direcție, tocmai spre partea opusă legionarilor. Sau să-i fi fost frică? Nu avea de ce să se simtă amenințat, din moment ce era simpatizat de legionari (se spune că însuși Zelea Codreanu l-ar fi prețuit și admirat, iar ulterior și Horia Sima). Repet iarăși: Blaga nu s-a manifestat public (prin vreo prezență oficială) sau publicistic (prin vreun articol sau vreo declarație) nici în favoarea, nici împotriva Legiunii. Aceste ambiguități puteau fi speculate (și pot fi, din păcate, speculate și azi) și puteau întreține speranțele militanților legionari care depuneau diligențe pe lângă el.

Problema esențială a discuției noastre este apartenența politică a scriitorului. Am arătat de ce Lucian Blaga

nu putea fi membru al Mișcării Legionare tocmai în toamna lui 1940 și nici într-o altă perioadă. E posibil să fi fost membru al Partidului Național Creștin Goga-Cuza, din moment ce a fost subsecretar de stat în 1937, la începutul guvernării Goga; e perfect plauzibil. Din iunie 1939 și până în iunie 1940 este senator numit personal de rege, alături de George Enescu, Mihail Sadoveanu, Emil Racovița, Iuliu Hațieganu și alții, în perioada dictaturii regale, când Carol II dizolvă abuziv toate partidele politice într-o singură formațiune, Frontul Renașterii Naționale (Ion Bălu scrie despre acest episod politic în volumul II din *Viața lui Lucian Blaga*, Ed. Libra, 1996, p. 242-247). E un detaliu extrem de important, care, după părerea mea, înlătură definitiv ipoteza apartenenței lui Blaga la Mișcarea Legionară și presupunerea, cu totul imaginară, că scriitorul ar fi avut în 1940 activitate de cuib legionar. Nu-i exclus ca legionarii, prin Nistor Chioreanu sau altcineva, să-l fi consultat pentru a-l câștiga de partea lor, dar rezultatul nu putea fi decât unul negativ. E adevărat că Lucian Blaga nu s-a declarat publicistic (sau altfel) nici legionar, nici anti-legionar, după cum, mai târziu, după 1948, nu s-a arătat nici comunist, nici anti-comunist, menținându-se într-o formă de neangajare politică definitivă pentru întreaga lui biografie de diplomat, scriitor și publicist. E adevărat că în toamna lui 1940 situația politică era sensibil schimbată prin venirea la putere a lui Ion Antonescu (în 6-7 septembrie 1940, Carol II, protectorul lui Blaga, abdică și părăsește țara). Blaga putea fi într-o oarecare derută, dar nu avea motive să se teamă: era simpatizat de legionari, chiar dacă el nu răspunsese în nici un fel acestor premise favorabile.

Rămâne în discuție un singur aspect major: relația amicală a lui Blaga cu unii dintre legionari, relație fără conotații politice, ci numai pe coordonata relației de la maestru la discipol, cum a fost aceea dintre filosof și tânărul Vasile Băncilă, exeget al său. Dorli Blaga scrie în volumul documentar *Blaga supravegheat de Securitate* (Biblioteca Apostrof, 1999) că „singurul legionar care ne-a intrat în casă, în uniformă, a fost Vasile Băncilă” (p. 15). Fiica scriitorului își amintește de asemenea că, la Sibiu, în septembrie 1940, „a venit în vizită, la Tata, Traian Herseni, însoțit de cineva [ca trimiși ai guvernării legionare, n. n.], dar n-au stat mult. Imediat după plecarea lor, Tata ne-a povestit că aceștia veniseră să «tatoneze» o eventuală colaborare. El a refuzat categoric orice colaborare cu guvernarea legionară” (p. 14-15). Nici „învinuitul” Grigore Popa nu are ce spune mai mult decât că „Lucian Blaga a fost foarte apreciat și popularizat de către organizația legionară”, adăugând la prietenii legionari un nou nume, cel al lui Ion Chinezu (p. 101).

În memoriul adresat de Blaga în 1959 Comitetului Central al P.M.R., ca urmare a „fiecunilor calomnioase” ale lui Mihai Beniuc din romanul *Pe multe de cușit*, scriitorul, profund mâhnit, răspunde acuzației că filosofia lui „ar fi devenit un fel de filozofie a oamenilor de «dreapta» și că legionarii o admirau ce pe-o operă de «geniu»”, în felul următor, care merită reținut ca un fragment confesiv pe deplin lamuritor: „Nu prea știu ce gândeau legionarii despre filozofia mea, dar dacă Beniuc ar fi făcut în vremea aceea un sondaj printre ei – ar fi avut poate unele surprize. Se prea poate ca unii legionari să fi fost admiratori ai filozofiei mele. Pot să spun însă categoric un lucru: eu nu mi-am scris filozofia pentru legionari, ci pentru toți amatorii de filozofie din țară, indiferent de orientarea lor politică. O întrebare: în toamna anului 1940, în cele câteva luni când legionarii au fost la «putere», am ocupat eu vreo slujbă, vreo situație, prin care să mă fi «angajat» în mișcare? Să se cerceteze odată presa acelor câtorva luni: se va vedea că tocmai atunci s-a produs o tăcere în jurul filozofiei și a literaturii mele! Ce făceam eu în timpul acela? Am fost profesor de filozofia culturii la Sibiu și atât. Profesor de filozofie, o meserie pentru care am părăsit de bună voie diplomația la 1 aprilie 1939, cinci luni înainte de izbucnirea celui de al doilea război mondial” (v. Mircea Zăciu, *Lancea*

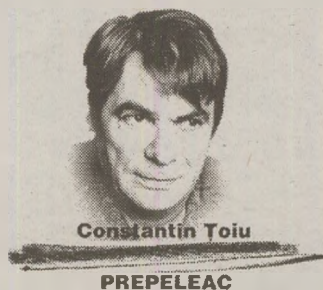
lui Ahile, Ed. Cartea Românească, 1980, p. 377). Nu cred că Blaga ar fi riscat să scrie acest memoriu sau să ascundă ceva suspect, dacă s-ar fi știut vinovat prin vreo faptă, prin vreo complicitate explicita sau vreo vorbă scrisă în favoarea Legiunii.

Ce spun investigațiile Securității, mai profesioniste – din nefericire – decât cele ale unui istoric partinitor cu Legiunea? Blaga nu este acuzat nici un moment de faptul de a fi fost legionar, ci numai de relația sa cu banuiții legionari din gruparea doctorului Iubu, care ajutau probabil luptătorii din munți (p. 17). Hotărârea de deschidere a dosarului de acțiune informativă individuală, redactată în 7 decembrie 1955, la Cluj, și semnată de șeful de birou locotenent major Chiorean Ion (culmea coincidenței de nume cu celalalt Chiorean, Nistor, șef legionar al zonei Ardealului în 1940!), stabilește ca obiective: „obținerea de materiale originale din lucrările lui cu conținut dușmanos la adresa regimului”, legăturile cu străinătatea și persoanele din anturaj (p. 58-64). Se poate constata evoluția urmaririlor din paginile de dosar date la lumină de Dorli Blaga și Ion Bălu în volumul *Blaga supravegheat de Securitate*. Spicuiesc câteva informații culese. În dosarul de urmărire informativă se vede că sigură, cu ajutorul surselor, apartenența lui Blaga la Partidul Național Creștin al lui Goga (p. 14) și la Frontul Renașterii Naționale, patronat de regele Carol II (p. 58). Ioan Boanta, unul dintre învinuiți, afirmă într-un interogatoriu din noiembrie 1958 că „Lucian Blaga nu și-a manifestat simpatia față de activitatea legionară, deși se vorbea despre acest lucru” (p. 108). Ar fi riscat acesta să depună mărturie mincinoasă, când se cunoștea gravitatea unei fapte ca omisiunea de denunț? O informație interesantă, care intră în investigațiile Securității, este legată de presupunerea că, în personajul Avram Iancu, Lucian Blaga l-ar fi întrușinat în piesa sa pe Comeliu Zelea Codreanu (p. 106, 108, 111), afirmație respinsă de către cel interogant. Am putea face noi înșine o lectură politică de acest fel, dar ar fi prea mult. Avram Iancu al lui Blaga nu are nimic cu Zelea Codreanu decât în mințile unor nostalgici legionari sau în dosarele unor suspicioși excesivi.

Documentarul Securității merită citit de către toți cei interesați de biografia politică a lui Lucian Blaga, nu numai de către aceia care vor să se convingă că nici măcar regimul comunist nu l-a suspectat pe scriitor de legionarism. Dosarul său are alte implicații grave, ca de pildă sprijinul pe care l-a acordat tinerilor scriitori din Cercul „idealist” de la Sibiu (p. 115), sau de-a dreptul alarmante, cum este faptul „subversiv” că la Cluj era perceput ca „marele savant, viitorul conducător, omul viitorului apropiat” (p. 69), iar doctorul Iubu ar fi toastat la o nunta: „Dați-mi voie să-mi ridic paharul în sănătatea viitorului președinte al Republicii Populare, dl Lucian Blaga!” (p. 163). Aceasta era una din amenințările subversive reprezentate de Lucian Blaga la adresa Securității statului român în septembrie 1960! ■

actualitatea

Constantin Toiu

PREPELEAC

Viața improvizată

Întâmplarea petrecută cu mine mă pune în situația de a schimba deocamdată modul de acțiune – adică să scriu – în sensul că nu mă voi baza numai pe posibilitățile mele de a însemna, cu mâna mea, literele convenite, de a le transcrie pe hârtie, de a le duce eu personal la redacție, unde aveam prilejul fericit de a-mi vedea uneori și colegii. Nu.

De astă-dată trebuie să fac aceste acțiuni prin mijlocitori. Norocul meu (și totdeauna am noroc – nu se știe de ce) este că acești „mijlocitori“ sunt ființe de mare calitate sufletească și spirituală.

Ele sunt:

Doris Jurgea-Negrilești, văduva marelui autor de memorii Gh. Jurgea-Negrilești, al cărui volum *Troica amintirilor – sub patru regi* a făcut senzație anii trecuți.

Mă întreb de ce cartea nu este republicată în a doua ediție, întrucât ea e cunoscută și admirată și de românii din SUA – am aflat.

Portretul doamnei Doris i l-am făcut în prefața la *Troica amintirilor*, nu mai revin asupra lui.

A doua persoană, gata ieșită, ca din capul lui Zeus, înarmată, este Delia Damirescu, cunoscuta redactoare de cărți, o doamnă fermecătoare, deșteaptă și care pare totdeauna parfumată cu tutun de extraquality.

A treia persoană este chiar fiul ei, un tânăr cu aspect de efeb barbos, extrem de amabil. El te ajută cu plăcere și este deosebit de simpatic. Printre altele, îmi face legătura cu ai mei confrăți și este o permanentă relație cu lumea literară.

Deci, devenind singur, sunt de fapt *trei*...

Interesant este faptul că persoana a doua a fost, demult, soția poetului Valeriu Sârbu de la Cheia, pe care l-am vizitat anul trecut, întâmplător, cu mașina condusă de Andi, împreună cu doamna Jurgea-Negrilești.

Culmea e că peste drum de casa lui se află casa unde am scris ultimul capitol al romanului meu *Galeria cu viața sălbatică*, stând cu fața la Zăgan, muntele nins (eram în decembrie).

Am mai scris acest lucru în *Memoriile apărute*.

*

Având principala greutate (vă rog s-mi dați voie să glumesc), eu aș fi Zeus, creator, doamna Delia îndeplinește poruncile sau ce-i dictează Zeus, pe când Andi, fiul ei, este, pur și simplu, agilul Hermes.

În felul acesta, existența se improvizează, se face mai manevrabilă. Este o slăbiciune și o putere în același timp. Slăbiciune, pentru că simți că-ți lipsește ceva. Putere, pentru că ai senzația că deții totul. E ceva complex, bineînțeles.

Un element, neobișnuit în acest sens este că visul însuși pare o ficțiune... Expresia literară capătă câteodată această formă onirică. Ca om normal există dacă cugeți în mod cartezian.

Ca artist – și nu orice fel de artist – există când și dacă visezi.

Totul este să visezi, ca să zic așa, cu un rost și cu finalitate. ■

Unul dintre cele mai frecvente anglicisme din ultima vreme – concurându-l pe *locație* – este verbul *a (se) focusa*: adaptare a termenului englezesc *to focus* prin adăugarea sufixului verbal -a, caracteristic clasei morfologice verbale celei mai productive în româna

actuală (cu sufixul de prezent -ez: tipul *a focusa – focusez*). Cuvântul a pătruns atât în limbajul tehnic, cât și – cu slens largit – în cel curent. Terenul pe care s-a instalat nu era gol: exista deja în româna verbul *a focaliza*, împrumut nu foarte vechi din franceză. În franceză, *focaliser* are aceeași origine cu termenul englez (de altfel în engleză există și sinonimul *to focalize*): provine din adjectivul *focal*, formație cultă legată de substantivul latinesc *focus* „cămin, vatră“, din care de altfel este moștenit – printr-o alunecare de sens petrecută în latina populară – și românescul *loc*. *A (se) focaliza* e înregistrat în multe dicționare doar cu sens tehnic (în DEX: „a face să treacă printr-un singur punct toate razele unui fascicul“), dar apare în româna standard în construcții și cu sensuri extinse, similare celor ale originalului francez sau ale corespondentului englez: „a se concentra“, „a (se) concentra“, „a viza cu precădere...“ etc. (sensuri cuprinse și exemplificate, de altfel, în *Noul dicționar universal al limbii române*, Litera Internațional, 2006). Desigur că astăzi sensurile largite provin și din engleză, *a (se) focaliza* traducând adesea pe *to focus* (sau *to focalize*) în texte publicitare sau din domeniul comunicațiilor: „IBM se focalizează pe inovația care contează“ (marketwatch.ro); „capitolul se focalizează asupra unor procese de luare a deciziilor în grup“ (teora.ro) etc. Verbul românesc este folosit fie intransitiv, fie tranzitiv, întâlnindu-se cel mai frecvent în construcție intensivă cu reflexivul *se* (structură existentă și în franceză: *se focaliser*) și cu un complement prepozițional: *a se focaliza pe...*, *a se focaliza asupra...* (mai rar *în direcția...*). Subiectul este o persoană: „părintele se focalizează pe ce nu a făcut copilul, în loc să fie mulțumit de ceea ce a făcut“ (*Evenimentul zilei* = EZ 20.10.2006), sau un component volitiv al acesteia, mai ales *atenția* sau *energia* (caz în care poate fi vorba de un pasiv reflexiv): „astfel, întreaga energie a tinerelor se focalizează în direcția personajului visat“ (EZ 26.09.2004). În construcțiile tranzitive, obiectul direct tipic este *atenția*: „echipa noastră își focalizează atenția asupra unui design web inventiv“ (digitalimagine.ro), „elementul care focalizează atenția este sigla“ (evenimentul.ro); „o să-mi permit să continui dezbateră pe; „o să-mi permit să subiect incenzar, care focalizează atenția opiniei publice“ (romaniaitalia.net). În ultimele exemple, se poate observa cum expresia pretențioasă se clișeizează și își atenuază sensul, devenind sinonimă cu banalul *a atrage atenția*.

Verbul *a focaliza* și adjectivul *focal*,

Rodica Zafiu

PĂCATELE LIMBII

A se focusa

alături de substantivul *focar*, termen științific adaptat prin atribuirea unei terminații tipice, alcătuiam, în ciuda originii comune, o familie lexicală destul de neomogenă. Neomogenitatea e considerabil sporită de *a focusa*, care apare în exact aceleași construcții și cu același sens cu *a focaliza*, căpătând imediat, prin analogie – ca semn de adaptare morfologică – construcția cu pronume reflexiv: „birocrăția culturală se focusează pe următorul eveniment“ (*Cotidianul*, 19.09.2006); „să se focuseze pe acel horoscop inventat special pentru ei“ (ib., 19.10.2006). Verbul e folosit și tranzitiv: „vom fi atenți la direcția spre care ne focusăm energia“ (EZ, 24.12.2006). Noul termen e supărător pentru că presupune o marjă de comoditate din partea utilizatorilor săi, o totală lipsă de interes în a căuta echivalentele existente. *A focusa* e produs de tendința de a transpune mecanic un text, într-un limbaj macaronic în care cuvintelor străine li se adaugă doar terminații specifice românei. Deocamdată, sînt mulți vorbitori care evită termenul și îl ironizează; el a pătruns totuși în discursul oficial, de pildă în Parlament – „prin prezenta intervenție aș dori să focusez atenția asupra unei probleme acute a județului Timiș“ (Camera Deputaților, 14.04.2003) sau în presă, caracterizînd un stil greoi, pretențios și artificial: „Ma focusez pe activități care necesită o mai mare aprofundare“ (*Ziarul Financiar*, 23.10.2006). În limbajul familiar, mai ales în jargonul internetului, îl putem găsi chiar la imperativ și fără complement – „focusează-te, revino la subiect“ (forum.doftpedia.com). S-au răspîndit deja și derivatele sale: în primul rînd participiul, care fie pastrează construcții tipice verbale, fie se transformă în adjectiv – „zodia berbecului: căpoși, orgolioși, focusați pe rezultat, ambițioși“ (121.ro/forum); „Partenerii noștri șșic! trebuie să fie stabili, focusați și energici“ (invest.ro). Destul de multe atestări are și substantivul *focus* de acțiune (“infinitiv lung”) *focusare*: „eu sunt de acord cu focusarea pe oricine altcineva în afara de mine“ (forum.targuiu.net); „focusarea pe ceea ce este de făcut“ (cdep.ro).

Pus în fața unei cavalcade de amănunte incomode, cititorul asistă la rememorarea unor destine pe care personajele le povestesc cu propria gura, sub imboldul catharctic al confesiunilor mîntuitoare.

Sorin Lavric

Sînt autori cărora simți prea bine că, dacă i-ai întîlni în carne și oase, n-ai rezista tentației de a le spune cîteva de la obraz. Și cum posibilitatea de a-i întîlni e nulă, nu-ți rămîne decît să le-o spui în scris, dar nu pe ocolite și aluziv, ci de-a dreptul, prin împingere în deriziune. În cazul lor, gîndul de a le întocmi un profil psihologic pe măsura făcăturii la care s-au pretat îți provoacă autentici fiori de plăcere. Aproape că începi să tremuri de satisfacție numai închipuindu-ți cum le va arăta chipul citindu-ți perdaful. Sînt atît de jalnici în dorința meschină cu care vînează succesul că te apuca pofta de a-i acoperi cu toată batjocura acestei lumi, o batjocură pe care o vei savura pe îndelete și copios, ca într-un spectacol în care nu numai că vei trăi bucuria de a-i vedea lipiți de toți pereții, dar pe deasupra vei simți cum, pe măsură ce îți vei bate joc, pofta de a-i lovi va crește și mai mult. și nu te vei opri decît atunci cînd, atingînd pragul de sastisire mentală, îți vei da seama că decepția pe care ai avut-o citindu-le cartea va fi fost în sfîrșit răzrunată.

Să ne închipuim un scriitor în a cărui ființă ușurînță cu care poate umple paginile se îmbină cu un fler public de tip negustoresc, un fler a cărui aviditate, fixată țepăn pe pleasca succesului rîvnit, îi împrumută aerul unui mercenar literar. În ochii unui asemenea ahtiat, rețeta succesului e pe cît de facilă pe atît de sigură: fama se capătă scriind despre oameni cu faimă. Cine ar fi pîna într-atît de prost încît să scrie un roman despre niște ciurucuri umane cărora le lipsește gloria? Unde nu e, nici Dumnezeu nu cere, și atunci, acolo unde dai peste oameni al căror nume bălțește de celebritate, unda ei molipsitoare nu poate să nu se rostogolească și peste tine. Așa că le romanțezi biografia și le dezvalui secretele vieții, dar cu o singură condiție: să te bați cu ei pe burta și să-i privești cu o condescendență omniscientă, făcîndu-l pe cititor să înțeleagă că le-ai intuit atît de adînc intimitatea încît punerea ei în pagină, curată floare la ureche, e o datorie morală față de posteritatea lor. Rezultatul va fi un roman grandios ale cărui rînduri vor sfîrni recunoștința fiecărui cititor care va avea bafta mirabilă de a-l deschide.

Din această categorie face parte scriitoarea Catherine Clément: te apucă un dezgust nesfîrșit să vezi cum, din condeiul unei romanciere cotate ca numărîndu-se printre cele bune, poate ieși o telenovelă romanescă atît de bicisnică. Și nu te poți împiedica să te întrebî în ce fund de lume și-a pierdut autoarea spiritul critic de a putut da naștere unei asemenea cîrpăceli. Oamenii celebri pe care autoarea noastră i-a ales drept cobai narativi sînt Martin Heidegger și Hannah Arendt. Cum simpla înfașurare a relației lor adulterine ar fi fost prea anodina pentru un roman al cărui succes se vroia unul planetar, cocteilului epic i s-au adăugat cîteva condimente cu efect sigur: soția lui Heidegger, Elfride, și cei doi soți ai Hannei: Günther Stern și Heinrich Blücher.

Firul epic al romanului are concizia unui proces-verbal și platitudinea unui scenariu de telenovela: în pragul senectuții, Hannah Arendt face o vizită familiei Heidegger la Freiburg și, în vreme ce Martin se odihnește în camera alăturată, moțîind precum un bătrînel căruia nu i-a mai rămas din spiritul filozofic decît obișnuința maniacală de a repeta regulat expresii sibilinice ca „starea de deschidere”, „adevărul” și „ființa” – expresii pe care, firește, le rostește cu aerul grav și recules al unui oracol ce prevestește fără greș destinul omenirii, declamînd vorbe mari în situații banale și lansîndu-se în perorații subtile doar pentru a dovedi cititorului că moșneagul în cauză e chiar Heidegger și nu cine știe ce ghiuj ramolit și uituc –, în vreme așadar ce filozoful atîpește în dormitor sub povara vîrstei și beteșugurilor, cele două femei –

fosta amantă și actuala soție – leagă o conversație pe cît de ostilă pe atît de terapeutică, spovedindu-se una alteia și retrîind, secvență cu secvență și otrava cu otravă, deceniile apuse ale vieții lor interbelice.

Pus în fața unei cavalcade de amănunte incomode, cititorul asistă la rememorarea unor destine pe care personajele le povestesc cu propria gura, sub imboldul catharctic al confesiunilor mîntuitoare. Și astfel, din mărturisire în mărturisire și din defulare în defulare, tensiunea dintre cele două venerabile doamne se risipește treptat, astfel că, din cît de dușmance și rivale erau la început, la sfîrșitul cărții se vor regăsi într-o concordie amicală și senină, așa cum le stă bine tuturor romanelor proaste a căror poveste trebuie, în mod fatal, să se termine cu bine. Cum ar fi fost prea searbad ca rivalitatea dintre cele două oponente să se mărginească la un banal diferend amoros – căci oricît de înalt ar fi nivelul spiritual al preopinentelelor, cearta dintre o soție și o amantă nu poate depăși un prag previzibil de răfuială feminină –, Catherine Clément sporește tensiunea psihologică a romanului punînd în lumină adîncă prapăstie ce desparte convingerile politice ale celor două doamne: Elfride Heidegger, o nazistă incurabilă și fanatică din cauza căreia naivul și credulul filozof fusese atras într-o aventură politică pe care el de fapt nu și-o dorise defel, și Hannah Arendt, o intelectuală evreică răzrunătoare a cărui intransigență ideologică o supune pe biata Elfride unor ședinte de veritabilă tortură psihică. Fiecare îi reproșează celeilalte efectul malefic pe care l-a avut asupra lui Heidegger, cum tot astfel fiecare pretinde că prezența ei a avut o influență hotărîtoare asupra destinului spiritual al filozofului – prima pretinzînd că numai pe ea a iubit-o cu adevărat, cealaltă afirmînd că, fără liniștea casnică pe care i-a oferit-o, Heidegger nu ar fi putut atinge treapta creației geniale –, iar în tot acest timp filozoful, copleșit de vîrstă și de tensiunea clipei, moțîie cu fruntea descrețită în camera de alături.

În ciuda înțeleștii, nici una dintre rivale nu cedează în fața celeilalte și, asemenea unor redutabili gladiatori, cele două femei sfîrșesc prin a cădea epuizate una în brațele alteia, împacîndu-se definitiv și recunoscînd că amîndouă au dreptate. Bineînțeleș că, atunci cînd se trezește, rolul lui Heidegger în această reglare de conturi femeiești e unul de martor neputincios la ciocnirea dintre două orgolii tari ca piatra, filozoful făcînd mai curînd figura unui împăciuitor de conjuctură peste care anii au trecut pagubos și deprimant, furîndu-i strălucirea și înmuindu-i mintea.

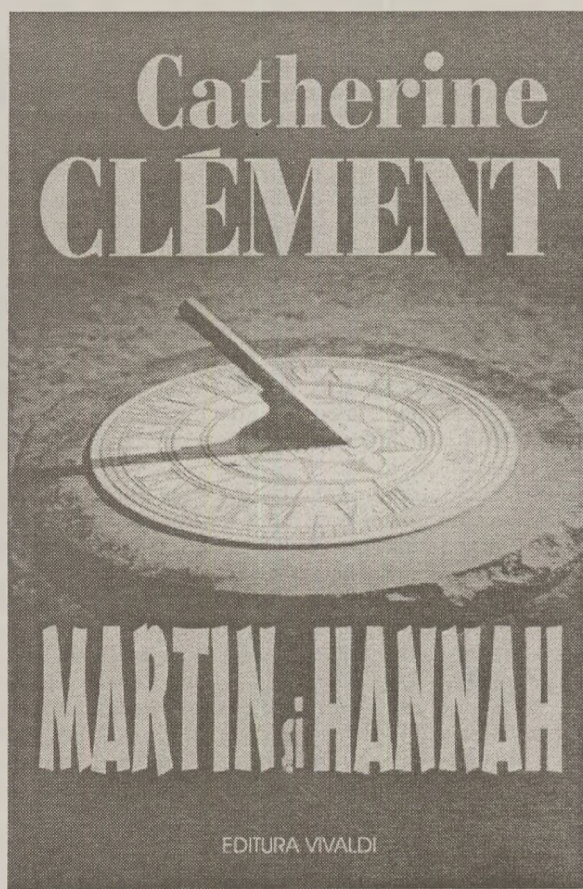
Una peste alta, cititorului i se dă prilejul de a-și satisface curiozitatea în toate privințele și sub toate aspectele, autoarea alimentîndu-i pofta de bîrfă cu toate cancanurile erotice și politice care au circulat de-a lungul vremii pe seama lui Martin Heidegger și a Hannei Arendt. Dialogurile sînt parcă rupte dintr-un scenariu de film prost, iar portretul personajelor e simplificat pîna la grotesc, ca într-o strategie premeditată de caricaturizare. Totul e înfașurat în tușe groase și ostentative, Heidegger semănînd cu un figurant ostenit care este pus să recite fraze din propriile cursuri universitare, iar Hannah Arendt cu un procuror al Curții de la Haga însărcinat cu întocmirea unui rechizitoriu privind trecutul nazist al familiei Heidegger. Personajele sînt entități golite de individualitate, mișcîndu-se precum niște scheme abstracte și previzibile, al căror comportament nu are voie să iasă din portretul robot pe care autoarea cărții l-a hotărît de la început. În lipsa unei atmosfere psihologice, chenarele convenționale ale acestor pseudo-ființe teleghidate sînt umplute cu o pastă precară alcătuită din două elemente sigure: amorul și politica, adică singurele teme ce pot atrage atenția la o carte care, judecată literar, nu poate îndeobște atrage atenția prin nimic.

Cine va trăi nefericirea de a deschide cartea nu-și va

cronica ideilor

Telenovelă cu Heidegger

Catherine Clément, Martin și Hannah, trad. din franceză de Natalia Cernăușeanu, Editura Vivaldi, București, 2002, 318 pag.

putea reprimă senzația că rostul cărții e ca, în paginile ei, personajele să flecărească incontinent și dezinhizat pe marginea unor teme despre care s-au scris rîuri de cerneală, dar pe care abia acum, în această carte, cititorul le găsește în sfîrșit lămurite: adulterul profesorului Heidegger cu studenta Hannah Arendt, angajarea nazistă a profesorului, fuga Hannei dintr-o Germanie în care Heidegger, fascinat de politica lui Hitler, își retrage dedicația închinată lui Husserl din *Ființa și timp* și acceptă să fie rectorul universității din Freiburg în 1933, apoi rolul nefast pe care Elfride Heidegger l-a exercitat asupra soțului, prezența ei intoxicîndu-l cu otrava național-socialismului, noua viață pe care Hannah Arendt o va înnoada în America și celebritatea pe care o va dobîndi grație lucrărilor despre totalitarism, procesul lui Eichmann și cartea pe care Hannah Arendt o va scrie cu acest prilej, ostracizarea lui Heidegger din considerente politice, întîlnirile ulterioare ale lui Martin cu Hannah și, în fine, revederea la bătrînețe, în triumphi clasic – el, ea și nevasta – pentru o împăcare serenă sub cupola ostenită a spiritului senectuții.

Cartea are tot atîta atmosferă pe cîta intrigă e de găsit în paginile ei, adică nici urma de așa ceva, iar punctul culminant al cărții e chiar faptul că rivalele se enervează reciproc pe măsură ce-și deapănă amintirile. Deznodămîntul cărții, venit ca o eliberare pentru cititor și ca o scapare pentru autor, este unul pe măsura frivolității epice: împăcarea tuturor pe toate planurile, cu puțin timp înainte ca Hannah și Martin să plece dintre cei vii. Și astfel se pune capăt unei cărți al cărei conținut ilustrează foarte bine ce va să zică rețeta facilă a succesului trecător. O carte frivolă și țepănă, semănînd leit cu spiritul autoarei ei. ■

Există, dragă Iuliu, o categorie de femei... dar nu, nu vreau să-ncep așa capitolul ăsta, ci altfel: cred că ți-am spus cândva cât de pasionat am fost de înfățișării. Mai sunt și acum, dar nu cu nebunia, aproape cu furia din adolescență când sub privirile blajin- muștrătoare ale lui Hilde-tante mă suiam noaptea senine în pod și scoțând patru țigle din acoperiș, fixeam prăfuită luneta a lui oncle Serafim în acea deschizătură improvizată, scrutând cerul. Se poate moșteni o pasiune, o vocație nu de la un tată, nu de la o mamă și nici măcar de la o bunică sau un bunic, ci de la un unchi? Poate că da. Luneta, lentila ei mai ales, nu erau în cea mai bună stare, dar imperfecțiunile lor erau pe deplin compensate de imagini cerească; iar ca să le identific ca un învațacel sârguincios, le comparam imediat, la lumina unei lanterne, cu planșele din două cărtoaie găsite înghesuie tot acolo în pod într-un cufar, printre – ce crezi? – colecții îngalbenite din „Romanul de 15 lei”, *Getica* lui Pârvan și două albume, deocheate, fără coperti, editate probabil în Franța antebelică, fiindcă majoritatea „actanților” din poze erau niște bărbați cu mustați à la Franz Josef și niște grășane pentru care ideea de epilare părea la fel de îndepărtată ca steaua Canopus de orașelul nostru. Mă și mir că nu i le-a găsit și confiscat Securitatea când l-au arestat pe oncle.

Dar cele două cărtoaie de care mă foloseam în băjbăilele mele cosmice erau minunate: un *Atlas Coeli* făcut de un anume Antonius Becvar din Cehia, în 1958, și mai ales *Atlasul* lui Jan Hevelius, apărut pe la o mie șapte sute și ceva și reeditat (ediția asta o țineam eu pe genunchi) tot în 1958 – unde crezi? – în Uniunea Sovietică, în Kazahstan! Nici nu știu, dat fiind anul apariției lor, dacă oncle apucase să le răsfoiască, el fiind ridicat spre sfârșitul aceluiași an infect. Poate de-aia se uita Hilde-tante îngrijorată la mine: n-oi cădea și eu în damblaua cu astronomia a bărbatului ei? Fiindcă pe lângă damblaua (azi i-am zice „hobby”) cu scindurile în lemn, oncle Serafim o avea și pe asta, cu stelele. M-am și gândit deseori: oare o mai fi avut, sâracu’, posibilitatea și timpul să mai contemple o dată un petic luminat de cer înainte de a închide pentru totdeauna ochii, într-o noapte, în telul lui de la Aiud?

Te vei întreba, dragă Iuliu, ce legătură au toate acestea cu tema însemnărilor de până acum. O să vezi că au.

Există așadar, prietene, o categorie de femei pe care le cunoaștem, inclusiv în sens biblic, printr-o întâmplare fericită și tot printr-o întâmplare, de data asta nefericită, suntem definitiv expulzați din viața lor. Nu știu dacă există termenul, dar eu, cu slabele mele cunoștințe de engleză, risc unul: „selfmadewoman”. Sunt, adică, femeile care cu o tenacitate, o forță și sacrificii admirabile, se construiesc pe sine. Au între 30 și 45 de ani (de fapt, ca să fiu sincer, ăsta e intervalul în care e bine să le cunoști) și prima comparație care-mi vine în minte (probabil tot una primită de-a gata din străfundurile memoriei) e aceea cu niște piersici a căror perfecțiune stă, paradoxal, în faptul că pe o infinitesimală, aproape invizibilă porțiune tocmai le-a plesnit coaja. Mamă, și ce dulceată, ce parfum pot avea! Sunt fie căsătorite, la casa lor, cu soți sobri și generoși, fie singure sau – în marea lor majoritate – divorțate. Profesibilele lor? De regulă, economiste de înaltă clasă în țara noastră (în special interniste sau ecologiste într-o nesfârșită, veșnică perfecționare), arhitecte de prim rang, violoniste sau pianiste prinse în straniul lor univers sonor ca niște superbi fluturi albaștri încremeniți într-o mini-închisoare de lăchislar, cercetătoare în fic și oșdilor de posibilele lor descoperiri, având mereu în față ochilor minții nu icoana Sfintei Fecioare Maria, ci imaginea chipului ridat, auster, al Mariei Curie. Viața lor e profesia lor. Ei, profesiei, îi sacrifică totul sau aproape totul. Pot proveni – dar asta mai rar, de parcă ar ilustra, în timp, prin persoana lor, o sublimă lege a compensației – și din familii destrămate, cu tați alcoolici și mame ele de muscă; de cele mai multe ori însă vin din ceea ce se numește în familie bună, cu bonă, cu bibliotecă mare, cu mobilă nobilă, cu lambriuri, eventual cu pian. Au avut parte și de dragoste părintească și – pe bune, fără ironia caragialeană – de o aleasă educație. Și am mai observat ceva, mai ales în București: chiar dacă, într-o anumită perioadă a vieții lor, au trebuit să locuiască într-un cartier marginaș al orașului, treptat-treptat, așa cum țărani, iarna, se trag lângă sobă, se trag, se adună și ele spre centru.

N.R.M. Am cunoscut-o la aniversarea zilei de naștere a unui amic bucureștean, medic stagiar undeva pe lângă Fetești, unde el se ducea trei zile pe săptămână cu cheful cu care m-aș duce eu în iad. Eram în trecere prin București, plecam la mare la „Serbările muncii, tinereții și frumuseții”, da, da, exact la ediția când erau să te ancheteze, dragă Iuliu, pentru concursul ala al tău cu „Domnișoara Bovary”. L-am sunat într-o doară pe amic din Gara de Nord și el m-a invitat imediat la chef. Avea casă undeva la Băneasa, gard în gard cu Grădina Zoologică. Acolo, lume multă, genul de inteligență boemă second-hand a Capitalei, asemănătoare hainelor pe care le primește Hilde-tante în pachet de la verișoarele și nepoatele ei din Germania: articole curățate, bine croite, aparțișii ei, două lucruri mi-au atras atenția: 1) În sunetul dat la maximum al pieselor de Santana, Pink

Floyd, Deep Purple etc., se intercalau din când în când bașii leilor și trompetele elefanților, ca și cum – vegheate de niște culturi pleșuvi, din imediata apropiere, de peste gard, identici ca înfățișare și jemanfișism cu vulturii hippy ai lui Walt Disney din *Cartea junglei* – toate animalele din Zoo ar fi vrut să ia parte la chef; și 2) Spune-mi și mie, dragă Iuliu: cum pot românii, înconjurați strategic de milioane de creveți vietnamezi și sute de mii de merlucioze congelate – semne funest-zodiacale ale îngrozitoare noastre sărăcii alimentare – cum pot să facă rost, când e nevoie, asemeni amicului meu, de toate bunătățile din lume? E forma noastră de împotrăvire culinară, e rezistența noastră prin cultura gastronomică? Ce nu era acolo, pe mese! Ceafă de porc pentru grătar, cârnați proaspeți de țară, icre de știucă, jde de zacuși – un berbecuț la proțap, caștoare cu salate stropite cu – pentru prima oară vedeam așa ceva – oțet negru, „balsamic”, de Modena, vin de Segarcea în neștire, horincă maramureșeană, whisky irlandez (!), Campari pentru doamne... o nebunie, nu alta!

Mă fixasem pe niște costițe babane de porc, când a apărut ea. Mai precis, niște automobilul ei: un „Renault” mare, negru. De parcă, în fața porții, în stradă, mașinilor cu care veniseră ceilalți oaspeți, „Daciilor 1300”, unui plapând „Fiat 850” și unui „Trăbăntel combi” verziu ca un gândăcel de pustă li s-ar fi putut face rușine într-o asemenea augustă companie, amicului meu i-a dat drumul „Renault”-ului în curte, pe alee, până aproape de grătar.

A coborât. Orb să fi fost, se vedea că era dintr-o altă lume. Impresia mi-a fost întărită nu de vreo stânjeneală a celorlalți, care rămăseseră la fel de veseli, ci de reținerea lor, minute bune, de a intra în vorbă cu ea, de a o primi firesc în rândul lor. Era și altfel îmbrăcată; dacă noi veniserăm acolo cum dăduse Dumnezeu, ea se prezentase, clar, în echipament de picnic, da’ un picnic de Club Mediteranean: adidași „Adidas”, ca să zic așa, ciorapi albi tot cu semnul trifoilului, bermuderi albi, un tricou cu dungi marinărești multat pe sânii și-o șapcă tot albă, cu cozoroc.

Cum se-ntâmplă de obicei, nu bărbații au făcut primii pași spre ea, ci, ale dracului, femeile, care, mai mult ca sigur, simțind pericolul, nu după multă vreme, fiindcă stătea cam stingheră, au înconjurat-o ciripind *in corpore* și neutralizând-o cu vini cu sandviciuri, cu mici, cu „gustați și din astea”, cu vin „slab, fiindcă o să conduceți”, cu prăjituri „mama doctorului le-a făcut” etc. etc. Cel puțin o oră ne-au răpit-o, curvele dracului, nouă, masculilor tot veseli, dar parcă ușor mai mofluzi, și asta sub privirile ironice ale vulturilor hippy adăstând pleoștiți, în tăcere, în imensele lor cuști de vizavi.

„Cine e?” l-am întrebat într-un târziu pe amic. „Aaa – a zis el pe un ton indiferent – e o prietenă a mamei”. „Și ce e? Ce face?” „E directoare la Banca Națională”. „Și tu... nimic?” A ridicat din umeri: „Nu e de nasu’ nostru, prietene. E pentru premianți. Da’ e fată bună, să știi”.

Bună-nebună, am prins un moment când coropișnițele alea de soții și prietene o abandonaseră o clipă și, de parcă ne cunoșteam de-o viață, am luat-o de braț și-am dus-o lângă grătar: „Uite, astea sunt cele mai bune”, și i-am arătat costițele. A luat una, a pus-o în farfurioară, a suflat s-o răcească și-apoi a gustat cu o expresie atentă. Am așteptat să vad ce zice. Și știi ce-a zis, dragă Iuliu? „Ați mâncat vreodată homar la grătar?” Eu nu văzuseram decât în poze și la „Tele-enciclopedia”, darămite să mănânc. „Nu prea”, am răspuns. „Am mâncat săptămâna trecută la Atena. E mai sănătos ca grătarul de porc”. „Mda”, am făcut eu. Așa mi-am dat seama că ei și celor de categoria ei li se permitea ieșirea în străinătate. Ce-i drept, mai mult în „străinătate mică”, cum îi zic eu, adică în RDG, Polonia, Bulgaria, Cehoslovacia etc., da’ uite că, neori, ai naibii, și-găria cealaltă, „cea mare”. „În general, toate fructele de mare sunt mai sănătoase decât ce mănâcăm noi de obicei”, a adăugat. „Și broaștele sunt bune” – mi-am adus eu aminte de piciorușele pane pe care mi le făcea Hilde-tante din butașoarea în mână pe Du-boc.

S-a îndepărtat încet, cu farfurioara în prânză. După o pizza mă-tii cu homaru’ tău cu tot, am gândit. Da, era pentru premianți, avea dreptate amicu’. Am ras rapid un pahar cu whisky, să-mi revin. În fond, și printre coropișnițele alea de femei care mișunau prin grădina se putea găsi una numai bună pentru acul meu – asta ca să folosesc, dragă Iuliu, limbajul tău de pescar.

Însă, ce să vezi? N-au trecut cinci minute și-a apărut în fața mea cu o farfurie cu scoici. Nu scoici de mare, cum am aflat imediat, ci de-astea de-ale noastre, de rău sau de baltă, probabil culese la Dunăre de pacienții domnului doctor. „Nu vreți să le-ncercați?” – a zis privind-mă cu aceeași expresie atentă cu care gustase din costița.

Și de-aici a început totul, de la niște nenorocite de scoici. Nici scoici nu mai mâncasem. Ne-am așezat mai la o parte pe o bancă, m-am uitat cu coada ochiului cum le desface cu un cuțitaș, cum pune lămâie, cum le desprinde din carapace, cum mestecă. La prima înghițitură era să mi se-ntorcă stomacul pe dos. Dar apoi, stropindu-le cu lămâie cât cuprinde, am rezistat. Am început să-i spun bancuri, având grijă să nu fie prea porcoase, am băut, la indicația ei, vin alb, deși mi-era o milă cumplită de sticlele de whisky care, la nici o să rădă și, spre groaza mea, să mai aducă o farfurie de scoici. Am fost, ce mai, din disperare, în formă. Pe la două noaptea

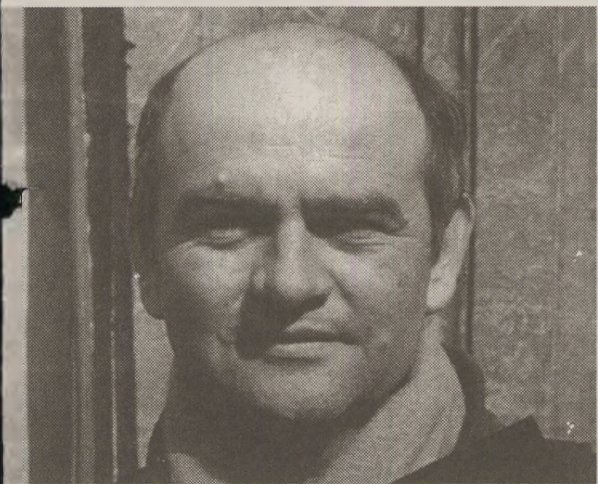
Ioan Groza

BU
BULEVARDU

(Din însemnările ero

când lumea a început să se care, iar vulturii de viză ascundă cheliile sub aripă, m-a întrebat unde stau. „În am mințit eu, oripilat la ideea că trebuia să-i spun în Gara de Nord până dimineață, când o să iau tuc mare. „Eu stau pe Banu Manta. Dacă vreți, vă pot duce la Romană”. „E perfect”, am răspuns, gândindu-mă o s-o tai din Romană spre gară, în creierii noastre rucsacu-n spate, prin țigănimia de pe Calea Grădinarilor mai luat pe bancheta din spate a „Renault”-ului o simpatică și cherchelită, a pornit în tromba în timp. Întrebam inutil a ce naiba miroase așa frumos în mașinii, a pus o muzică pe care n-am recunoscut cinspe minute eram în Romană. Pustie, pustie. „Îți mișcă foarte mult”, am zis deschizând portiera. Cealaltă deja coborâse. „Aveți cumva un număr de telefon?” am întrebat. „Da, desigur”, și-n clipa aceea, în ureche, (aveam să-mi dau seama mai târziu că un drac) m-a fixat, dragă Iuliu, numarul prietenului nostru Ioan, de la „Viața studentăască”. I l-am spus. „O să-l găsești când ajung acasă”, a spus ea și a demarat.

Da’ să vezi cum am demarat eu, dragă Iuliu, spre taxi! Ioan stătea pe „Splaiul Independenței, la 303, fotbalistilor de la „Sportul studentesc”, și n-avea decât jos la recepție. L-am gonit pe taximetrist de la gară mai vânalit în holul căminului trezindu-l pe morpaznic al stabilimentului, pe care din fericire îl cunoșteam (îi mai aduceam horincă să mă lase să dorm la Ioan în i-am dat 30 de lei pentru deranj și n-apucasem bilas înăuntrul ei pentru mine), când la recepție a sunat. Am sărit: „E pentru scoici”, i-am spus paznicului. Era ea. „Ce faceți?” „Citesc”, am spus eu și-n fața guguștii paznicului s-a întins din nou pe spate și mi-a zis: „Ce citiți?” „*Armele lui Krupp*, de William Miller”, am zis eu, uimit că tocmai titlul măgăoaiei aleia de venise în minte. „Daaa? Am citit-o și eu” și da-i și doi ore. Nu exagerez cu nimic, dragă Iuliu: două ore. Desigur, banalități, dar părea foarte însuflețită. Mi se deschis ochii, dar nu asta era grija mea cea mai mare, ci că nu mai știam cum să acopăr receptorul și-n același timp să răspund, căci paznicul sforăia cu o neîntreruptă și mine, invidiabilă temeinicie. Spre patru, patru și ce... „Ce faceți mâine la șapte și jumătate?” Eu m-am și gândit cum stau, spre asfințit, pe o terasă la Costinești, cu în față, cu tine și cu o bovarică proaspătă alături loc să-i spun că trebuia să plec din București, m-am zicând: „Nimic”. „Atunci nu vreți să luăm cafeaua înăuntrul?” „Vă invit eu”. „Unde?” „La Hotel București, la balcon”. Încă mă mai vedeam pe terasă la Costinești, mai aveam undeva în crebrel imaginea genunchilor bronzați arămieri, ai proaspetei fantome bovarice, și spus: „Cu plăcere. La ce oră?” „La șapte și jumătate azi, la șapte și jumătate te aștept în fața Hotelului București”. (Mă gândeam că la cât de jerpelit arătam, portarul cu

RESTI.

DANU MANTA

M.
le lui Nelu Sanepidu)

la intrare n-o să-mi dea drumul în hol). „Nu la șapte și
măta seara – a spus – ci acum, dimineața”. „Poftim?”
cum, dimineața – a zis ea – pentru că la opt și jumătate
buie să fiu la bancă”. Salut, somn, am gândit. Fiindcă
a apucam să adorm, nu mă mai trezea nici Naomi Campbell.
me, atunci acum, la șapte și jumătate”. „Noapte bună”,
mai avut tupeul să-mi zică.

M-am dus la Ioan în cameră, mi-am lăsat rucsacul, l-am
îlțâit spunându-i că o să rămân la el o zi sau două (am
nas trei săptămâni), el a zis „Bine” și s-a întors pe
creta cealaltă, am găsit – minune! – în dulapul lui o cutie
cu un rest de Ness și-am început să mă gândesc. Nu știu alții
cum sunt, dar eu când încep să gândesc, e semn clar că
avea probleme. Simțeam pericolul, intuiam că nu voi
avea mulți purici pe lângă ea, că e dintr-o altă lume, lumea
mianților, cum mă avertizase amicul doctor, a celor care
și trăiesc alături de noi, în România socialistă, sunt deja
prin profesionalism, prin standardul de viață și chiar printr-
nume ignorare a porcărilor sistemului – cu un picior
necolo, în capitalism; și mai simțeam că niciodată valorile
mele, uimirile mele, mizeriile mele, frumusețile în care cred
vor fi și ale ei. Pentru că spune și tu, dragă Iuliu, cum
putea ea înțelege – așa cum pot eu – suferința discretă,
linia a șasea, a unui vagon de marfă uitat în gara Jibou?
avea ea vreodată somnul adânc, binefacător, când adormi
e dimineață cu capul pe masă într-o crâșmă de cartier
gă o curvă tandră, știrbă și locvace? Va cunoaște ea
rarea extraordinară pe care ți-o dă în drum spre casa,
trei noaptea, într-o parcare din spatele blocului, între o
acie” și un „Wartburg”, eliberarea de o tăioasă diaree?
de o mie de ori nu.

Când am ieșit de la Ioan era aproape șase. Cum zicea
meștrul tău, nenea Iancu: „Aurora cu degetele ei de
” începea să lumineze femei fardate în grabă, cu chipurile
flute de somn, bărbați triști, nerași, cu serviete
roșie în care bănuiam zgâlțâindu-se sandviciuri cu
argarină și salam de vară, patru măturoare țigănci cu
stele de protecție roz mai negre decât ele, troleibuze
o rână târându-se pline ciorchine de acea populație
nambulă a Bucureștiului, a întregii țări, mergând... Mi-
nit în minte întrebarea lui Moromete din finalul filmului
Stere Gulea: „Unde mergem noi, Niculae?” Da' eu unde
geam?

Și totuși... Așa cum, probabil, în inima Alpilor
lezi, pe la două mii de metri și ceva, poți întâlni pe o
ecă abruptă o pereche de soți nemți de vârstă a treia,
rem de frumoși, sporovâind și urcând vioi pe lângă
e, așa și eu, umblând agale pe Splaiul Independenței, apoi
Știrbey-Vodă, întâlneam cam din două sute-n două sute
metri câte-o femeie frumoasă. Îmbrăcată prost, dar
moasă. Din cea mai urâtă dictatură din lume țășneau cele
mari frumuseți. Pe cuvântul meu de onoare, dragă Iuliu,
mi-am făcut cruce.

La șapte m-am trezit în fața hotelului. O lungesc, văd

bine, în loc s-ajung la esențial. Dar e ca o mărturisire:
dacă nu ești tu duhovnicul meu de serviciu, exorcistul
meu de taină, atunci cine?

Am tras o otheadă spre intrare: portarul masiv, burtos
și meschin în uniformă lui cu fireturi nu era acolo, dar m-am
ferit să intru. Am luat-o pe Calea Victoriei spre Casa Scriitorilor,
când, chiar la colțul hotelului, am recunoscut, parcat între
două „Mercedes”-uri din Străinezia, „Renault”-ul ei. (Cum
făcuse rost în vremurile astea de o asemenea mașină, n-am
aflat niciodată. Nici n-am întrebat). Rotițele apatice din
creier au început să mi se-nvârtă cu repeziciune: să fi dormit
în hotel? Să fi avut vreun prieten din Occident, vreun olandez
sau francez sau grec, ștab într-o firmă care făcea comerț
cu Ceaușescu? Sau pur și simplu să se fi sacrificat pe Altarul
Intereselor Băncii Naționale, însoțind la culcare cine știe ce
obez de la „Deutsche Bank”? Nu m-ar fi mirat să intre și
asta în stilul ei cu „Renault” și homari.

Dar mă înșelam: la șapte și jumătate fix, în timp ce
patrulam pe trotuarul de vizavi, pe lângă Athenee Palace,
a apărut de după colțul hotelului, din străduța care dă în
Luterană. Mi-a făcut semn cu mâna, am traversat și, spre
surprinderea mea, m-a luat de braț. Avea părul strâns într-
o coadă pe care și-o adusesse în față, pe umărul stâng, mirosea
a proaspăt. „Așteptați de mult?” „Nu, am zis eu și-am adăugat:
Auzi, n-ai vrea să-mi vorbești și tu la a doua singular?” A
sovăit o clipă, o singură clipă, apoi a spus: „Bine”.

În spatele ușilor de la intrare, în hol, portarul s-a înclinat
exagerat în fața ei, aproape în unghi de 90 de grade, și
până să revină la verticală, am trecut și eu. Cu excepția unui
moșulică occidental, într-un sacou în carouri, care părea
că nu putuse dormi de ulcer, în bar nu era nimeni. Ne-am
așezat la o masă. A venit chelnerul, onctuos, se vedea c-o
cunoștea și asta. „Doamna?” „Un espresso”. Chelnerul s-a
întors spre mine și figura i s-a schimbat în ceva de genul „tu
ce mă-ta cauți aici?” „Domnu’?” „Îmi ardea buza după o bere,
dar am cerut și eu un căcat de cafea. „Știi ce bine e să faci
patru-cinci lungimi? – a zis ea când chelnerul s-a îndepărtat,
ca și cum ar fi continuat o discuție. Ești alt om”. „Ce să
faci?” „Să-ți aștept acolo, la ieșire?” „Nu! Nu! Nu la bancă!”
„Ce bazin?” „Bazin de înot. E aici, la demisolul hotelului, nu
știi?” Nu știam. „Eu am abonament, vin aici în fiecare
dimineață la șapte. Nu vrei să intri și tu? Nu costă mult”.
Când m-am gândit ce chiloți aveam pe mine, mi s-a făcut
rușine. Mai ții minte, Iuliu? Chiloții lui Titu Herdelea, la
prima lui întâlnire cu Roza Lang, din *Ion* al lui Rebreanu.
„Nu, mulțumesc”, am spus.

Am stat acolo sporovâind (mai mult ea), nu mai țin minte
ce, până la opt și un sfert, când a făcut semn chelnerului.
„Trebuie să plec”. „Pot să te mai văd?” „Am zis. Iarăși a
sovăit: „Da... dacă vrei...” „La cât ieși de la bancă?” „La
cinci”. „Să te aștept acolo, la ieșire?” „Nu! Nu! Nu la bancă!”
„Da' atunci unde?” „Unde vrei, dar nu la bancă”. „La
Casa Scriitorilor e bine?” „Unde vine asta?” „Aici aproape,
pe Calea Victoriei, la 115, vizavi de Sala Teatrului Tănase”.
„Bine”. „La cinci și jumătate?” „Nu, mai am niște treburi.
La opt”. „Atunci la opt. Voi fi la intrare”. Nu m-a lăsat să
plătesc, am ieșit, s-a urcat în „Renault”, mi-a făcut bye-
bye cu mâna și-a demarat. Dacă aveam minte, ar fi trebuit
s-o utesc pe loc din București; dar tot căutând – de fapt,
uitasem să-l caut – acel feminin *spiritus loci*, devenisem
cretin.

Întreiești, desigur, dragă Iuliu, că nu i-a plăcut la Casa
Scriitorilor. Venise în toaletă de seară – cine știe unde și-o
fi imaginat ea că merge – și când am intrat în putoarea și
fumăraia de-acolo, s-a făcut liniște. Degeaba i-am arătat
în colț, la masa lui, pe bătrânul leonin Jelebeanu, degeaba
amicii mei și ai tăi, văzând cu ce elegantissimă sunt, se
întreceau să-mi ridice mingea la fileu trecând ca din întâmplare
pe lângă masa noastră și salutându-mă complice cu „Să trăiți,
maestre!”, degeaba Miți chelnerița ne-a adus fripturile cât
ai bate din palme, degeaba i-am explicat eu ce oameni
mari au trecut pe-acolo: nu-i placea și pace. O singură
dată a zămbit, când s-a apropiat un fost prozator (i-am
uitat numele), complet mangă, și-a zis: „Vai, ce domniță
drăguță! Pot să stau și eu la masă sau îmi dați un pol să plec?”
Cum eram nervos că nu reușeam s-o fac să se simtă bine,
am dat să mă ridic cu o asemenea expresie, că individul,
văzându-mi fața, a bolborosit un „Scuzați” rapid și-a
întins-o. „Îmi place că mă aperi”, a zis ea, alegându-și experta
numai firicelele de carne fără grăsime din friptură. Și
după un minut: „Aș vrea să plecăm”. Am condus-o la mașină.
„Unde stai? – a zis. Te duc eu”. Și n-o să mă crezi, dragă
Iuliu, dar mă apucase o asemenea lehamite, că lângă portiera
deschisă a „Renault”-ului, când ea pornise deja motorul,
m-am aplecat și, dintr-o răsufelare, i-am spus tot: că nu
stau în București, că nu sunt decât un pârilit profesor de
română și franceză în A., că trebuia s-ajung demult la mare,
că-mi pare rău că mă tulbură, dar asta e, o să-mi revin, că-i
doresc noroc în tot ce face, că mă bucur totuși c-am
cunoscut-o și... „Urcă”, a zis ea. Am urcat. A oprit
undeva pe drum, a revenit c-o șampanie și-a parcat în fața
unui bloc din Banu Manta. Și-a dus degetul la buze (deși eu
eram complet mut, nu-mi revenisem), am luat liftul. L-a
oprit la nouă. A scos un milion de chei și a deschis vreo
patru închizători. Am intrat în hol, ea a lăsat poșeta în
cuier și șampania jos pe gresie. Atunci m-am apropiat pe
la spate, am întors-o și am sărutat-o. S-a lăsat, mi-a răspuns.

Ne-am tot sărutat dezbrăcându-ne împleticiți și, cel puțin
eu, cu curiozitatea trează, aproape lipsită de senzualitate,
a primei întâlniri, până în dormitor. Impecabil. Dormitorul,
vreau să zic.

Făcea dragoste la fel cum muncea: eficient. Însă un lucru
mă emoționa: când simțea că sunt pe cale să năvălească
asupra-i spasmele voluptății ultime, își descleșta palma
dreaptă de pe șoldul meu și-și acoperea cu antebrațul
ochii, ca și cum în dosul lor, deși închiși, eu aș fi putut vedea
cine știe ce grozăvii impudice. Iar în pauze mă privea pe
sub gene în tăcere, de parca m-ar fi evaluat. Am avut senzația
că mă evaluează – cum să zic? – pozitiv. Dar apoi, în
câteva secunde, expresia i se schimba și, uitându-se într-o
parte, devenea total absentă, ca o privire desprinsă de privitor
și rătăcind singură în restaurantul soios al unei țări de
provincie.

A doua noapte am rămas din nou la ea, dar a trebuit s-
o aștept în fața Primăriei sectorului 1 (acolo îmi fixase ea
locul) până la zece seara. „Am avut o reuniune de
familie”, mi-a spus ea. N-am zis nimic. Noaptea aceea o țin
minte fiindcă într-un târziu, în baie, la duș, am deschis tiptil,
ca un hoț, un dulăpior încastrat în perete și din mulțimea
de sticlute orânduie acolo, am desfăcut capăcelul unei
și-am mirosit pentru prima oară în viața mea parfumul
„Chanel 5”, de care mai auzisem.

Apoi două zile a dispărut. În fiecare din ele am
patrulat inutil prin fața blocului. Nici „Renault”-ul nu era
în parcare, nici la telefon nu răspundea. Voiam să-mi iau
catrafusele de la Ioan și să mă cărăbănesc dracului odată,
când, în a treia dimineață după dispariție, a sunat la 303.
„Am fost la Brașov, la o perfecționare – m-a anunțat vesela.
Ce faci deseară?”

Și tot așa: se făcea nevăzută o zi-două, apoi era pâinea
lui Dumnezeu. Nici n-am băgat de seamă cum banii mei
de mare se topeau ca niște monede scăpate succesiv într-o
gură de canal. Oricum, a meritat, pentru că acum, după
aproape un an, socotind negru pe alb, constat că m-a-nvățat
– fie că mi le-a spus ea, fie că le-am dedus eu – următoarele
lucruri:

- să fac baie cu spumant
- culoarea curelei de la pantaloni trebuie să se asorteze
cu culoarea pantofilor
- ipocrizia poate fi nu numai ticăloasă, ci și calmă,
benefică, liniștitoare
- nu numai gura îi miroase dimineața urât unui bărbat
mahmur, ci tot corpul, prin toți porii lui
- faianța, că e din baie, că e din bucătărie, trebuie ștearsă
săptămânal; altfel, prinde un soi de mazăgă invizibilă și
invincibilă

- oricât de mult ai face amor într-o noapte cu iubita ta,
a doua zi altcineva, neștiutul tău dușman, stă la pândă;
resemnează-te, că de-aia ai citit atâtea

- să-ți plătești datoriile la timp: vei simți o mare mulțumire
interioară

N-am uitat aceste învățăminte; pe unele le practic, pe
altele nu. *De gustibus...*

Apoi, inevitabil, la capătul a trei săptămâni de *corsi e
ricorsi*, de treceri stranii de la gingășii inubliabile la absențe,
dispariții și răceli care mă loveau aproape fizic, s-a întâmplat
dezastrul. Nu ți-l voi descrie, pentru că dacă aș putea, cu un
efort dureros, să-ți povestesc cum, nu sunt în stare să-ți spun
de ce. De ce? – nici eu nu înțeleg. Deci, *passons*. Dar nu voi
încheia acest capitolaș fără să-ți mai spun un fapt de care
și acum, când îmi aduc aminte, mă înfior cu o bucurie de
o tristețe năucitoare.

S-a întâmplat, fără să știu că e ultima, chiar în ultima
noastră noapte. Dormeam, ca de-obicei, goi. De mai
multe ori eu, care după ce fac dragoste dorm cu un lemn,
mă trezisem lângă ea de parcă voiam să caut ceva în
ființa, pe trupul ei. Ceva mă intriga și nu știam ce. De prisos
să-ți spun că ea dormea profund, adică – n-am ce face, asta-
i cuvântul – eficient, de parcă ar fi rezolvat și-n somn un
debit bancar. Mă trezisem, așadar, o dezvelisem ușor și-i
contemplam corpul. Nu frumusețea, nu proporțiile lui clasice
mă tulburau (că la aștea lungimi de bazin, masajele săptămânale,
creme cu nemiluita, diete riguroase, nici n-avea cum s-arate
altfel), ci convingerea că-mi ascunde ceva. Adormise întoarsă
pe partea stângă, spre mine, cu mâna dreaptă lăsată pe torsul
meu. Sub umărul drept, între claviculă și sân, avea șapte
alunițe, fiecare de mărimea unui bob de orez. Sigur că le
mai văzusem, o și sărutasem acolo făcându-o să râdă, dar
de data asta nu mi-am mai putut lua ochii de la ele. Am
stat așa câteva minute, apoi, ca tras de-un resort nevăzut,
m-am extras cu grijă din pat să n-o trezesc, m-am dus la baie
și de pe policioara din fața oglinzii am luat unul din creioanele
ei dermatograf. M-am întors, m-am strecurat înapoi sub
cearceaf și mângâind-o cu stânga pe frunte (ea a scâncit
mulțumită în somn), cu dreapta, încă fără să știu prea bine
ce urmăresc, apăsând fin cu dermatograful pe pielea ei,
am unit cele șapte alunițe printr-o linie. Și deodată, în
toată splendoarea ei, de parcă aș fi copiat-o pe hârtie de calc
din *Atlasul* lui Hevelius, i-a apărut acolo sub umăr, cutremurându-
mă, *imaginea exactă, indubitabilă, a constelației Orion*.

Așa că, dragă Iuliu, mă crezi sau nu mă crezi, am fost
și eu odată acolo sus, printre stele. ■

(fragment din romanul în pregătire „Un om din Est”)

... DIN REGIM DE LISTA NEAGRA, - N REGIM DE PUBLICITATE ...

SPARISfilm prezintă

voi, poezii - Ceaușescu v-a ținut pe palme

Grăi dregătorul companiei de-mpărtașit lumina tiparului
- sentință capitală: **POEZIA NU SE VINDE!** Eu, cu mânie, două
consoane pierdute-n lupta de clasă: sinucideți poezii, -atunci!

Tovărășia-Sa: *Cin'zeci de volume-mi zac din Blandiana-n rafturi!*
(De, cei ce se uită-albastru, nu uită ușor...)

N-am bănut prăpăstii și prăpăstii, s-aduc la sapă de lemn codrii, mobilierul
do-origine, epuizat din epoca de slavă, -nainte s-apar, i-o-ntorsei.

Asul din mănecă: **NU SUNTEȚI O PERSOANĂ MORALĂ!** Nici
număr la Registrul Comerțului.

Lămurii-n van c-autoru-și fructifică necomercial opera - *Da-da.*
PROZĂ și vedem!

(Ș)lagăr tutelar! De când vrui editor prin vifore-mi strecura poza orfică din
zona interzisă, -n travestiu. Proză albă. (Anecdotică: plata idem; tirajul, nu -
-să-ndur acum obrăznicii cu părul nins pe temă.)

Nimenea proet în țara lui.

livrăria eminescu motto: „Conf. legisl. în vig. Librăria «Mihai
Eminescu» nu acceptă cărți fără acte coresp. factură/ aviz însoțire
marfă-” (16.06.06/ Refuz Of. autor/ «0»-poeme- / ed. Azero/
As. Scriitori Buc.)

Grăție, -asumării-n extremis! Socot umil denaturați termenii,
fără reticențe pe plaiuri riguros la punct.

Din premancism de vorbitor la manelism de gang, feericul
lăcaș n-are-a sluji inițiativa poctului suveran? ...Rugai magazinera
scoarțelor de duhuri: cereseul patron în prag, pe contu' lui, neînsoțit,
pustiu, cărui samșar l-ar îndruma? ...M-aleg eu insecălitura sub funcția
rezumată la-ntăile trei litere chiorăș.

Cei de-o ființă după vitrină rod rădăcini și nea.

Eu mușc pe-ascuns din cartea mea.

parola gratii, humanela, domul lipsei de cuvânt

motto

(extras): „...răspund solicitării dvs. cu următorul răspuns: cartea
nu are codul de bare corect ca restul produselor din rețeaua noastră,
care numai așa se poate introduce în sistemul de operare. Rectificare
intocmă, noi vom lua 10 buc.” (Librăria «Humanitas»/ Soc. Franco-Rom/
10.09.2006/ la 10 km de purtat 3 x 2 x 2006 km. cu vorba)

Nevrednic eruditei filiere cu eticheta lincă ignorată pân' la remar-
că-n pasaj, minus aedu-neasării record, încumet în disperare sediul
din Casa Scânteii (...n-oi zice-Auschwitzului "Complexul Libertății")!

Slobode pe-altarul Comunei Anticomuniste jalnicele tertipuri ce
cărturarii pe de latun și-n ramă înșiși le-au îndurat... Pe toate tristele
și metamorfozele! Revendicând oful juridic, inchizitorialul leit-motiv
se destramă. Chichiță-n dungii nocturnă: cifrul optic intern de etajeră.
Deși ISBN-ul garantând trasabilitatea de la Tisa la Tamisa.

Cum naiba. Doamne, târcata rațiune, nesesisată (!) de ceilalți agenți,
scutind din fașă tevatura, scoasă din manșetă abia păcatul dogmatic
inițial lepădat? ...Dincolo confuziei statutare, prejudicierii creatoru-
lui ca vai de lumea, vătămat e-njelesul lucrului.

Vorba din suflet.

*Dodie de trecere, dodie de trecere,
câte ciocane - și se cere.*

la Sfântu-Așteaptă Promisa poziție a junei agreate de breaslă
edituri, privind accesul pe piața-n virtutea cărei ființează.

Onoarea ni-i avatarul castității din creerul munților cel mult.
Sau al cuvântului de pionier? (... Imaculatul genocid.)

Cântărește balanța.

'Ntr-un taler, minciuna: -ntr-un taler, neadevărul

Și-n celălalt, fărăcuvintele.

-LE TRAIT D'UNION-

Parmi les erreurs d'impression du francon débutant
(LA PAGE X/29.09.2006) il y a eu un trait d'union excessif,
afin d'écarter toute récupération théologique de la syntagme de
la bonne foi - comme en roumain- bien que le divin ne nous est
nullement étranger. (Voir prochainement: „La betisse religieuse
de luxe dans les éditions continentales de grand format „)

En ce qui concerne l'intégration en langue de bois, c'est le
CARNAVAL.

A bas les masques!

POUR L'EUROPE DE LA BONNE-FOI

PENTRU EUROPA BUNEI-CREDINTE

Assistance

CIPRIAN GRIGORE

ANCA DOBRESKO

FREDERIC HOFFMANN

SPARISfilm - mihai@hotmail.com

**fantasma
codului-bare**

**Mihai Teclu
(Belgia)**

drept de clon, sosie, dublu sie

Vidul raporturilor juridice: identitare.
Plagieri de/ cu voal, mutație gene-
tică: dreptul copiei, copia dreptu-
lui. Mistificare, -pur? - hazard:
deliciu (contra)informativ.

Nostime stranii coincidente...-
N '85 tipărit ca pe șest. "CLAR"
și avea "CLARA" gardă de corp.
PARTIDUL TIMIZILOR? În
panica epidemiei de transfigurare,
comandoul LIBERSCHIMBIST
picura-n ume, la tribună, parodia
Revoluției de Spirit Române.

Deșteaptă-te, civile!? A C? P.A.C!
Bursa de harpe. Sosiile ex-tem-
nicicilor supremi, ale fatalelor vic-
time. baba-oarba, pe lumea sosie,
o, codul-corzi...

În ce hal izvorul, marea-n care-mi
dau seama de mine... Roua-n
contracâmp. Eu acela, acel eu?
Creatorul unde, de-atâți creatori?

de drept prozaic Treacutul detaliu
de justiție-al ființei-n dublă diago-
nală(-ntre legea cuvântului și
cuvântul legii), receptat: în fine,
o CITATIE conformă. Rămâne:
CITAREA-mandatarul părții omis
ca destinatar poștal.

Până intrăm din nou în UE?
Pe viitor, paralel: **NOTARUL
PUBLIC.**

(anti)jurnal/ instantanee)

de comun drept poetic

Cine se mai grăbește să vină pe
lumea asta? De bare și dungii. Sudori
de gheață. -S, cu â din i, sac nu-
merotat, deșirat tot, de bogdaproste
la turtoi.

Lucru de mântuială, Doamne!
Umbră la fel. Ce-am moșit (-o)!
Ce m-am mai... Aici nu-i loc de
3 puncte. -Unu-ntr-altul. Ca zeghi
de cristal. Dimpotrivă, -mi vorbesc
poreții. Barărilor. Goale Pușcă. -N
luna nouă-n care-am luat-o razna.
(Va continua)

P.S. După guler. Să nu mă vad.

**noaptea, -ntins pe pământ,
ghici, licurici**

ex-USRSR: (1) Ce autor, de-amar
de timp editați, au fost ținuți obștește
pe cod-bară până la Revoluție?

(2) Ce despăgubiri i-au onorat
ex-ACADEMIEI DE LARU!

(3) Care din părinții tipografiei
românești moderne, riscându-și
libertatea sub cenzura cezaro-cră-
iască, a fost cântat de Argezi?

SPARISfilm - mihai@hotmail.com

à la mémoire d'un
numéro

Supprimé. De presse.

Presque villageois.

Où siègeait le 7eme agrart.

LE NR. EMINESCU.

(Gazeta de Buftea' 2: 1990)

L'instruction judiciaire - en queue de pieuvre

Motif reconnu (Conv. Genève) de refuge politique.

Pas d' commentaire. Par souci de procédure.

dosariada french-cancan Lovitură de grație

(ș-adio?) -a mânăstirii de lăsața secu'?

Precum devierea renașterii-aprinse cu lumânarea la Timi-

șoara, -ntre stafia de serviciu și fantomele ramușcării

răsăritului apus: cu pervertirea sacrificiului de sine

popular, întru religia pungii/ punga religiei+marketingul

șantajului? ... *Phutește-o moară roșie pe Dâmb.*

Orwell gang Fiori de manie și persecuție-n fașii de
penumbra unde-noată sporadic spectre logice sub firmă
turbure de cotidian cu greutate, reduse la gest și rictus
în unghi drept. (A patra putere-n statul de 90°) Cum încerc-
cam să filmez în relația obștească raportul deontologic și
de forțe-n joc secund, cineva *A ROȘIT*. Amurg smuls
mării fără ieșire. Licăr unan într-o lume neutronizată. Stră-
fulgerându-mă o idee nesăbuită: *Doamne, -s toți prizonieri!*
Mai grav, nici măcar.

Urlu la pământ.

M-ascundeam și pe-aici când nu era țipenie iar troienele
făceau trotuarul.

uite genocidu', nu e genocidu'

Nu tu un stejar în păduri ascunse, -o ruină de canton
pe linie moartă, -o-oglină-n pană de grup sanitar, acolo,
să dibui, de-a lungul supliciului, tremurat, cu lama, cu
cretă simpatică: *genocid cultural.*

Acum pe toate gardurile, cum dau cu oiștea, la
subsidiu-mpăiate, misi de pupăze ministerice. Pe când
*Tribunalul Penal al Proștiei/ Suficienței Birocratice
pe Mapamond?* ...Ce Cavalerii Valorii le-nfruntă la spartul
tângului de coliene, mirul și chimirul nobil înțărcat,
sub bălba monștrilor sacri din vreme de-apocalipsuri.

...Ispita caricaturii, Doamne, nu-mi orbească recunoștința
către mucenicii gazetari, numa' că masacrul poetic e-n
fapt mizerie lucie doar, umbrele Statului-Palmă-Barbă-
Cot deloc uriașe ci strict mari...

cenzura cenzurii

Majestuoasă restituirea memoriei martirilor duși: ceva
mai delicat, când încă vruiu-i -aceoași sperietoare la
gazeta de perete...

Talentul, credința nu se pierd în schingiurii.

Nici nu se capătă.

'Ți ieși din fire.

Poate pe veci.

Să ți-o poți păstra.

De la capătul corpului cerese celălalt, cu emoție zării
pe internetul vetrei literare perioada-nchinată cenzurii.
Dihonie impersonală, la purecat pe fundul mării.
LISTA NEAGRĂ?

O făcurăm, cine știe, / ne-am pus și ne-am opus. /
fără voie, doar cu drag. / spălat pe mâini și venețiene, /
și pe pălărie. / geți latini de gulașag.

Dă, Bătrâne, noapte albă-n plină zi, dezvoltată-n mucuri
de candeli și țigară feerie, pomelnicul nișinii noastre-n
bolți făclie, nopții foc să-i dăm - și foc teribilei făclii!

inca publicitate (001) Lansare: „AȘA S-A CĂLIT
OGLINDA” (002) *Annezia internațională* la Rotonda
Hărăstrău / tema: „AL MAITARE-OGLIND DIN LUMIE”
(003) *MUCLES* Institute recrutează cosm eticieni oglin-
dologi lacăt gură, pitit organe/ funcții prin cultură +
megadatorii Fond Lit.

CENZURA MUTILEAZA OPERE,

LISTA NEAGRĂ UCIDE AUTORI

numerele din urmă: „NINSOAREA ȘI CAZNELE
SILUITORULUI DE LIMBA ROMÂNĂ”
„RAPORT-MANELĂ LA INTEGRAREA
EUROPEANĂ” / „DISCOURS ET CHANSONS
D'ESDEEF”

„DREPTUL
LA
IMAGINE”

pasiune disciplinată conduce aceste pagini ale unui om care nu-și putea domina la fel de bine pasiunile în viață.

l i t e r a t u r ă

Petre Solomon - memorialistul

Așa cum rămâi la foamea ta intrând în lumea unui roman ce se încheie în prima parte a acțiunii, un anume sentiment de frustrare pune stăpânire pe tine, citind amintirile unui septuagenar, constăți că ele se opresc înainte ca memorialistul să-și fi trăit o treime din viață. Frustrare care sporește când ți se comunică existența unor însemnări conducând în următorii ani ai unei existențe altfel involburate.

Or, chiar așa se întâmplă cu volumul insidios intitulat *Am să vă povestesc cândva aceste zile...* (Ed. „Vinea”, Buc., 2006), alcătuit din pagini de Jurnal, însemnări, versuri chiar ale scriitorului Petre Solomon, corespondențe. Volum îngrijit de d-na Yvonne Hasan, care, de altminteri ne și făgăduiește un al doilea, sperăm editat cu aceeași acuratețe și devotament cu care a îngrijit actuala carte.

Născut la 15 februarie 1923, la București, dintr-o familie numeroasă de evreime de bună cultură și înclinată spre asimilare, familie înfașisată, în aceste memorii, pe generații, cu figuri interesante, nu numai pitorești, se poate spune despre Petre Solomon că s-a născut într-o vreme și într-un loc nepotrivite. Dar și mustind de mierea lor - România interbelică. Anii au fost cei mai bogați ai țării întregite, precum și ai dezvoltării acelor curente totalitariste generatoare de dezastru, extremism cu marcat caracter antisemit, xenofob. Ulterior, un război pierdut, pierderi teritoriale cu caracter de durată, mari mișcări de masse, ocupația sovietică și odată cu ea patru decenii și mai bine de comunism au creat - dacă acesta e termenul - o altă societate, de intens inconfort intelectual, ca sa nu mai vorbim de mizeria fizică.

Petre Solomon, victimă a istoriei, ca artist, filosof al rațiunii, trecut prin furcile unui totalitarism în chiar anii formării, s-a cristalizat netulburat, trăind, mai apoi, din literatură, mai puțin a sa, cât din traduceri, unele capitale. A depășit momentul '89, dar prea puțin, doar cât să scrie o parte din memorii, pe baza unui *Jurnal* - aceea care, obișnuit e mai dragă oricărui scriitor de amintiri triumphiul copilăriei, adolescența, prima tinerețe. Îndeaproape cunoscător al limbii natale, pe care o prețuia, cultivând-o, se considera român de origine evreiască, spre deosebire, de pildă, de mentorul său din liceu Mihail Sebastian, care se socotea evreu de la Dunăre. Diferența nu numai de nuanță...

Existența unui scriitor, priponit de piciorul mesei la care, zi și noapte scrie, presupune introspecție, riscul de dificultăți în comerțul cu semenii mobili, evenimente curente, de soiul celor prin care cu toții trecem. Când, însă, memorialistul își îndreaptă periscopul spre lumea inconjurătoare, cele ce vor fi narate dobândesc

savoarea de fruct a unei personalități puternic dotată cu simțul observației. În fond, arma secretă a viețuitorului nostru. Ceea ce lectorul n-are cum ști, viața cotidiană a unor medii evreiești are culoare, forță, parfumul indeniabil al unei epoci, muzica unei voci.

Destine care ajung la maluri, pe valuri mici, altele pe care valuri mari le zdrobesc de stânci - vezi sinuciderea fratelui scump -, propria barcă pe furtună dezlanțuită, iată motivele a două decenii povestite fără patos, cu luciditate și adesea cu un umor trist, cu atât mai atașant. Scrise în ultimul an de viață - dacă am înțeles bine -, memoriile poetului Petre Solomon n-au avut șansa să fie duse până la capăt. Ceea ce nu micșorează însă cu nimic sațiul paginilor rămase, în întovărașirea lor cu alte documente - scrisori de la prieteni, versuri, pagini literare, inteligent alăturate de d-na Yvonne Hasan. În complexitatea lor, memoriile lui Petre Solomon se constituie într-un document de primă mână în cunoașterea unei epoci - și, repetăm - într-o remarcabilă reușită literară. Cei care, la vârste apropiate, am trait acea epocă a amurgului societății marii României, a căderii întunericului la amiază - expresia aparține unui alt scriitor evreu, de asemeni și memorialist - recunoaștem autenticitatea acestor resuscitări de timp. Îi putem certifica onestitatea, sinceritatea, calitatea adevărului, meșteșugul de a nu spune un cuvânt mai mult, de a se institui nu în judecător, ci în învinuit.

O pasiune disciplinată conduce aceste pagini ale unui om care nu-și putea domina la fel de bine pasiunile în viață - iar aici intră în joc acea doză de candoare pe care o întâlnim, de exemplu, la personajele autobiografice ale lui Camil Petrescu și Mihail Sebastian. Darul de a-și răbda suferința, de a se înțelege cu sine, de a-și suporta semenii și a încerca să-i cunoască, fie și în umanitatea lor alterată, l-a avut eroul memoriilor lui Petre Solomon. Astfel încât, dacă memorialistul evită accentele patetice, realitatea nu-și schimbă conținutul. Ea devine suportabilă prin rezervorul de simpatie și admirație față de semenii faști ai anilor săi de formație. Acolo unde fratele supradotat, Șony, apreciat de filosofi precum Nicolae Bagdasar sau Rădulescu-Motru eșuează, Petre rezistă.

Ofranda pe care o aduce profesorilor săi, în acel învățământ semiclandestin din anii prigoanei, ne destăinuie o capacitate de iubire puțin obișnuită. Cel de al doilea război mondial îl surprinde - fără să-și dezvăluie prea bine cauzele - pe adolescentul de șaisprezece ani și jumătate și-i schimbă cursul existenței. Cel de al patrulea capitol al cărții poartă, prin urmare, titlul „Sub zodia cutremurelor”. Primul e cel din noiembrie '40, când adolescentul trece pe lângă ruinele blocului Carlton,

Publicitate

DEUTSCHE WELLE

Un radio din inima Europei!

88,5 FM - BUCUREȘTI

Programul DW în limba română:

13:00 - 15:00 - Miezul zilei în actualitate (zilnic)

Știri la 10:00, 12:00, 16:00 (luni - vineri)

Știri în germană și engleză - zilnic din oră-n oră!

Și muzică bună - pop, clasic, jazz!

Deutsche Welle
53113 Bonn/Germany
www.dw-world.de

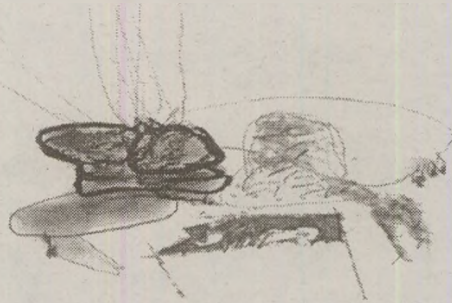
obsedat de noțiuni nedigerate”. Cine altul ar fi ajuns la o asemenea concluzie?

„Sunt - scria Petre Solomon - în anul de grație 1942 de la nașterea lui Isus, în București - România - Sud-Estul Europei (latitudinea și longitudinea nu le mai dau aici, pentru că n-au importanță în eternitate). Sunt român de origine evreiască. (Faptul nu e important, dar e purtător de consecințe și devenit în vremea în care scriu foarte categoric) În căutarea purei obiectivității merge la sursele împilatorului, citește cu asiduitate „Porunca vremii”, transcriind sentințele unui Ilie Rădulescu sau Prundeni. Citatele din - vai! - doctorul Paulescu („Minciuna iudaică nu poate omori niciodată adevărul”), din așii numiți, cu îndemnuri nemascate la genocid, se succed laolaltă cu comunicate de front și chiar cu relatari despre un spectacol de revistă - foarte gustat de public - al lui Tânase. O epocă, iată, pe care mulți au uitat-o, iar alții n-au cunoscut-o deloc - și este necesar să o afle.

Dar, din toate episoadele, răzlete și readunate - Jurnalul propriu-zis ocupa cam jumătate din carte - din chiar perioada șederii scriitorului în Israel (1944-1946), ceea ce se conturează este portretul moral al discipolului lui Mihail Sebastian, prezența unui spirit liber și neangajat care-și rămâne sieși fidel - după faimoasa formulă shakespeariană -, fără ură și prejudecăți, într-o lume care se zbătea în coșmare. Un fermecător tânăr, îndrăgostit fără speranță care, adică nu-și inchipuia ca iubind ar putea să nu fie, la rândul lui iubit, se desprinde din aceste pagini, un tânăr îndrăgostit așijderi de cultură, evocându-și înaintașii, cu măsurată evlavie, profesorii, pestrița societate, într-o întregitoare perspectivă. Cine altul ar fi transcris, în *Jurnalul* lui, lecțiile de literatură română ale lui Mihail Sebastian, la liceul evreiesc, spre a dovedi pregătirea acestuia?

Un alt profesor, Villy Marcus îi predase, tot acolo, lecții despre onoare și demnitate, cum onoarea, cu accentuată coloratură socială, cu timpul se „interiorizează”, sentimentul onoarei ajungând să însemne un respect firesc al omului pentru propria-i valoare. Odată ce: „Demnitatea și sentimentul onoarei stau într-o relație strânsă. Demnitatea duce la legea morală, la anumite norme etice.” Demnitatea, ca produs al rațiunii, conchidea discipolul, luând note, n-ar trebui să fie altceva decât un dat firesc. Scrisori ale unor apropiați ce-și făceau debutul în literatură în involburății ani '44-46, ni-l înfașează pe memorialist așa cum Yvonne Hasan ni-l propune, iubit și consolată de cei ce-l cunoșteau de aproape, disponibil suferinței, acea suferință pe care speranța o face familiară, creindu-i un statut. Dacă nu și o anume dulceață...

Barbu CIOCULESCU

atenție specială acordă scriitoarea atmosferei de represiune politică, ale cărei semne sînt vizibile pretutindeni. Universitarii suspectați de inobediență sînt spionați, pîndiți, hăituiți.

i s t o r i e

Minciuna vine de la Răsărit (IV)

cite un muzeu al Revoluției, păstrînd amintirea sinistrelor persecuții exercitate de poliția țaristă împotriva militanților socialiști. Dar metodele bolșevice le evocă îndeaproape pe acelea ale țarismului, scriitoarea declarîndu-se surprinsă că șefii noului regim îngaduie perpetuarea unor practici căroră, cu ani în urmă, le cazuseră victime ei înșiși: spionajul, închisoarea, exilul, torturile fizice și morale. Ideologizarea integrală nu cruță nici domeniul cercului: la Moscova s-a deschis o școală superioară pentru clovni, menită a le oferi elemente de instrucție politică, întrucît, potrivit circularei oficiale, clovnul contemporan trebuie „să înceteze de a fi o paiată spre a deveni un satiric”...

În același an cu Duhamel și Andrée Viollis, alți doi scriitori francezi vizitează împreună Uniunea Sovietică: Alfred Fabre-Luce (*Russie 1927*) și André Beucler (*Paysages et villes russes*). Remarcabilă e mai ales relatarea primului, în dezacord deschis cu viziunea lui Duhamel: „Îi reproșez autorului *Călătoriei la Moscova* că n-a marcat mai viguros opoziția morală profundă, ireductibilă, care separă inteligența liberă de comunism. Regret că a încurajat astfel în elita occidentală progresul unei indulgențe vinovate.[...] A admite bolșevismul în numele liberalismului este cea mai gravă eroare, căci nu există reciprocitate: bolșevismul respinge liberalismul. Și să nu credem, mai ales, că unele retușuri pot face acceptabil acest univers. «Suprimați cenzura», îi sfătuiește cu gentilețe dl Duhamel pe bolșevici. O asemenea atitudine nu poate decît să-i facă să suridă: cenzura nu e un detaliu, ci însăși temelia regimului.”

Fabre-Luce se interesează, între altele, de viața literară a țării. Apar numeroase monografii de scriitori „în care critica artistică nu-și găsește loc defel, iar sociologia triumfă. În ultimă instanță, artistul e definitiv resorbit de mediu. Dar atunci, de ce să mai vorbim despre el? O, teribili nepoți ai lui Taine!...” Guvernul îi încurajează generos pe scriitorii agreați, dar numai pe aceștia și în mod artificial. „Se începe cu inutilul, dar nu inutilitatea artei, ci aceea a propagandei.” Literatura politicizată plictisește, iar publicul o refuză. „Din fericire – crede francezul – o reacție spontană se întrezărește”, un așa-zis „NEP al propagandei”, impresie pe care faptele vor refuza s-o confirme.

Asupra atmosferei de suspiciune generală, constatările lui Fabre-Luce concordă întru totul cu acelea ale lui Duhamel. Orice întîlnire cu un funcționar necomunist impune prezența unui al treilea personaj, intruchipînd ochii și urechile partidului: „Aici Don Juan cînează cu Comandorul în fiece seară.” Vrei să știi dacă o femeie te iubește? „Nu-i cere să-ți se dăruiască; aici asta n-ar dovedi nimic. Încearcă mai curînd să-i afli părerea secretă asupra bolșevismului.” Spionajul e atît de obișnuit încît devine inocent, determinîndu-te „să privești alternativ regimul cu indulgența cuvenită indivizilor, sau pe indivizi

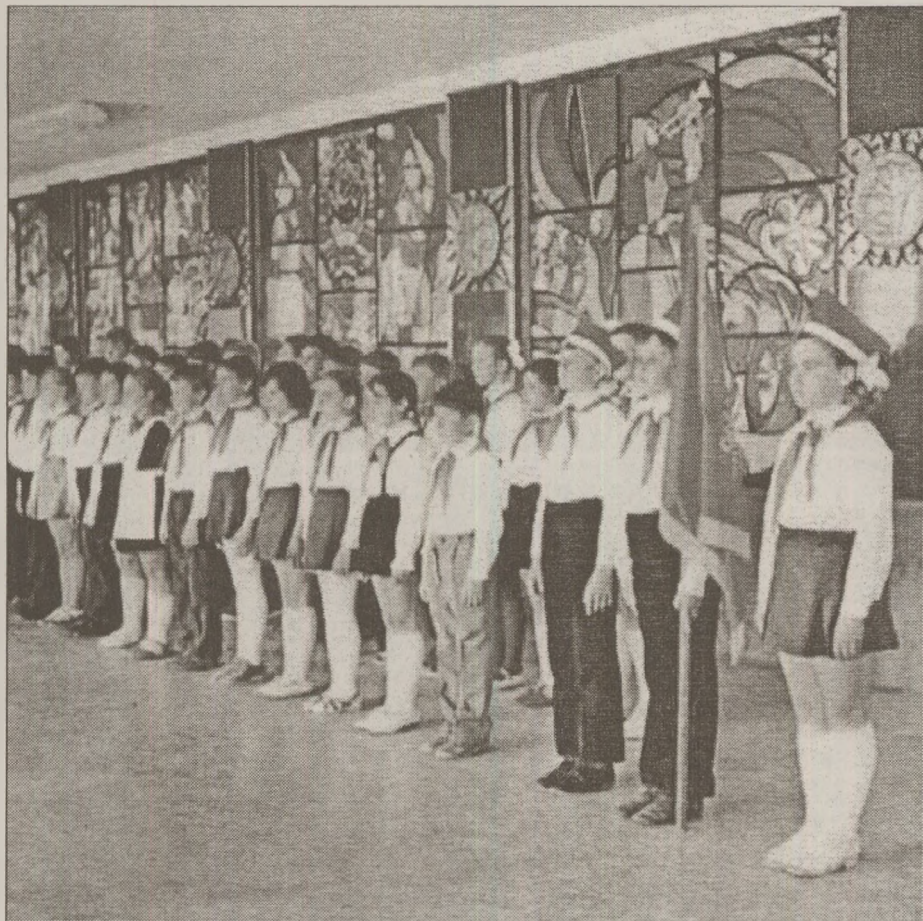
cu severitatea cuvenită regimului.” Doctrina oficială a acestuia din urmă este lipsită de consecvență: cutare idee poate fi astăzi ortodoxă, iar miine eretică. „Teoriile noastre sînt instrumente de lucru”, îi spunea Lenin lui Gorki. Falimentul inevitabil al marxismului, după opinia lui Fabre-Luce, trebuie să-i bucure pe toți cei ce iubesc viața, întrucît „o organizare socială dotată cu rețea lui perfecțiune ar fi la fel de fadă și de sterilă precum indivizii lipsiți de defecte”. În concluzie, autorul apreciază că societatea sovietică este una total asincronă: „după ce, timp de secole, a rămas mereu în urmă, orologiul rusesc a înnebunit brusc și arată ore îndepărtate, ale viitorului sau ale imposibilului”.

André Beucler, tovarășul de călătorie al lui Fabre-Luce, înregistrează ironic încrederea unor ruși în receptivitatea la critica a autorităților: „Avem dreptul să ne plîngem cînd treburile nu merg cum se cuvine, să semnalăm abuzurile și erorile, să-i denunțăm pe cei care încearcă să acumuleze capital. E suficient să-i scrii cetățenei Ulianova, sora lui Lenin, care citește și publică toate scrisorile proletarilor.” O caracteristică esențială a regimului este aceea de a anula diferențele individuale și de a promova uniformizarea: „Cînd simplifică formalitățile căsătoriei, ale divorțului și înmormîntării, cînd interzic dansurile moderne, cînd examinează corespondența indivizilor și le controlează relațiile, pe scurt, cînd suprimă intimitatea și impun unanimitatea, conducătorii știu ce fac și arată că-și cunosc adevăratul dușman.”

În ultima seară, Fabre-Luce și Beucler părăsesc orașul Tiflis „sub supravegherea portarului de la hotel, ajuns la gară înaintea noastră printr-un truc pe care îl ignor”. Cîți oaspeți ai Uniunii Sovietice vor fi beneficiați. fără știrea lor, de atenții similare?

Ștefan CAZIMIR

(Va urma)

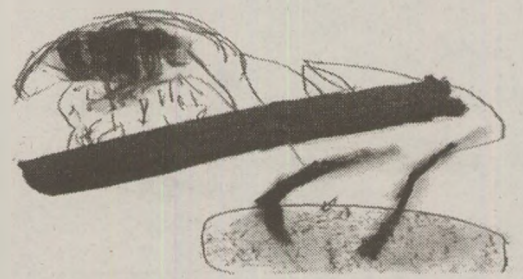

În lista lui Panait Istrati, Andrée Viollis ilustrează, împreună cu Georges Duhamel, categoria scriitorilor „neutri, autori de cărți mai mult sau mai puțin binevoitoare”. Dar inițiativa unei femei de a efectua singură o călătorie în U.R.S.S. apărea în sine ca un act de curaj, relevant ca atare chiar prin titlul cărții: *Seule en Russie de la Baltique à la Caspienne* (Paris, 1927). Unghiul de vedere al scriitoarei, enunțat de la început, este acela al imparțialității:

„Am notat din mers atît binele, cît și raul, străduindu-mă să rămîn obiectivă și lăsînd cititorului sarcina de a trage concluzii. *Nici apologie, nici rechizitoriu.*” Cuvintele pe care le-am subliniat reiau o formulă a lui Edouard Harriot. Dar scriitoarea se exprimă mult mai sever decît omul politic, nefiind obligată să-și menajeze amfitrionii: „Nu cred în instaurarea bolșevismului rus în Europa și mai ales în Franța. Mai întîi pentru că nu mai există deloc în Rusia libertatea de a gîndi, de a scrie, de a acționa, uneori nici un fel de libertate.[...] Apoi, pentru că detaliile existenței cotidiene sînt încă prea strict reglementate de Stat. Se trăiește tot timpul ca într-o uriașă cazarmă. Iată două peete indigestibile pentru a altera fizionomia regimului.” Am spus că, de fapt, ele nu „alterează” chipul regimului, ci, dimpotrivă, îl definesc.

La Universitatea din Kazan, stînd de vorbă cu un profesor de economie politică, Andrée Viollis dorește să afle cum se apără doctrina de eventuale șovăieli sau schisme ale prozeiților: „În Franța spiritul critic este atît de dezvoltat încît... Un fulger imperios țîșnește dîndărătul ochelarilor de fier: - Dacă profesorii francezi nu izbutesc să-și convingă elevii, înseamnă că nu-și cunosc meseria, ripostează peremptoriu tînărul puritan. Puritan sau călugăr fanatic?” Cît privește morală, lucrurile sînt la fel de simple: binele este sinonim cu tot ce slujește Statul și colectivitatea; raul – cu tot ce le dăunează. O atenție specială acordă scriitoarea atmosferei de represiune politică, ale cărei semne sînt vizibile pretutindeni. Universitarii suspectați de inobediență sînt spionați, pîndiți, hăituiți. În trenul cu care Andrée Viollis se întoarce de la Kazan, trei femei cu ochii înroșiți de plîns călătoresc și ele spre Moscova, sperînd să dea de urma soților disparuți. „Timpul execuțiilor pare [s.m.] să fi trecut în Rusia, cel puțin al execuțiilor sumare și secrete. Dar încă se mai arestează. Se arestează la voia întîmplării, pentru o vorbă imprudentă, o vizită întempestivă, uneori pentru o simplă atitudine de dezaprobare, o privire piezișă”. Suspectul e reținut o lună sau două, fără a putea să comunice cu vreun avocat, judecător sau membru al familiei. Cînd e lăsat liber, în loc de scuze i se dă sfatul ca, pe viitor, să fie mai prudent. În fiecare orăș există

Există o distincție cât se poate de limpede și de ușor de înțeles între cărțile pornografice și cele literare, cu subiect erotic: tocmai efectul pe care scotează. Cele dintâi urmăresc un efect extraliterar. Adică, în ce-l privește pe cititor, stârnirea simțurilor, iar în ce-l privește pe autor, banii.

l i t e r a t u r ă

Ioana Părvulescu

CRONICA PESIMISTEI

Să fi fost prin clasa a II-a sau a III-a, când, la un moment dat, câțiva băieți din clasa noastră – B-ul – au descoperit cuvintele „cu prostii”. Intrau aici, de-a valma, cuvinte scrise pe zidurile veceurilor publice, de unde, probabil, colegii noștri le și preluaseră și nevoi naturale din același loc. Mai întâi le-au rostit răspicat prin pauze, între ei, ca și cum ar fi repetat lecții într-o limbă străină, cu o anumită mândrie că au învățat-o bine, dar curând acest lucru n-a mai fost amuzant, devenise chiar plictisitor. Unul dintre ei, poate Măhalceanu Ionel, poate Mănoiu Bogdan sau Dan Țuțurea, nu-mi mai aduc aminte, a descoperit în acel moment de impas ca jocul redevine frumos dacă rostești aceste cuvinte în public, cu asistență adultă. Și-ntr-o zi, când bunica lui a venit să-l ia de la școală, băiatul a început, în prezența ei și a unor mame și tați aflați întâmplător prin preajmă, să-și declame poezia nou învățată și nerecomandată de programa. Primul cuvânt rostit, care-o fi fost, a creat o anume rumoare și stânjeneală în audiență, dar și zâmbete îngăduitoare de tip *sancta simplicitas*, nu știe, săracuțul, ce face. Atât i-a trebuit bravului nostru coleg – poate totuși era Dan. Văzând că a obținut efectul scontat, bucuros că reușește să șocheze, a început să spună unul după altul – dozându-și savant tăcerile intermediare, după care bunica lui trebuie că spera, biata, că tirul s-a epuizat – toate cuvintele „cu prostii” din rezervă. Nu-mi aduc deloc aminte cum s-a sfârșit episodul și dacă băiatul a încasat-o pentru asta. Nu cred totuși, pentru că fața lui mi-a rămas în minte veselă și fără umbra de conștiință a referentului, cum se zice în teoria literară, mai precis a funcției referențiale a limbajului, după Jakobson. Curând după această etapă a, să zicem, evoluției lor firești, a experimentării și a largirii orizontului, băieții din clasă au trecut la altceva: în pauza mare, de 15 minute, destinată mâncării sendvișului, ne serveau cu mare plăcere rețete scârboase cu răme tocate marunt, gândaci, păianjeni, secreții de tot felul și alte sofisticate compoziții culinare.

Adevărații iubitori de literatură trăiesc, oarecum asemenea copiilor, într-o lume în care nu există în sine cuvinte frumoase și urâte, în care valoarea referențială este pe un loc secund și orice experiment este permis. Și cu atât mai mult criticii literari, profesioniști de ambe sexe ai literaturii. Și cu atât mai mult în zilele noastre, când exercițiul critic sistematic, început abia în secolul 19, a ajuns la maturitate. Între defectele de care sunt acuzați, adesea pe nedrept, criticii, măcar unul lipsește: pudibonderia. N-am prea întâlnit în această tagma mironosițe, critici care să roșească sau să plece ochii la durități de limbaj, care să desființeze o carte bună din cauza unor cuvinte fără perdea sau a unor scene vazute în detaliu și fără ecran de protecție. Dimpotrivă, atunci când a fost cazul, au apărut mereu literatura de acuzele puritanilor. Oricât de banal ar suna și oricât de des s-ar repeta, mulți diletanți refuză să înțeleagă: nu contează ce spui, ci cum spui. Nu contează ce cuvânt folosești, ci cum îl pui în context, care este efectul pe care-l obții cu acest cuvânt.

Există o distincție cât se poate de limpede și de ușor de înțeles între cărțile pornografice și cele literare, cu subiect erotic: tocmai efectul pe care scotează. Cele dintâi urmăresc un efect extraliterar. Adică, în ce-l privește pe cititor, stârnirea simțurilor, iar în ce-l privește pe autor, banii. Autorul unui roman pornografic pare un fotograf de revistă porno: prezintă cât mai amănunțit detalii anatomice, goliciuni, poziții. Nimic nu este ascuns sau sugerat, nimic nu cere din partea cititorului cel mai mic efort de închipuire sau de gândire. Nimic nu vizează un scop literar. Tot restul arsenalului scriitorului – intriga, dozarea efectelor, personajele, poezia, tragismul

sau dimpotrivă, comicul cărții – este nul, la un nivel primar, plin de defecte, la minima rezistență. Miza unei cărți pornografice este, ca să preiau un titlu inspirat, „obscentitatea publică”, prostituția prin cuvinte. Miza unei cărți de literatură, în care apar scene erotice oricât de șocante, oricât de îndrăznețe este întotdeauna clar estetică. Firește că unele creații, îndeobște dintre cele scrise de autori mediocri, sunt la limită și este greu să le plasezi într-una sau alta dintre categorii. Deja această ezitare e un semn al nereușitei.

Am fost surprinsă când mi s-a povestit că un scriitor care și-a făcut un obicei din frecventarea ostentativă a Bibliotecii Academiei a calificat, într-o emisiune televizată, *Povestea poveștilor* drept o creație jenantă, pornografică, destinată, se pare, stârnirii erotice a membrilor Junimii când aceștia se simțeau lipsiți de... chef. (Trec peste vulgaritatea enormă a acestei interpretări). *Povestea poveștilor* este exemplară pentru o performanță literară deocamdată unică în patrimoniul nostru: răsul legat de o parcelă a existenței de care în genere nu se râde. Pentru că, asemenea doar morții, în raport cu umorul sexul a fost mereu un mare tabu în literatură. Numai cei mai mari scriitori și-au permis să-l lege de comic. E limpede că efectul *Poveștii poveștilor*, scontat, ca întotdeauna, de Creangă la Junimea, în povestirile lui corozive, sunt hohotele de râs, cu alte cuvinte comicul. Numai un om total lipsit de umor ar putea să-l neglijeze, dar vina n-ar fi, cu siguranță, a poveștii.

În timp ce criticii dau bătălii literare straduindu-se să separe grâul de neghină și pornografia de erotism, în timp ce romane porno de proastă calitate sunt lansate cu trucuri extraliterare de tip „cheie”, în timp ce unii din scriitorii noștri trec dintr-o extremă în alta, de la un soi de ignorare a sexului în comunism, de la asceză literară, la o incontinență de cuvinte și scene

licențioase astăzi, scrise cu o plăcere de a „șoca” extrem de asemănătoare cu a colegilor mei din clasa a II-a sau a III-a, publicitatea și televiziunea au ajuns deja dincolo de bine și de rău în acest domeniu.

Pentru 14 februarie, „Ziua îndrăgostiților”, legată de altfel de un sfânt, Valentin pe numele lui, PRO TV-ul a găsit cu cale să promoveze (ca să nu spun, în săracăcioasa lor gamă de calambururi, să *pro-moveze* sau să *promo-veze*) o reclamă obscenă bună, poate, pentru mediile de borfași, de juni imberbi sau de inși care n-au citit nici o carte în viața lor. Cum suna declarația tânărului din țara Sfântului Valentin, în scena balului? „De pângărește mâna-mi sfântă-ți mâna/ Să ierți acestor buze ale mele –/ Doi pelerini ce-s rușinați, stăpâna –/ Cari c-un sarut pacatul vor să-l spele...” (trad. Șt. O. Iosif). Cum suna reclama PRO TV de azi, la televizor și în revista de programe tv a postului: „PRO-pune-i-o! Baga-i o Valentina! De Ziua îndrăgostiților te PROvocam s-o dai pe spate!” Nu cred că mai trebuie subliniate verbele pe care responsabilii cu vulgaritatea de la PRO TV le-au alăturat unui desen grațios cu tinere înalte și subțiri ieșite la balcon. Se spune că unul dintre venerabilii noștri lingviști, Iorgu Iordan, ajuns la peste 90 de ani (a trăit 98), folosea adesea, spre amuzamentul plin de respect al colaboratorilor săi mai tineri, verbul *a regula*, în înțelesul lui abstract, de ordonare, ignorând candid sensul argotic. Cum cei care au inventat reclama de Sfântul Valentin nu cred că au ajuns la vârsta de 90 de ani și, cu siguranță, nu ignoră valoarea argotică a verbelor și locuțiunilor întrebuintate, nu au nici o scuza. Pur și simplu așa sună azi o declarație de dragoste în viziunea unor îndrăgostiți autohtoni din serviciul de publicitate al unui post de televiziune cu mare audiență.

Nu înțeleg pe ce efect scotează un asemenea text. În marea de vulgaritate în care trăim, n-are cum să bată la ochi, macar. Nu știu cum să numesc ceea ce se întâmplă azi în publicitate: nici măcar pornografie! ■

Ioana Părvulescu

ând piesa s-a terminat, mi s-a părut că am avut un vis frumos. Asemenea daruri nu primim în fiecare zi și la fiecare spectacol.

a r t e

Am primit, din nou, un dar de la prima balerina a companiei *Royal Ballet Covent Garden*, Alina Cojocaru. De astă dată, însă, strădania ei de-a ne aduce puțină frumusețe și bucurie a fost complexă. Nu și-a pus în valoare numai calitățile artistice, ci a dovedit și că, la numai douăzeci și cinci de ani, are capacitatea de a organiza un spectacol în turneu, în calitate de director artistic. Spectacolul a fost un recital, alcătuit din piese coregrafice clasice, neoclasiche și moderne, interpretate de Alina Cojocaru și partenerul ei Johan Kobborg și de încă cinci soliști de la *Baletul Regal Britanic*. În primul număr, cu *Valsul florilor* din *Frumoasa din Pădurea adormită* de Ceaikovski, soliștii au fost acompaniați și de elevi ai *Luceului de Coregrafie „Florea Capsali”* din București.

Am revăzut coregrafiile clasice de Marius Petipa și Oleg Danovski (prima piesă) și de August Boumonville (*Festivalul Florilor din Genzano*, pe muzică de Eduard Helsted și Holger Simon Paulli), executate cu acuratețe, cât și *pas de deux*-ul actului 3 din *Lacul lebedelor*, dansat corect dar fără strălucire. În schimb, o altă piesă cunoscută, celebrul *Pas de deux* de Piotr Ilici Ceaikovski, în coregrafia neoclasică a lui George Balanchine, a constituit punctul valoric de vârf al întregului spectacol.

Balanchine este cunoscut drept unul dintre cei mai mari coregrafi din istoria baletului. Am văzut câteva dintre coregrafiile sale, dintre care unele spuneau foarte mult spectatorului zilelor noastre, altele ceva mai puțin, deoarece – lucru pe care-l știu demult – un coregraf trebuie să-și întâlnească și interpretul pe măsură, capabil să-i puna deplin în valoare gândirea sa creativă. Și, iată că Balanchine și-a găsit, din nou, peste decenii, o interpretă pe măsura sa, în Alina Cojocaru.

Am pe casete și alte bune interpretări ale acestui *Pas de deux* de Ceaikovski, dar linia dată piesei de Alina Cojocaru, secundată de Steven McRae, mi se pare fără egal. Nimic mecanic, aparent parcă nimic prestabilit, desenul fiecărei mișcări fiind impregnat cu o prospețime cuceritoare, totul fiind îmbrăcat într-o dantelărie a nuanțelor, cizelate cu o delicatețe de filigran. Când piesa s-a terminat, mi s-a părut că am avut un vis frumos. Asemenea daruri nu primim în fiecare zi și la fiecare spectacol.

Partea întâia a *Galei Alina Cojocaru*, care s-a încheiat cu acest *Pas de deux* de Ceaikovski – Balanchine, a cuprins și trei creații moderne, de calitate, ale unor coregrafi pe care nu-i cunoaștem și care nu au fost defel prezentate în programul sumar al *Galei* – o deficiență de organizare a celor care s-au ocupat de prezentarea spectacolului, și anume *Asociația pentru viitorul european al României* și *Vreau Bilet.ro*, reprezentate de Pepino Popescu. În cele trei partituri coregrafice moderne, toți interpreții au depășit valoric pragul atins în lucrările clasice. Aceste piese au fost un duet interpretat de Zenaïda Yanovski și Gary Avis, *Afsked*, creat de Kim Branstrup pe o muzică de Boccherini și două solo-uri. Unul, *Nisi Dominus* de Monteverdi, a fost dansat de aceeași Zenaïda Yanovski, cu multă finețe în redarea tuturor nuanțelor unei coregrafii

Gala Alina Cojocaru

moderne dar cu subtile ecouri ale epocii monteverdiane, atât în costum cât și în mișcarea creată de coregraful William Tuckett, iar celălalt solo, *Chroma*, conceput de Wayne McGregor, pe un suport muzical White Stripes, a pus în valoare plastica corporală de o remarcabilă suplețe a lui Steven McRae.

Deși știam că este o lucrare mai veche a coregrafului danez Flemming Flindt, din 1963, am așteptat cu mult interes să văd, în partea a doua a spectacolului, *Lecția* după Eugène Ionesco, pe muzică de Georges Delerue, lucrare coregrafică interpretată de Johan Kobborg în rolul profesorului, de Alina Cojocaru în rolul elevei și de Deirdre Chapman în cel al menajerei. Transpunerea textului în libretul baletului este adecuată, dar distanța între modernitatea mijloacelor de expresie ale textului și modalitățile de expresie coregrafice este foarte mare, mai ales în ceea ce privește personajul elevei, interpretat de Alina Cojocaru. Ceva mai bine construite – cu o plastică mai liberă și mai interesantă – sunt rolurile interpretate de Johan Kobborg și Deirdre Chapman. În general însă, piesa a fost transpusă în dans doar în litera textului nu însă și în spiritul acestuia. Constrângerea care pune treptat stăpânire pe libera voință a elevei este tratată neconvingător. Piesa din 1950 a lui Eugène Ionesco rămâne la fel de actuală, cea din 1963 a lui Flemming Flindt s-a prăfuit deja. Textul ionescian își așteaptă, în continuare, abordări coregrafice mai înrudite spiritual.

Alina Cojocaru și partenerul ei Johan Kobborg, în *Lecția*

Tot ceea ce a însemnat, însă, artă autentică, de cea mai bună calitate, atât pe linia dansului neoclasic cât și pe cea a dansului modern din acest recital, ne-a îmbogățit interior și ne-a adus acea bucurie pe care o trăim la fiecare nou contact cu artiști veritabili.

Liana TUGEARU

Victor Ieronim Stoichiță - Doctor Honoris Causa

Una dintre cărțile de căpații ale *Cronicarului* este *Scurta istorie a umbrei* de Victor I. Stoichiță, apărută în 2000 la Humanitas și de mult epuizată. Este o splendidă îmbinare de imagine de calitate cu text valoros, de istorie a picturii în ramă filozofică sau literară. O carte în care, spre deosebire de viață, eroina principală este umbra, care devine consistentă, capătă substanță, în timp ce omul sau obiectul care o lasă își pierde importanța, devin umbră a umbrei. După această carte, *Cronicarul* a asistat la câteva pasionante conferințe ale autorului (ultimele susținute la New Europe College în chiar această săptămână) și i-a căutat prin librării și biblioteci cât mai multe cărți, cum se întâmplă când cineva îți câștigă încrederea și admirația. Și n-a fost dezamăgit. Tocmai de aceea a citit cu interes comunicatul de presă al Universității Naționale de Arte din București, reluat de mai multe publicații, despre ceremonia din 22 februarie, prin care dlui Victor Ieronim Stoichiță i se acorda titlul de Doctor Honoris Causa al acestei Universități, cu o *laudatio* rostită de dna Anca Oroveanu. Pentru cei care știu mai puțin despre viața și preocupările autorului, reproducem un fragment din comunicat:

„Reputat istoric și teretician al artelor vizuale, Victor Ieronim Stoichiță are o contribuție decisivă la dezvoltarea istoriografiei artistice contemporane prin volumele și studiile sale dedicate Renașterii, barocului și marilor teme ale modernității.

După studiile efectuate la București și Roma, și-a susținut doctoratul de stat la Paris I (Panthéon-Sorbonne) cu teza *Le Prémoderne. Aspects poétiques et intertextuels dans la peinture du XVIIe et du XVIIIe siècles* [*Premodernitatea. Aspecte poetice și intertextuale în pictura secolelor XVI și XVII*].

Bogata sa activitate pedagogică a început la catedra de Istoria și teoria artei a Institutului de Arte Plastice N. Grigorescu (1973/1982), continuând apoi la Zentralinstitut für Kunstgeschichte din München (1984/1989). Din 1991 este titularul catedrei de Istoria artei moderne și contemporane a Universității din Fribourg, Elveția. A fost profesor invitat al unor reputeate instituții academice, ca Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales (în 2002) sau Harvard University (2004-2006)”. *Cronicarul* vă invita să citiți – nu veți regreta – oricare dintre cărțile semnate de proaspătul Doctor al Universității de Arte:

Ucenicia lui Duccio, Pontormo și manierismul. Creatorul și umbra sa, Efectul Don Quijote, Instaurarea tabloului, Scurta istorie a umbrei, Experiența vizionară în pictura spaniolă a secolului de aur, Goya, Ultimul carnaval, Efectul Pygmalion. (Cronicar)

În acest caleidoscop de pelicule remarcabile, care împing fiecare în felul ei limitele cinematografului, juriul a premiat un film cu stil și cu structură clasică.

f i l m

Vedetele sunt regizorii

Festivalul Internațional de Film de la Rotterdam are un loc foarte special în calendarul marilor festivaluri europene. În primul rând pentru că e printre primele, chiar la finele lui ianuarie. Apoi, pentru că e printre cele mai mari. Printre cele mai generoase, de asemenea. Și poate mai cu seama pentru că e... diferit. Pentru că nu face parte din așa-numitul *Star System*.

Fără covoare roșii, fără vedete în seara premierei. În „folclorul“ festivalului circula o legendă despre o vedetă de la Hollywood care ar fi vrut să-și facă apariția, iar organizatorii au mers până la a-i „aranja“... refuzarea vizei și a o îmbarca înapoi în avion. Ajuns anul acesta (24 ianuarie - 4 februarie) la ediția a 36-a, festivalul se dorește axat pe un cinema al autorilor și un cinema al diversității culturale. Nu mai puțin de 354 de regizori din 55 de țări au fost de față la proiecțiile filmelor lor, în fața spectatorilor din Olanda, dar nu numai, al caror număr s-a ridicat la fabuloasa cifră de 360 000.

Și n-au fost dezamăgiți. Între sutele de filme proiectate de-a lungul celor 12 zile și nopți ale festivalului, s-au numărat 44 de premiere mondiale, zeci de alte premiere internaționale și europene. Și ceea ce este important, aici se pot vedea filme pe care nu le vezi în altă parte. În tentativa de a cuprinde în selecție cât mai mult din diversitatea contemporană a celei de-a șaptea arte, programatorii festivalului au mers cu căutările lor până la marginile pamântului, din America Latină până în Orientul îndepărtat, și fără îndoială au privit prioritar spre viitor.

Una din ambițiile festivalului este să caute talente tinere și să le urmărească în dezvoltarea carierei lor. Secțiunea principală, „Tiger Awards“, este de altfel dedicată debuturilor, în competiție fiind înscriși 15 regizori aflați la primul sau al doilea lungmetraj. Competiția se bucură de reputația de a fi o rampă de lansare pentru nume noi. Cum a fost, de pildă, Christopher Nolan, premiat în 1998 pentru filmul său de debut. Sau într-un caz mai apropiat nouă, regizorul român Sinisa Dragin al cărui lungmetraj (*În fiecare zi Dumnezeu ne sarută pe gură*) a fost premiat în 2002. „Idealul nostru este să avem în competiție cele mai bune cincisprezece debuturi ale anului“, declară directorul de programe, Gerwin Tamsma. „Așa ceva nu este desigur întotdeauna cu putință, dar aici sunt puse în valoare cele mai importante voci proaspete ale anului.“

De dragul filmului

În intenția de a fi nu doar un eveniment de ianuarie, ci mai ales un suport pentru cinematograful de calitate de-a lungul întregului an, festivalul oferă nenumarate ocazii pentru regizorii tineri și pentru proiectele lor. Fie că este vorba de Hubert Bals Fund care sprijină proiecte de lungmetraj în dezvoltare, fie de piața de proiecte Cinemart, în care câteva zeci de tineri regizori

Correspondență din Rotterdam

Fără covoare roșii

selecționați anterior și-au susținut proiectele în fața potențialilor co-producători, finanțatori și distribuitori.

Aici am întâlnit-o pe doamna Renate Roginas care, începând de la finele anului trecut conduce un proiect Phare de training și dezvoltare în domeniul filmului și audiovizualului în România și care s-a angajat cu toată inima în lupta pentru filmul românesc. „Iau parte pentru a șasea sau a șaptea oară la Cinemart și de data aceasta a fost interesant pentru că sunt în poziția de a promova industria românească de film, talentele românești și realizările românești și, ori de câte ori întâlnesc oameni sau mă exprim, profit de ocazie ca să-mi îndeplinesc misiunea. Lucrez în România cu un fond Phare și încercăm să scoatem tot ce se poate mai mult din bani, pentru a-i investi în dezvoltare, educație și distribuție. Am pus ochii pe câteva filme europene foarte interesante, câteva au fost deja cumpărate de distribuitori români, dar nu au fost încă în săli, și aici putem fi și noi de ajutor. Și, desigur, este minunatul proiect al lui Radu Muntean, selecționat de Cinemart, *30 și ceva*, care merită din plin să fie sprijinit în etapa de dezvoltare“.

Românește, la Rotterdam

La Rotterdam s-a vorbit mult despre filmul românesc. Trei lungmetraje deja distinse cu premii importante au făcut parte din diferitele secțiuni ale festivalului. Este vorba de *Cum mi-am petrecut sfârșitul lumii*, de Cătălin Mitulescu, *Hârția va fi albastră* de Radu Muntean și *A fost sau n-a fost* de Corneliu Porumboiu. Nici o șansa să cumpăr un bilet la vreunul din ele, toate au fost vândute cu mult înainte. Îți crește inima să vezi săli pline și autorii – pe prima pagină a ziarului festivalului, și pentru că interesul publicului, ca și al profesioniștilor, este real, organizatorii au pregătit, cu sprijinul Institutului Cultural Român, o secțiune dedicată exclusiv filmului românesc, intitulată *Hot Spot Bucharest*. În intenția de a investiga rădăcinile culturale ale acestei „renașteri a filmului românesc“, secțiunea a proiectat nu doar lungmetrajele de succes ale ultimului an, ci și numeroase filme de scurt metraj ale tinerilor regizori. Aș menționa dintre acestea din urmă *Lampa cu căciulă* a lui Radu Jude, recent premiat la Sundance și prezentă în mai multe secțiuni ale festivalului, dar și un scurtmetraj care mi-a produs o vie emoție și surpriză, intitulat *Ultima zi a lui decembrie*, atât filmul, cât și imaginea (esențială contribuție în acest caz) semnate de Bogdan George Apetri.

Dacă toată lumea vorbește despre „noul val românesc“ sau despre „generația așteptată“, mi-a făcut plăcere să constat că protagoniștii acestui fenomen fericit se simt și se respectă reciproc ca individualități artistice distincte. „Nu știu în ce măsură e un nou val, o nouă generație, habar n-am, asta e treaba criticilor să decidă dacă filmele acestea au ceva în comun sau nu. Eu cred că sunt destul de diferite, așa cum suntem și noi, ca cinești – și ca oameni.“ (Radu Muntean) „Afară suntem percepuți ca un nou val, suntem într-un fel un nou val, pentru că avem întrucâtva aceleași gusturi în cinema, dar nu suntem un val în sens clasic, adică n-avem nimic, nu există un manifest sau – n-avem nimic programatic în spate. Și cred că fiecare dintre noi își caută în drum în cinema, și cred că, în viitor, filmele noastre vor fi foarte diferite.“ (Corneliu Porumboiu) „S-au nimerit să apară 2-3 regizori importanți, cum e Puiu, Porumboiu, Cătălin Mitulescu, practic cam în același timp, și-atunci poate să dea senzația că e o școală sau ceva comun între filmele astea, dar de fapt cred că e vorba de excepții. Fericite.“ (Radu Jude)

Ce este important pentru moment este interesul publicului, ca și al profesioniștilor, în actul cinematografic românesc. Și la RO THEATER, unde patru seri consecutive s-a vorbit și s-a răs românește, publicul a dat năvală să cunoască, prin intermediul filmului și al muzicii, realitatea românească.

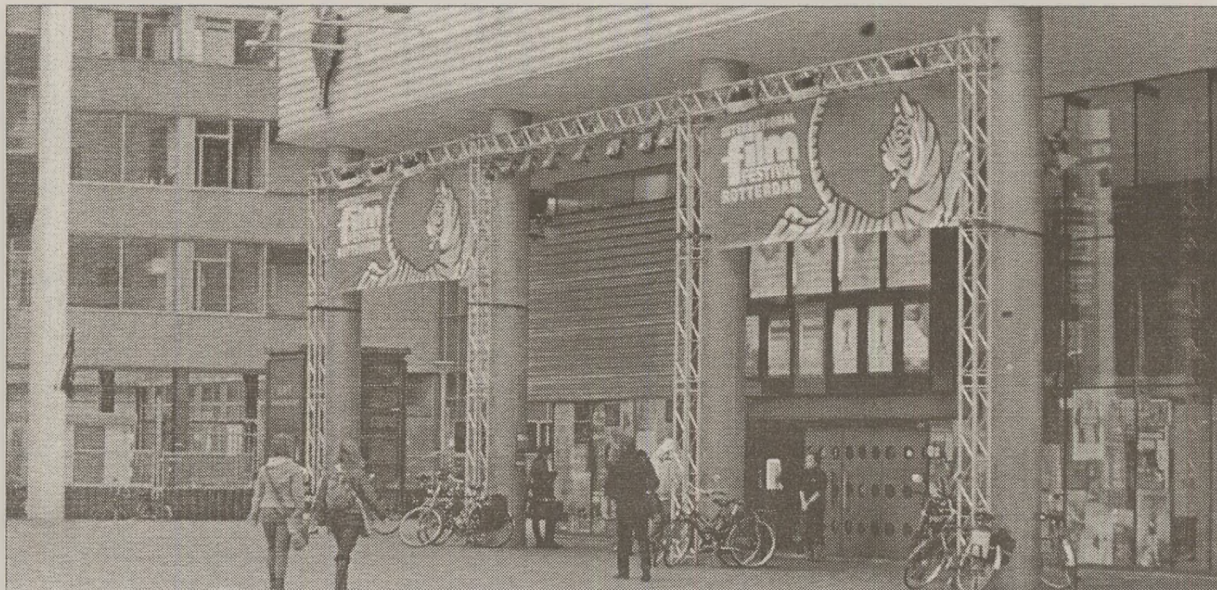
Lauri pentru candoare

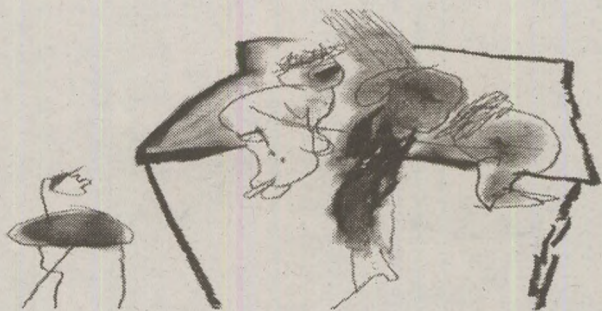
În secțiunea oficială au fost selecționate 15 filme, dar mai multe sute au putut fi vizionate în celelalte secțiuni, semnate de regizori tineri, dar și de nume cu ecou puternic în cinematograful mondial. E greu să tragi concluzii când, în câteva zile, abia poți vedea a douăzecea parte din ceea ce festivalul are de oferit.

Totuși, într-o lume tot mai înstrăinată de sensul ei, cinematograful devine, mai mult ca oricând, o expresie a înstrăinării. Fuga de lumea de care nu te mai leagă nimic (*La marea*, Diego Martinez Vignatti), ruptura de propriile fapte în care nu te regăsești (*The Mark of Cain*, Mark Munden), bestialitatea (*Baixio das Bestas*, Claudio Assis) sau pur și simplu singurătatea (*Fourteen*, Hirotsue Hiromasa) – iată tot atâtea fațete ale uriașei drame a noului mileniu, în care omenirea se dezumanizează și își pierde sensul.

În acest caleidoscop de pelicule remarcabile, care împing fiecare în felul ei limitele cinematografului, juriul a premiat un film cu stil și cu structură clasică, realizat de tânără regizoare malaeziană Tan Chui Mui, care își face cu acest film, *Dragostea învinge totul*, debutul în lungmetraj. Dacă directoarea festivalului, Sandra den Hamer, vorbea de la bun început despre „noi forțe feminine pe frontul cinematografului“, laurii atribuiți acestei fragile figuri feminine din Orient sunt o expresie remarcabilă a acestui fenomen. Apreciat de juriu pentru portretul subtil și foarte sofisticat al eroinei, pe care chiar iubirea o aruncă într-una din cele mai urâte capcane ale vieții, filmul a mișcat toate inimile prin candoarea abordării autoriale, dar și a protagonistei (Coral Ong Li Whei) aflată și ea la debut.

Ar merita menționat filmul distins cu *Movies that Matter Award*, distincție instituită pentru a recompensa „filmele care contează“, pelicule care abordează o tematică legată de drepturile omului. Filmul premiat în acest an, *The Mark of Cain* (Mark Munden, Marea Britanie), abordează subiectul incomod al războiului din Irak, prin prisma unui tânăr soldat, aliat incapabil să ducă viața mai departe și să coabiteze cu amintirea atrocităților la care a luat parte.

personalitate remarcabilă
afiată în centrul vieții culturale
pariziene într-o perioadă de
maximă efervescentă.

a r t e

Correspondență din New York

Ambroise Vollard, doar un negustor de tablouri?

Pentru prima oară în istoria instituției, Muzeul Metropolitan din New York a consacrat o manifestare majora unei personalități care nu a fost nici un creator talentat, nici un colecționar plin de resurse, ci „doar” un negustor de artă.

„Ambroise Vollard, protector al avangardei” este, desigur, un prilej de a expune lucrări de Cézanne, Van Gogh, Gauguin, Picasso. Expoziția, care va fi transferată de la New York la Institutul de Artă din Chicago și apoi la Muzeul parizian Orsay, este însă departe de a fi doar o înșiruire de „trofee” picturale. Bazându-se pe documente recent descoperite în arhiva Vollard, curatorii au reușit să contureze o personalitate remarcabilă aflată în centrul vieții culturale pariziene într-o perioadă de maximă efervescentă.

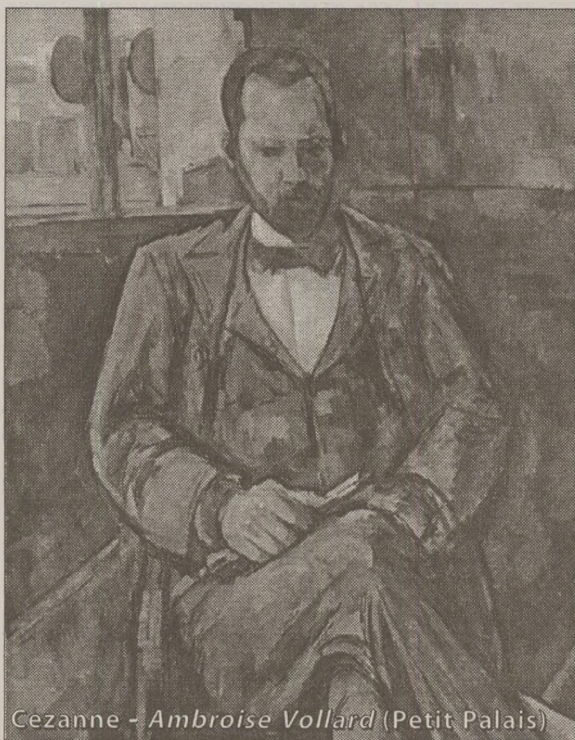
Născut în îndepărtata Insulă Réunion din Oceanul Indian, Ambroise Vollard (1867-1939) vine la Paris în 1888 pentru studii de avocatură pe care le abandonează fără parere de rău. Își găsește vocația cumpărând o serie de desene de Manet de la văduva artistului. Momente cheie ale carierei sale se derulează rapid... Iunie 1895 – inaugurează o mică galerie pe Rue Laffitte cu o retrospectivă Van Gogh... Noiembrie 1895 – expoziție cu 150 de tablouri de Paul Cézanne, artist practic necunoscut în Paris în acel moment... 1898 – tablouri pictate de Gauguin în Tahiti printre care superbul *De unde venim? Cine suntem? Încotro mergem?*... 1901 – prima expoziție pariziană a unui tânăr artist spaniol numit Pablo Picasso... 1904 – cea dintâi expoziție personală Henri Matisse... Lista este impresionantă, demonstrând o intuiție cu totul remarcabilă.

Gustul pentru culori îndrăznețe și figurativ l-a făcut pe Vollard să aprecieze, pe lângă lucrările lui Van Gogh și Gauguin, pictura fovistă și creația lui Picasso din perioadele albastră și roz. Asta nu înseamnă că nu s-a înșelat de numeroase ori. A ignorat cubismul, mișcarea suprarealistă și, paradoxal, opera lui Matisse de după 1905. Mai mult, a promovat, în expozițiile pe care le schimba la fiecare câteva săptămâni, o serie de artiști astăzi total uitați. În 1898, de exemplu, an în care a montat expoziții dedicate pictorilor Nabi, lui Redon, Gauguin și Cézanne, Vollard a organizat altele cu acuarele de Charles Guéroult și pasteluri de Eugène Murer. Aceste „erori” reprezintă o componentă interesantă a carierei lui Ambroise Vollard pe care manifestarea de la Metropolitan o ignoră cu desăvârșire. Nici eseurile strânse în excelentul catalog publicat de Yale University Press nu insistă prea mult, focalizate fiind, și ele, pe aspecte „pozitive” ale carierei negustorului parizian.

Cumpărând adesea întregul conținut al unui atelier, Vollard s-a îmbogățit rapid. Ca urmare, relațiile negustorului cu artiștii „săi” nu au fost întotdeauna lipsite de tensiuni. Dacă Cézanne, independent din punct de vedere financiar, i-a fost mereu recunoscător pentru că l-a scos din anonim, alții s-au simțit exploatați. Gauguin l-a etichetat drept „crocodil”, Matisse drept „hoț”, iar Émile Bernard i-a dat numele de „vole art”!

O serie de portrete ale negustorului, cărora Metropolitan-ul le-a dedicat o sală specială, stau însă mărturie pentru recunoștința pe care i-au purtat-o artiștii pe care i-a protejat și încurajat. Portretul cubist al lui Picasso (1910) este una dintre capodoperele artei moderne. Cézanne (1899) i-a conferit aceeași fermitate pe care o reîntâlnești în „portretele” mult iubitului său munte Saint-Victoire. Renoir l-a pictat cu dragoste și ironie într-un ridicol costum de toreador. Bonnard (1909) cu pisica favorită adormită în brațe.

În preajma Primului Război Mondial, Ambroise Vollard devine o sursă majoră de răspândire a modernismului

Cezanne - Ambroise Vollard (Petit Palais)

în întreaga Europă și dincolo de Atlantic. Colecțiile clienților săi fideli – americani, germani, ruși – intrate de decenii în patrimoniul unor mari muzee ale lumii, au contribuit la rândul lor la educarea unor generații succesive în acceptarea unei arte care transcende realitatea „obiectivă”, făcând ca astăzi pictorii promovați de Vollard să fie iubiți mai mult decât oricare alții.

Foarte aglomerată, Expoziția *De la Cézanne la Picasso: Ambroise Vollard, protector al avangardei* este încadrată de două superbe paranteze. În prima sală, un perete cu litografiile de Vuillard, Bonnard, Roussel,

Picasso - Ambroise Vollard (Muzeul Pușkin)

Maurice Denis din anii 1890. În ultima, un altul cu ciclul de gravuri *Vollard* de Picasso. Cele o sută de lucrări monocrome reunesc influențe diverse – de la Rubens la Goya și de la El Greco la Delacroix – sub semnul geniului lui Picasso. Explorare a relației dintre artist și modelele sale, această fascinantă călătorie și-ar fi meritat propria expoziție.

Organizatorii au rezervat spații distincte pentru operele lui Cézanne, Van Gogh, Gauguin, Picasso. Dintre toate, sala dedicată lui Cézanne este cea mai interesantă. Sunt expuse aici picturi din toate fazele evoluției artistului și variante majore ale subiectelor sale predilecte: naturi moarte cu mere, femeii la scăldat, portrete de familie, jucători de cărți, peisaje împădurite, Muntele St. Victoire... La comemorarea a o sută de ani de la moartea artistului, această singură sală reprezintă o privire mai echilibrată asupra moștenirii sale decât uriașa Expoziție „Cézanne în Provence” propusă drept punct culminant al manifestărilor centenarului de Galeria Națională din Washington și Muzeul din Aix-en-Provence.

Faptul că tineri artiști au putut vedea mereu, în galeria Vollard, producția mai veche sau mai nouă a lui Cézanne, a avut o imensă importanță pentru evoluția artei secolului al XX-lea. Vollard a fost, probabil, cel care a mijlocit primul contact al lui Picasso și, respectiv, Matisse cu opera artistului retras la Aix. Cei doi n-au ezitat niciodată, într-o lungă carieră, să-și recunoască „datoria” față de opera maestrului... Există un tablou al lui Cézanne – *Trei personaje la scăldat* – pe care Matisse l-a cumpărat de la Vollard. Poate că nouă nu ni se pare foarte semnificativ dar pictorul l-a apreciat enorm. „M-a susținut moral în momente critice ale aventurii mele artistice” – scria el.

Mica pictură nu este singurul exemplu din expoziție în care o lucrare a unuia dintre artiștii promovați de Vollard s-a aflat pentru multă vreme în colecția altuia. Sunt expuse picturi de Cézanne, Matisse, Renoir, Henri Rousseau achiziționate de Picasso... Tablouri de Cézanne, Van Gogh, Gauguin din fabuloasa colecție Edgar Degas... Vollard nu a avut doar un rol major în promovarea tinerei arte franceze în toate colțurile lumii, ci a contribuit decisiv la schimbul de idei creatoare între membrii unei întregi generații de artiști.

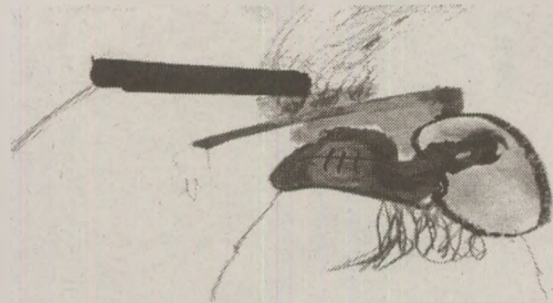
Mai mult, Vollard și-a încurajat mereu artiștii favoriți să abordeze noi teritorii, noi mijloace de exprimare. La îndemnul lui, fovii – Vlaminck, Derain, Matisse – se apropie de ceramica. Derain pictează peisaje londoneze inspirate de „seriile” lui Monet. Vuillard și Bonnard publică albume de gravuri.

După 1920, Vollard este din ce în ce mai puțin interesat de comerțul de artă propriu-zis. Scrie *Memoriile unui negustor de tablouri*, o colecție de anecdote traduse acum mulți ani și în românește, sub egida Editurii Meridiane. Continuă să publice așa-numite „livres d'artistes”, multe dintre ele incluse în expoziție. Îi datorăm unele dintre cele mai frumoase ediții bibliofile ale secolului: *Suflete moarte* de Gogol și *Fabulele* lui La Fontaine ilustrate de Chagall; *Regele Ubu* de Jarry în versiunea lui Rouault; *Capodopera necunoscută* de Balzac și *Istoria naturală* a lui Buffon, așa cum au fost văzute de Picasso.

Moartea lui Vollard în 1939, într-un accident de mașină, corespunde sfârșitului unei perioade în care Parisul a reprezentat centrul de nedisputat al istoriei artei occidentale. După nu mulți ani, un nou „Vollard”, Leo Castelli, va deschide în Manhattan o galerie în jurul căreia vor gravita principalii membri ai școlii newyorkeze.

Eduard SAVA

Pereții goi sînt inacceptabili moral și neliniștitori metafizic; ei desocializează, la scară mică, și prefigurează cavoul, la scară mare.

a r t e

Pavel Șuşară
CRONICA PLASTICĂ

Economia reală și bunurile simbolice

În aparenta precaritate în care trăim de vreo șaptesprezece ani, există o efervescentă și o dinamică fără precedent a societății românești. România nu e chiar așa cum apare ea în tînguiriile noastre cotidiene și în statisticile sindicatelor cu lideri supraponderali. Dacă e să privim cu atenție în jur, nu se poate să nu observăm că au apărut sute de localități noi, pe centura vechilor orașe s-au născut peste noapte cartiere de lux, iar toate acestea se fac cu bani foarte mulți, cu materiale, cu forță de muncă. Există o investiție privată imensă în România care nu este consemnată și cuantificată nicaieri, dar care se răsfrînge implicit și asupra existenței noastre simbolice, asupra fenomenului artistic, în particular. Marea avalanșă de expoziții, de galerii, de consignații și de magazine de artă, deschise, în ultimii doi ani, în zona Lipscani, Blăni, Covaci, trăiește dintr-o relație directă cu un anumit tip de comparator, fie el ocazional sau colecționar cu proiecte sistematice. În România se construiesc săptămînal sute – dacă nu mii – de hectare de pereți care trebuie mobilizați cu ceva. Dacă nu se umplu cu lucrări de artă, se găsesc alte substituite care să acopere marile suprafețe oarbe. Pentru că nu poți sta într-o cameră albă decît dacă vrei să faci experiențe yogine, să deliberezi asupra capacității tale psihice și asupra puterii de a face față provocării vidului. Pereții goi sînt inacceptabili moral și neliniștitori metafizic; ei desocializează, la scară mică, și prefigurează cavoul, la scară mare. Or, tocmai aceste prefaceri atît de rapide din economia reală generează o dinamică extraordinară a actului artistic și a circulației obiectului de artă.

Artistul, între frustrare și adaptare

În acest context, supraviețuirea artistului nu constituie o problemă și ea nu trebuie dramatizată, chiar dacă artistul nu mai este prețuit la fel ca în perioada interbelică sau la începutul secolului. Grigorescu, în epoca lui, era un reper al timpului, în jurul lui se coagulau energiile contemporanilor. La fel Luchian, Pătrașcu, Tonitza. Astăzi, rolul simbolic al artistului s-a erodat. În ciuda acestei realități, artistul român nu este tocmai un cerșetor. Toți profesioniștii și-au

găsit formule de supraviețuire și au relații directe cu o clientelă fidelă și, adesea, chiar permanentă. Ei își rezolvă, astfel, problemele materiale, dar evitarea galeriilor și vînzarea din atelier nu creează, din păcate, cotă, și nu așază rațional prețurile pe piață, cu alte cuvinte nu aduce beneficii fenomenului în ansamblu și pe termen lung. Chiar și artiștii tineri care, la prima vedere, par a fi grav dezavantajați, au la dispoziție o plajă largă și diversă de programe cu finanțări din spațiul european, și nu numai. Pe de altă parte, oricît de bine ar fi văzut în ambientul lui profesional și oricît de eficient și-ar fi reglat sistemul de relații, artistul contemporan se va afla mereu într-o stare de insatisfacție mai mult sau mai puțin manifestă, pentru că noii colecționari nu se dau în vînt după arta „proaspătă”. Ei caută maeștri și vinează mitologii. În mod paradoxal, singurul domeniu în care moartea poate fi percepută pozitiv este acela al artei. Sună sinistru, dar, din păcate, așa este: se consideră în mod tacit că un artist bun este un artist mort. Sînt, evident, și colecționari care caută artă contemporană fără nici un fel de prejudecată, însă ei sînt puțini și, oarecum, nereprezentativi în economia generală a climatului nostru artistic. În principiu, fiecare artist are o supapa prin care poate să iasă la suprafață. Dar, deocamdată, aceste supape sînt marginale, ele acoperă doar nevoi imediate, nu marchează fenomenul în profunzimea lui, și nici nu ating acea înălțime la care ar trebui să funcționeze mecanismele specifice ale unei existențe artistice bine articulate.

Comerțul brut și proiectul cultural

În zona culturii, a artelor plastice în speță, situația de fapt, cea de drept și cea morală sunt cu mult mai grave decît în celelalte segmente de piață. Aici se manifestă încă un amatorism gregar și o spontaneitate vecină cu sălbătică. Asta nu înseamnă că nu sînt, printre negustorii de artă, actori ai pieții și galeriști cu totul străini de această imagine. Pot fi oferite multe exemple de galerii care se mișcă extrem de dinamic și la un remarcabil nivel profesional, unele dintre ele înființate și coordonate de către oameni foarte tineri, cum sînt: Matei Câlția, Oana Tanase, Nicu Ilfoveanu (acum plecat cu o bursă la Roma), Dan Popescu etc. Apoi, sînt galeriile unor profesioniști cu multă experiență, cum ar fi Zamfir Dumitrescu, Alexandru Ghilduș, Maria Magdalena Crișan, Ovidiu și Marie-Jeanne Bădescu de la Timișoara, proprietarii Galeriei Brîncoveanu 28, casele de licitație Alice și Monavissa, și, evident, nu trebuie uitate magazinele de artă.

Deși aceste forme ale pieței de artă, ca și altele pe care nu le mai amintim acum, sînt prezente de bună calitate, ele nu au reușit să coaguleze un climat. Au ramas doar niște insule, dar un arhipelag nu se poate constitui, deocamdată, pentru că nu există nici un sistem juridic coerent și bine așezat, și nici nu au început să funcționeze la un nivel de competență acceptabil acele instituții fundamentale care ar putea să structureze piața de artă și s-o scoată din zona gri în care ea se află astăzi, cum ar fi, de pildă, instituția expertului. În profunzimea fenomenului artistic, piața neagră include încă zeci sau chiar sute de colportori de imagine, de geambasi, de traficanti, de falsificatori, iar, uneori, în siajul acestora se nasc fenomene hibride, amestec de amatorism, de incompetență și de dispreț implicit. În acest climat au aparut, totuși, cîteva galerii – cele deja amintite, dar și altele – dar și unele instituții noi, cum ar fi Asociația Experților și Evaluatorilor de Artă, care își propun să facă, în mod evident, cîteva pași importanți înainte. Miza acestor acțiuni este *calitatea operei de artă*, garanția lor este *autenticitatea obiectului artistic*, iar aspirația este ca lucrarea de artă să ajungă exact unde trebuie, adică la *oamenii care iubesc arta și care o pot plăti cît mai aproape de valoarea ei reală*. Cu alte cuvinte, la marii actori ai unei piețe de artă adevărate care, mai devreme sau mai tîrziu, vor apărea și în spațiul nostru public așa cum se cuvine. Pentru ca aceste lucruri să funcționeze și dincolo de enunțuri și de principii, este nevoie de o rediscuție profundă a relației nemijlocite cu opera de artă, cu atît mai mult cu cît există încă, din păcate, locuri în care obiectul artistic este supus literalmente unui regim de sclavaj. Uneori lucrările sînt tăiate ca să intre mai bine în ramă, alteori se elimină fragmente dintr-o compoziție pentru simplul motiv că sînt mai prost conservate, iar restaurarea diminuează substanțial veniturile. Mulți dintre cei care manipulează direct bunuri artistice sînt oameni care nu știu, nu cunosc și nici nu sînt interesați profund de acest tip de obiect, obiect pe care-l folosesc, însă, fără scrupule și exclusiv din rațiuni lucrative, exact așa cum folosesc proxeneteții tinerele pe care le exportă pentru a *dansa* în străinătate.

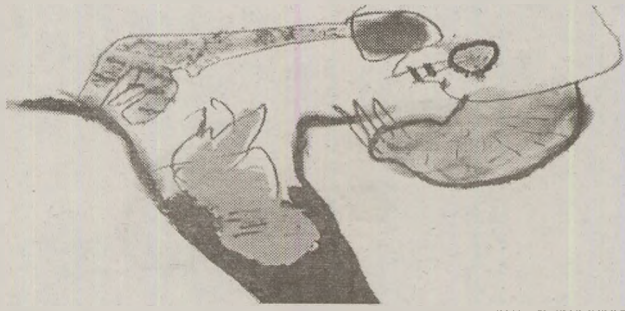
Concluzia care derivă dintr-o asemenea realitate este una singură: anume, crearea și impunerea unui nou model de relație între *galerist și obiectul de artă*, pe de o parte, și între *acțiunea comercială și actul cultural*, pe de alta.

Marius Bunescu - Peisaj urban

Samuel Mutzner - In parc

Urcând pe scenă, poetul s-a scuturat de poveri, a vorbit degajat, răspicat, fără să aplice indicațiile de discreție. Scandalul care a izbucnit a fost enorm.

meridiane

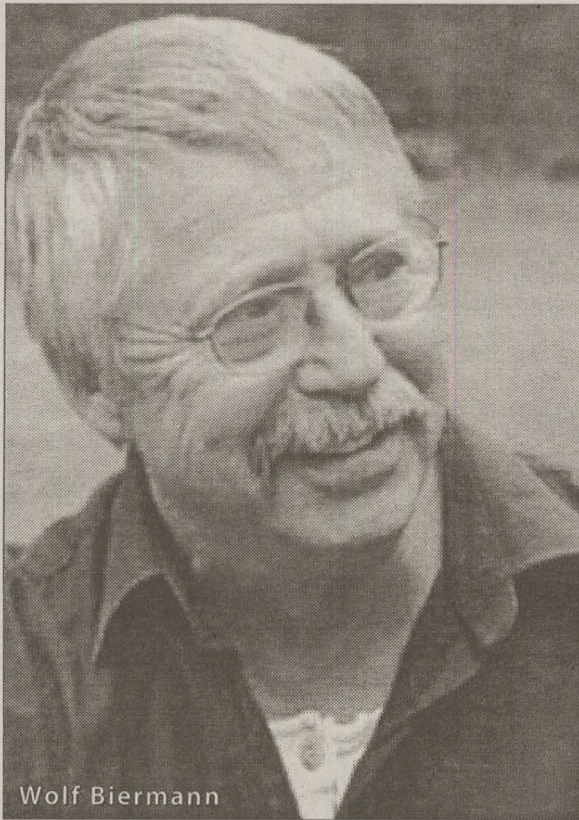
Sala era plină până la refuz, spectatorii ocupasera și spațiile dintre rânduri, suisera pe trepte, patrunseseră pe scenă. Nu se iscase însă dezordine, toți așteptau cu sufletul la gură, cu o nerăbdare aproape evlavioasă deschiderea reprezentației. Se anunțase un recital, un singur solist purta pe umeri spectacolul, nu era însoțit decât de o chitară. Omul era relativ scund, cu o mustață neagra rasucita aproape în jurul gurii, cu ochii jucăuși, scormonitori. Înfruntând publicul exigent din Köln, solistul trebuia să depășească un handicap. Venea din Est, de acolo nu soseau îndeobște mesageri ai artei exersați în exprimarea liberă și dezinvoltă. Erau marcați de atmosfera inchistată, mereu supravegheați și ținuți în hături. Cum se explica atunci interesul publicului în ajunul premierii?

Artistul se numea Wolf Biermann, pentru prima oară la 13.11.1976 recita și cânta în fața unei săli din Vest. În RDG trăise de mai mulți ani îngrădit în mișcări, nu îi era îngăduit să participe la manifestări de masă, nu putea să-și expună nicaieri părerea. Datorită unei destinderi în relațiile internaționale, conducerea RDG a admis o excepție, i-a permis lui Wolf Biermann să se prezinte în afara teritoriului unde ea era stăpână. Cenzorii crezuseră că-și luaseră măsurile de prevedere necesare, artistul nu va încălca anumite restricții, era pățit cu vârf și îndesat, se va înfațișa ca un brav și disciplinat cetățean. Gravă eroare! Urcând pe scenă, poetul s-a scuturat de poveri, a vorbit degajat, răspicat, fără să aplice indicațiile de discreție. Scandalul care a izbucnit a fost enorm. În fond, Biermann n-a negat în spectacolul oferit virtuțile ideii socialiste, reperatele sale erau mai departe extrase din scrierile dascălilor proletariatului. În rest, artistul nu cruța nimic, deplângea birocratizarea traiului, pierderea idealurilor, ipocrizia autorităților. Exploda din adâncuri un năduf, era saturația de demagogie și trezirea din delirul supunerii. Șefii din Berlinul de Est erau prinși într-un insectar ca niște impostori, ei jucau o farsă, păcăleau conștient mulțimea, împinsă în starea de sclavie. Ce imagine a derapării!

Durerea și indignarea se exteriorizau în versuri directe, incendiare. Poetul declara că simțea sârma ghimpată în corp, ea i se înfigea în piele, în piept, în creier, în celulele cenușii. De la pamflet, conceput vitriolant, trecea la bocet, mărturisind jalea omului necăjit, fără perspectivă, împiedicat să afle ce se petrece în jur. Pe alocuri recurgea la un ton de baladă, victima arbora trasături de erou și amenința să zguduie șandramaua. El întreba retoric de ce nu pot suporta adevărul cenzorii și de ce li se răsucește dumaticul în stomac.

Nici dânsul, nici supraveghetorii din Berlinul de Est n-au anticipat care va fi ecoul întâmplării. Urmaream evenimentele din Heidelberg la televizor, avid să nu pierd nici un detaliu. După doua zile, la 15.11.1976 s-a publicat un comunicat al Biroului Politic al CC prin care i se comunica lui Wolf Biermann că este extradat. Pierdea cetățenia, nu mai avea dreptul să se întoarcă pe teritoriul RDG. La interdicția de a publica se adăuga anularea permisiunii de a viețui în zona de Est. Ca artist era pedepsit pentru dezertare de clasă, trădare națională și obscenitate. La reacția promptă a oficialității, până atunci de obicei greoaie, ambiguă, a succedat tot atât de rapid riposta supușilor. Unde s-a evaporat pasivitatea și umilitatea lor? O serie de autori, floarea literelor s-a solidarizat cu Wolf Biermann. Ei nu se îndoiau de atașamentul lui, îl socoteau un coleg, devotat și sincer, un membru fără prihană al breslei. Dacă nu aprobau unele accente, dacă ar fi preferat în câteva pasaje alte cuvinte, ei nu întrezureau niciunde trădarea. Au semnat atunci hârtia de protest Sarah Kirsch, Christa Wolf, Volker Braun, Stephan Heym, Stephan Hermlin, Heiner Müller, Jurek Becker. Au urmat apoi actori, regizori, nume de rezonanță. S-a produs o spărtură în front. Cultura s-a despărțit în două. S-a smuls un val, nu s-a mai putut vorbi de unitatea de granit. Epitetele legate de măreție și coeziune nedezmănițată sunau de aci înainte ridicol. A izbucnit repulsia surdă față de limbajul osificat, față de formele goale de conținut. Scriitorii și ceilalți membri de breaslă declarau ca nu mai pot conviețui în minciuna.

Paralele și secante

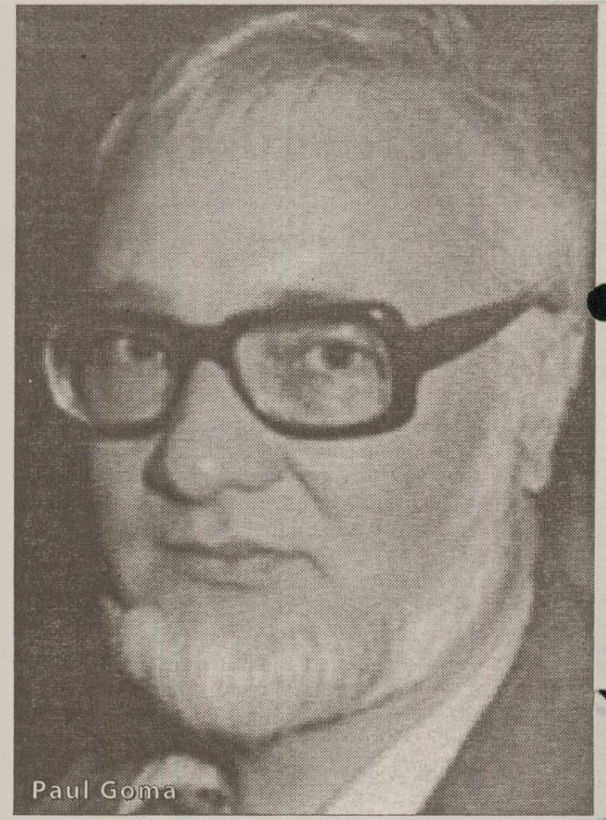

Wolf Biermann

Un drum în zig zag

Firește că fervoarea momentului era legată și de antecedentele lui Wolf Biermann. El nu săvârșise numai o provocare în sine, neașteptată și usturătoare. Un observator neutru înregistra și o biografie succintă, cu etape contradictorii reunite paradoxal. Era un rapsod popular care știa să stoarcă lacrimi prin vorbe-săgeți, lamentându-se de despărțirea unui neam, rupt în două, constrâns să se urască reciproc. Publicul a aplaudat frenetic. De ce i se punea acum un căluș în gură? Wolf Biermann s-a născut la Hamburg în 1936. Tatăl lui a murit la Auschwitz. Din vârstă fragedă s-a înscris în asociațiile muncitorești, a purtat la mitinguri drapelul roșu. La 17 ani s-a hotărât să plece în cealaltă Germanie, unde i se pare că își poate împlini speranțele de dreptate socială. În timp ce numeroși alți semenii parcureau distanța inversă, spre libertate și lumină, tânărul Biermann sfida moda, se punea de-a curmezișul. A studiat economia politică la Humboldt Universităt, a fost numit asistent de regie la Berliner Ensemble și a cunoscut-o acolo pe soția lui Brecht, Helene Weigel. A scris versuri inspirate din instantanee ale existenței proletare. Prima interdicție de a publica îl lovește în 1961. Peste câțiva ani i se refuză puțința de a fi tipărit și de a călători în afara zonei de Est. Compune mai departe imnuri de dragoste (*Drahtarfe - Harfa de sârma*). În 1963 începe prietenia cu Robert Havemann, un disident ilustru, care era condamnat la semiizolare, cu domiciliu forțat.

În 1976, auspiciile în RDG sunt mai favorabile. Conducerea de stat se arată mărinimoasă și aprobă un recital la Nikolai Kirche în Leipzig, după 11 ani de carantină. Ne aflăm în ajunul declanșării scandalului de la Köln. Brusc, s-a deșteptat din letargie intelectualitatea captivă. Dispozitivul de comandă sclerozat nu intuieste mutația. Reflexele vechi continouă să gverneze. În contraatac, în stilul bătaios și monoton banal, ziarul „*Das Neue Deutschland*” (17.11.76) scrie „Sub aplauzele dușmanilor noștri a picurat otrava în RDG.” Poetul a insultat clasa muncitoare, s-a mascat cu o șapcă roșie,

Paul Goma

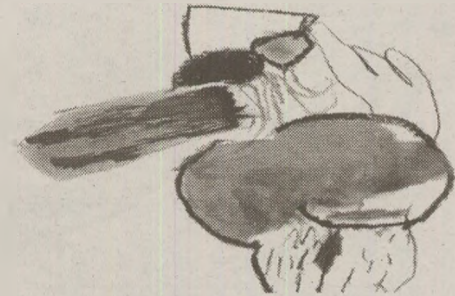
dedesubt se târăște însă o reptilă, el a devenit pe jumătate animal. La protestul celor dintâi semnatori s-au adăugat mulți alții, zile la rând, textele apar numai în presa vest germană. S-a destrămat o iluzie întreținută de partid și de cenzură.

Transmisie și recepție

La Heidelberg, unde în tumeul prin Germania Federala Biermann a repetat concertul din Köln, am fost prezent în sală. Nu fuseseră lesne de procurat bilete de intrare, fama protagonistului crescuse vertiginos. Cine crezuse că bardul se va cuminti, că va cauta să lipească la loc oalele sparte s-a înșelat. Dimpotrivă, înțarât de nedreptate și a stagnării, poetul a continuat filipica sa contra barbariei și a stăgării, care nu mai putea fi suportată. Pentru mine gestul de a protesta avea o funcție de model. L-am însoțit cu privirea după faimosul concert de la Köln, fără să-mi reprim admirația. Venisem tocmai atunci în Germania (oct. 1976), ca un raspuns la o invitație a unei universități (cea din Heidelberg), care îmi propunea postul de lector de limba și literatura română. Extrem de anevoioase decurseseră tratativele pentru a înlesni plecarea. Postul nu depindea de România. Făcând însă deplasarea, eram hotărât să nu întărât autoritățile, dar totodată să nu mă pliez în fața restricțiilor în program. Nu voiam să respect indicația de a nu avea contact cu intelectuali situați pe o baricadă care nu conviețea Bucureștiului. Nu-mi explic de ce, în ciuda firii mele temătoare, abulice, cei care ridicau glasul de revoltă mă acceptau alături de ei, îmi căutau prietenia. În acest aliaj eu aveam un defect prea vizibil: din cauza anxietății nu mă angajam combativ. Nu eram pregătit să încrucieșz sabiile într-o arenă deschisă.

Ieșind din țară, preluând postul de la Heidelberg, m-am decis să predau altfel literatura în străinătate, să invit ca oaspeți la cursuri și persoane neagreate în țară. M-am bucurat de dese vizite la Heidelberg ale lui Ion Negoitescu, Dumitru Tepeș, Nicolae Breban, Paul Goma, Dorin Tudoran, Mircea Dinescu, Gelu Ionescu. Ne

Regimului îi dispăcea vâlva care putea știrbi reputația de liberă circulație și exprimare a cetățenilor. Când ciocnirea devenea inevitabilă, puterea abandona subterfugiile, recurgea la ferocitate așteptând ca adversarii să dea înapoi, să se căiască.

m e r i d i a n e

sfatuiam prin corespondență, ne frecventam aproape anual la München, la Paris sau Bruxelles unde ne găseam răsăriți. Cu unii am colaborat activ în prepararea disidenței: cu Gelu Ionescu (la Europa Liberă), cu Ana Blandiana (intervenițiile pentru dezvăluirea stării de izolare la care era supusă), cu Ion Vianu (care îmi fusese apropiat și ca medic), cu Mircea Dinescu, (pe care-l chemasem aproape în fiecare an în orașul de pe Neckar și l-am încurajat în răzmerițele sale înainte de decembrie 1989), cu Ion Negoitescu, (cu care mă sfătuiam o dată la două săptămâni și căruia i-am împărtășit opiniile). Această filieră de rezistență mă ducea evident spre Paul Goma.

Un destin similar

Wolf Biermann a fost desemnat în RDG de către conducerea țării inamicul public numărul unu. Pe același palier al indivizilor către care se concentra ura statului și partidului se situase Soljenițin în Rusia sau Havel în Cehoslovacia. La fiecare s-au ivit alte valențe predominante, dar pomirea oficială contra lor cunoștea aceeași amploare și miopie. Aparatul de represiune nu putea să-i lichideze fizic, cum ar fi dorit, fiindcă nu voia să periclitizeze edificiul demagogic pe care-l cultiva, laudându-se că e un campion al libertății de exprimare. A folosit împotriva lor, pe o scară crescândă a abuzului, teroarea, carcera, tortura sau expulzarea. Ceea ce a iritat la maximum stăpânirea a fost constituirea unui centru de putere clandestin (preparativele pentru strângerea de măturii la *Arhipelagul Gulag* sau semnarea Chartei 77 de la Praga). În România renumele de rebel absolut a revenit lui Paul Goma. De la început răsar nu numai similitudini dar și nuanțe de diferențiere. Ce le era comun? În primul rând mânia plină de isterie a autorităților împotriva lor, mânie care le silea să aleagă mijloace neobișnuite de înăbușire. Regimului îi dispăcea vâlva care putea știrbi reputația de liberă circulație și exprimare a cetățenilor. Când ciocnirea devenea inevitabilă, puterea abandona subterfugiile, recurgea la ferocitate așteptând ca adversarii să dea înapoi, să se căiască.

Mă refer aici doar la câteva momente din biografia lui Paul Goma, mai ales atunci când ea ilustrează intersectarea itinerariilor noastre. Din clipa în care s-a făcut remarcat prin debutul literar, el a fost plasat într-o altă sferă de indezirabili. Nu mai era victima fără nume, care putea fi molestată, batjocorită, îngropată, fără să se consemneze undeva infamia. Regimul comunist era clădit pe o ambiguitate, și nu admitea legal sancțiunea numai pe motivul exprimării unei alte opinii. Utilizând această contradicție, unii scriitori s-au zbatut să obțină un spațiu de respirație, ocolind cenzura și controlul de partid.

Dintre toți, în România, Paul Goma s-a comportat cel mai radical. E un merit uriaș, care nu i se poate sustrage. Și el a încercat să speculeze nevoia de deghizare a regimului, a consimțit la unele replieri care nu vizau esența criticii antitotalitariste. A predat un roman, *Ostinato*, care a suferit mai multe versiuni. Goma s-a arătat maleabil, sperând în publicarea promisă solemn. Autoritățile au operat însă cinic, au retras în faza finală acordul lor. Scriitorul a depășit impasul trimițând cartea clandestin în Occident. În fața gestului de nesupunere, puterea a reacționat perplexă. Dacă avea cineva curajul să contravină regulii jocului, aparatul se bălbăia, intra în derută. Cu Goma s-a optat pentru varianta cea mai drastică. După cutremurul din 1977, spiritele erau tulburate și el a manifestat bunăvoință învoindu-se să scrie un comentariu despre nenorocirile întâmplare. Textul a fost tipărit în **România literară**. Ceaușescu s-a supărat, peste noapte a dat ordin să fie arestat și expus bătăii. O particularitate importantă era aceea că în România nu funcționa doar mecanica opresiunii de tip comunist ci și bunul plac al despotului care avea răbufniri paranoice. În detenție, Goma a fost tratat ca un criminal de serie, șantajat, schingiuit, înjosit. Însuși tartorul șef al Securității, generalul Pleșiță a dirijat interogatoriul, l-a tras mojițește de barba, gest repetat sadic. L-a prevenit ironic că nimeni nu-l va scoate din această groapă, a fost abandonat de complicii din țară și de peste hotare, va putezi

anonim și uitat.

Nu s-au scurs decât câteva luni și instrucțiunile de sus s-au modificat. La „Europa liberă“ s-a inaugurat o campanie de solidarizare. Ceaușescu nu voia să-și compromită prestigiul de liberal (dacă era vorba de disidență, el era marele disident, cum a scris cineva). Același Pleșiță, de astă dată mios, cu coada între picioare s-a întors la interogatoriu, l-a mângâiat pe deținut pe cap și i-a propus, pe jumătate în glumă, pe jumătate serios, să se întâlnească la o bere, cândva pe o terasă din Paris. Va fi fostul pușcăriaș gata să-i întindă mâna amical, să ștergă din memorie neînțelegerile trecătoare, să se poarta ca un compatriot, la urma urmei apără amândoi același prestigiu al României? Iată ce nu i s-ar fi putut sugera lui Biermann. Honecker nu a poruncit să fie arestat. Nici nu i-a propus să bage în pământ securea războiului, să fumeze unul lângă altul pipa păcii. În RDG salturile prea precipitate nu erau posibile, taberele erau net delimitate. Prevala o consecvență a respingerii, chiar în dauna instinctului de conservare. Nu se putea imagina acolo făcutul cu ochiul, complicitatea, trecerea dincolo de baza antagonismului.

Revin la semnarea unor diferențe de atitudine. Wolf Biermann fusese în adolescență comunist, repetase clișeele la modă, era rigid și sectar. Apoi a survenit o metamorfoză. A respins oarba înrolare, consecințele dicatului. A continuat însă să vorbească în numele ideii sfinte, să emită diverse ostracizări pe un fond dogmatic. Treptat s-a săvârșit o mlădiere, artistul prea direct a trecut printr-un rafinament.

Goma n-a simpatizat cu comunismul. A îndurat o serie de malversațiuni din pricina originii basarabene și a spiritului de frondă. Prin literatură, prin angajarea opiniei s-a integrat parțial în viața culturală. Și-a păstrat convingerile dar s-a străduit să fie vigilent, să nu sublinieze divergențele, să nu stânjenească tipărirea cărților (cum a procedat și Soljenițin). În 1968, în iureșul antirusesc a intrat în partid. Abia când puterea nu și-a abandonat angajamentul legat de apariția cărții, Goma a abandonat travestirea. Ce îi caracterizează pe amândoi, Biermann și Goma, este curajul de a vorbi cu glas tare, de a spune fără ezitare lucruri neplăcute, de a fi radical.

Cu Paul Goma am fost coleg de redacție la **România literară**. Nu am știut ce antecedente are (copilăria în Basarabia, lagărele de muncă, închisoarea), nici ce gândește. M-a atras felul camaraderesc cum se purta între colegi. Fiindcă mă ocupam de proză, i-am citit în manuscris câteva scrieri, printre care și *Ostinato*. Am recomandat la gazetă spre publicare un fragment intitulat *Tecla*, care consideram că propune un alt tip de narator, marcat de obsesia eroticului, atras de ravagiile instinctului și de obscură afinități, o revelație a sezonului literar. Mai târziu, tactica mânăuită de mine i-a stârmit verva contrazicerii în corespondență. Mi-a reproșat că nu favorizam textele tăioase, care puteau da foc și arunca în aer. În absolut, ce spunea Goma avea temei, socoteam însă ca la o revistă ca **România literară**, așezată în față, trebuie adoptată o stratagemă. La început să fie găzduite texte prin care să se probeze fără dubiu talentul autorului, ceea ce însemna cea dintâi breșă, acompaniată apoi de altele, care beneficiau de o nouă încadrare a unui talent recunoscut. De altfel, am acționat în același mod cu publicarea cât a fost posibilă a lui Paul Goma. Clipe rocambolesci am trăit la Paris în vara anului 1984, unde împreună cu Ioana Crăciunescu am vizitat scriitori neagreți la București. La prânz, lângă Odeon, ne-am întâlnit cu Virgil Tănase, pe care ea îl cunoștea bine, apoi ne-am dus spre domiciliul Paul Goma. Ultima întrevvedere prevăzută, cu Monica Lovinescu și Ierunca, nu a mai putut avea loc din cauza unei nepotriviri de ore. E curios că într-o țară liberă, gazdă a poeziei, noi ne purtam ca niște conspiratori în ilegalitate, străduindu-ne să nu fim observați că vizităm niște scriitori proscriși la București.

În loc de epilog (deocamdată)

Traseele biografice concordă doar până la un punct. Ultimul paragraf încă nu a fost scris. Ceva plutește în aer. Atât lui Wolf Biermann cât și lui Paul Goma ar trebui să li se rezerve distincții aparte. Primul este mai aproape

de țintă. La împlinirea vârstei de 70 de ani, orașul Berlin, capitala țării vrea să-i confere titlul de cetățean de onoare. Ar fi candidatul nr. 115 promovat, totodată cel dintâi desemnat din categoria literaților. Pentru o minte normală, răsplata vine logic după o contribuție strălucită ca poet și cântăreț și mai ales după eroica pildă din vremea rezistenței împotriva totalitarismului. A fost un cap de serie al oponenților, cel care a avut îndrăzneala să înfrunte față în față mecanismul de reprimare. Aparent pronosticul e simplu. S-au amestecat însă mentalitatea birocratică, orgoliile lezate, și-a vârât coada și diavolul. Omul nu e lesne de înghițit, are limba ascuțită, nu iartă pe nimeni. Nu întotdeauna ieșirile sale publice au fost cumpănite. I-a dat ghes resentimentul, a azvârlit lănci în dreapta și în stânga, nu a menajat susceptibilitățile. Instinctul de pamfletar l-a făcut să uite câteodată să judece obiectiv. Șicanele de care se ciocnește nu decurg însă doar din animozități temperamentale. Nu i se poate ierta scriitorului antipatia față de gândirea sclerozată, rezultat al naivei înregimentări. A iscat obiecții în special pledoaria lui în favoarea Americii în războiul din Irak. În felul său dur, nemilos, Biermann a învinuit guvernul francez și german că l-au sprijinit indirect pe Saddam Hussein și au trâmbitat ipocrita atitudine de neutralitate. Artistul iese din rând, are capricii, și-a câștigat un drept la extravagante. Dacă rezistența contra lui aparține partidelor de extremă stânga care-l califică renegat, o surpriza o constituie bombănitul partidului social democrat, care nu și-a ascuns lipsa de entuziasm la ideea premierii unui lup singuratic. Cineva a venit cu soluția să se împarta distincția cu alți doi exponenți ai culturii din Berlin, Brecht și Tucholski. Sugestia avea o hiba, căci noii pretendenți nu mai erau în viață, iar regulamentul nu permitea să se facă o abatere de la cutumă. Biermann a tăcut, a contemplat spectacolul de șovăială și mârâială. Puțin înainte de data scadentă, vacarmul s-a potolit și consiliul orașenesc a anunțat că sprijinul fără amendamente candidatura cu bucluc. Acum poetul e laudat pentru tot ce a creat în cinstea Berlinului, dezvelind și rănile lasate de război, de sciziunea ulterioară, împărțirea urbei în două sectoare.

Omologul său român e încă departe de astfel de încoronare. Nimeni nu a formulat propunerea de a i se decerna titlul de cetățean de onoare, să zicem la București. Și în cazul lui alergiile nu s-au stins. Goma are și azi o poziție de avangardă în condamnarea totalitarismului. Dar în vehemența cu care reproba ezitățile altora transpare și o lipsă de colegialitate și un impuls spre arțag. De cele mai multe ori, el înfige cuțitul în rană și are dreptate în dezvăluirea unor inadvertențe. El este înaintea celorlalți în marș, nu vrea însă să le atribuie și lor un rol, simte o dorință de a minimaliza și persifla. Dar nu de puține ori preopinutul atacat de el are merite pe alte planuri, care n-ar trebui trecute sub tăcere. Paul lovește fără cruțare, împrăștie praf și pulbere. Într-o scrisoare către el din 18.08.1997, i-am scris: "Ai fost și ești un simbol, țara nu te-a îmbrățișat după decembrie 1989, cum ar fi fost de cuviință (trebuia să fii chemat înapoi cu onoruri naționale). În conștiința colectivă ai rămas însă un reper, o instanță a adevărului. E nenatural să te dedici unor dueli cu morile de vânt (unele nefericite ținte de atac din aceeași tabără) și să fii temut din pricina izbucnirilor arțagoase și a impulsurilor vindicative." Constatam cu regret că face gafe, că e imprezizibil și ca s-a înfundat în polemica legată de Basarabia. Asculta zvonuri oribile și le răspândește mai departe. Nu Antonescu poartă răspunderea deportărilor și înfometării, ci victimele au fost adevărata ucigași. Ce a survenit? A fost infectat de un venin al discordiei? E cuprins de cecitate?

Dincolo de aceste poticniri nu trebuie omisa masiva sa pildă a rezistenței la rau. N-au încetat nici calomniile ca și cum nimic n-ar fi fost sincer și riscant. Pe undeva s-a scris că totul a fost cu voie de la poliție (Alexandru George, Ion Cristoiu). În respingerea compromisului nu l-a întrecut nimeni. Prietenii lui Goma nu vor să intre la hartă cu el, prea mare e prețuirea pe care i-o poartă. Să acordăm deci Cezarului ce i se cuvine.

Premiul cărții incorecte

● Începând din 2007, un juriu prezidat de Jean Sévillia va decerna „Le Prix du Livre Incorrect“ unei lucrări (roman, eseu, carte de istorie) care se înscrie în contra-curent, care busculează stereotipurile ideologice și delimitările convenite. Libertatea de spirit fiind inestimabilă prin definiție, premiul nu va fi dotat cu bani.

Cinema, glamour, poluare

● Conform concluziilor unor cercetări universitare, Los Angeles este pe locul 2 la orașe poluate din SUA, după Houston. Sursa majoră de poluare atmosferică în megalopolisul californian o reprezintă industria cinematografică și televiziunea. Raportul universitar subliniază dezinteresul față de mediu al acestui sector cu uriașe venituri care preferă să plătească amenzi modice, decât să ia măsuri de rețehnologizare pentru protecția naturii și a sănătății publice.

El Comandante

● Che Guevara este și azi o icoană revoluționară a tinerilor contestatari, una din figurile cele mai populare ale secolului trecut. Cei care îi poartă chipul pe piept știu însă destul de vag sau ignoră complet biografia idolului lor. Un număr recent al revistei franceze „Historia“ reamintește pe 27 de pagini că mina dreaptă a lui Fidel Castro a fost și un călău plin de zel. În primele luni de după victoria revoluției cubaneze, Che a organizat

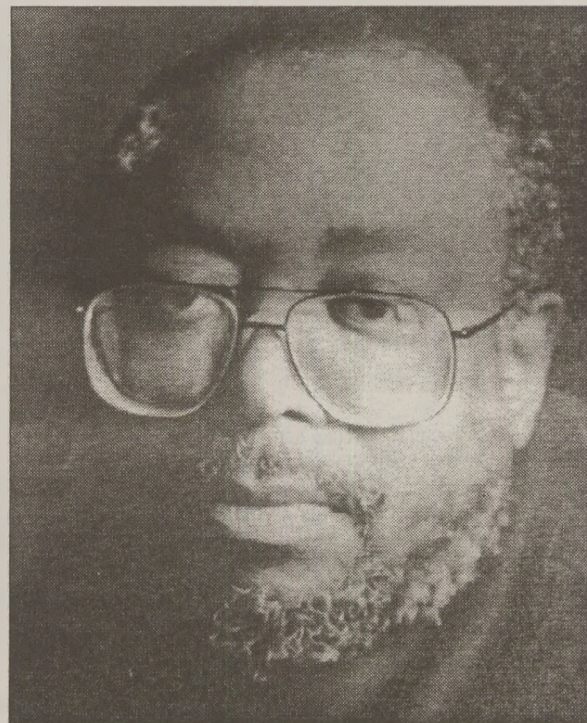
și a participat la execuții al căror bilanț e cutremurător: 20.000 de morți, partizani ai vechii dictaturi sau revoluționari considerați prea moderați. Este citată și declarația făcută de El Comandante în decembrie 1964 de la tribuna Națiunilor Unite: „Am împușcat, împușcam și vom continua să împușcam dușmani, atâta timp cât va fi necesar.“ Citiți din tinerii care, inclusiv la noi, îi poartă chipul pe tricouri, cunosc latura criminală a aventurierului și îi acceptă fanatismul?

Séraphine

● Ediția a 20-a a Marelui Premiu pentru cel mai bun scenarist, finanțat de canalul TV franco-german Arte, a fost câștigată de Martin Provost pentru *Séraphine*, istoria adevărată a Séraphinei de Senlis și a dublei sale vieți. Servitoare într-o familie burgheză la începutul secolului 20, aceasta era și pictoriță autodidactă și își petrecea tot timpul liber în fața șevaletului. Văzându-i lucrările, colecționarul Wilhelm Uhde și-a dat seama de talentul ei și a ajutat-o să expună și să-și vîndă tablourile.

Pierduți în marile orașe

● Edward P. Jones duce o viață retrasă, de „călugăr al literaturii“, într-o casă aproape goală, cu numai strictul necesar. Nu-i place să călătorească, nici să conducă mașini scumpe, deși acum și-ar putea permite. Premiul Pulitzer obținut în 2004 pentru romanul *Lumea cunoscută* și succesele de librărie nu i-au schimbat obiceiurile austere. Scriitorul american de culoare, născut în 1940 la Washington într-o familie foarte săracă, a avut parte de multe greutăți. În copilărie, împreună cu mama sa analfabetă și sora lui, a schimbat nenumărate domiciliu, fiindcă nu-și puteau plăti chiria. Adolescent și tânăr, a fost „om al străzii“, boschetar, înainte de a începe să scrie povestiri prin reviste. Timp de zece ani și-a gândit și regândit episoadele amplului roman pe care l-a pus pe hirtie în doar trei luni, *Lumea cunoscută*. Publicat în 2003, romanul de aproape 450 de pagini a fost o revelație, mulți critici considerându-l cel mai bun roman american din ultimele două decenii. Povestea lui Henry Townsend, fost sclav în Virginia înaintea Războiului de Secesiune, care, îmbogățindu-se, cumpără și păstrează în serviciul său alți 33 de sclavi, e scrisă cu o asemenea forță narativă, cu o asemenea perfecțiune a construcției și stilului – scrie Dave Eggers în „The New York Times Book Review“ – încît nu există alt roman contemporan care să rivalizeze cu el. În 2006, Edward P. Jones a revenit pe scena literară cu o culegere de nuvele, *Toți copiii mătușii Agar* (Ed. Amistad, New York) în care confirmă superlativul scris despre el (nu doar din corectitudine politică, fiindcă în SUA există numeroși scriitori afro-americani). Spre deosebire de *Lumea cunoscută*, unde universul era rural, personajele nuvelor sînt descendente de sclavi stabiliți în orașele din nordul Americii, care încearcă să fugă

de trecutul lor personal și colectiv și să se integreze în viața urbană modernă. Impresionant prin umanitatea, perfecțiunea fără fard a frazei și coplesitoarea putere de a surprinde, ca autor omniscient, lumea pe care o descrie, cea a marilor orașe, Edward P. Jones excelează și cu acest nou volum.

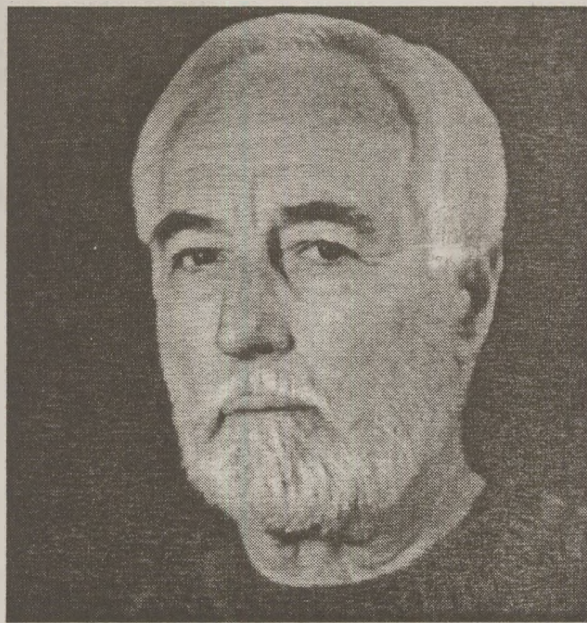
Declinul imperiului adipos

● Născută în 1970 la Stockholm, Lena Andersson este critic literar și de televiziune la ziarul „Svenska Dagbladet“ și la revista săptămînală „Fokus“. Cunoscută pentru stilul ei provocator și vioiciunea de spirit, jurnalistă și romancieră: a debutat în 1999 cu *E bine așa?*, urmat în 2004 de *Deci, ești suedeză?* iar anul trecut a renunțat la titluri interrogative, romanul satiric *Duck City* fiind cel mai apreciat din bibliografia ei de pînă acum. Este vorba de o ficțiune comică și tulburătoare despre o societate înecată în grăsime și despre un guvern care pierde controlul situației. „Înainte de a fi o carte despre îndoparea cu hrană nesănătoasă, e descrierea unei societăți nevrozate și pe cale de degenerare. Nu mi s-a părut amuzant să o descriu realist și atunci am inventat un oraș-țară Duck-City, D. C. – o metaforă a lumii occidentale de azi. În trecut D. C. fusese o țară prosperă, care funcționa bine. Apoi, puțin cite puțin, locuitorii ei s-au îngrășat din ce în ce mai tare, pînă cînd

92% din populație a ajuns obeză și diabetică, iar salariile au început să fie plătite în medicamente, mai necesare decît banii. Președintele din Duck City n-a găsit altă soluție decît să declare război grăsimii, într-o acțiune de anvergură denumită Operațiunea Ahab II – vînarea balenei albe“. Într-un discurs televizat, el explică locuitorilor că „frumoasa noastră țară tinde să se prăbușească sub propria greutate“, drept pentru care își trimite soldații regulat în fiecare apartament, să cîntărească regulat și să măsoare circumferința burții tuturor cetățenilor care trebuie să dea zilnic raportul caloriilor îngurgitate. „Președintele sîrșește prin a deveni un fundamentalist al regimurilor de slăbit, iar gîndirea lui totalitară are repercusiuni grave asupra societății, fiindcă nu admite nici un compromis în lupta personală cu obezitatea. Or, viața umană nu poate funcționa în afara compromisurilor“ – își rezumă Lena Andersson romanul în publicația „Aftonbladet“ din Stockholm.

Box

● Vinerea trecută, la Pro TV s-a putut vedea *Million Dollar Baby* (O fată de milioane) de și cu Clint Eastwood, considerat cel mai bun film al anului 2004, recompensat cu patru Oscaruri + alte trei nominalizări. Succesul extraordinar al dramei (care și-a adjudecat premiile pentru „Cel mai bun film“, „Cel mai bun regizor“ – Clint Eastwood, „Cel mai bun actor în rol secundar“ – Morgan Freeman și „Cea mai bună actriță în rol principal“ – Hilary Swank) s-a răsfrînt și asupra scriitorului F.X. Toole, a cărui nuvelă omonimă a stat la baza scenariului. Din păcate, fostul boxer și antrenor datat prozei inspirate din mediul pe care-l cunoștea cel mai bine n-a mai apucat să se bucure de faima adusă de film. Murise în 2002, lăsînd neterminat un roman, *Lovitură pentru lovitură*. Vrînd să profite de val, familia lui F. X. Toole și editorul lui au terminat cartea și au publicat-o cu succes atît în SUA, cît și în Occident, unde a fost tradusă. Titlul primului și ultimului roman al ex-boxerului vine din *Levitic*: „Cine va da unui om o lovitură de moarte să fie pedepsit cu moartea. [...] Dacă cineva răneste pe aproapele lui, să i se facă așa cum a făcut și el: frîntura pentru frîntură, ochi pentru ochi, dinte pentru dinte“. Aceasta e deviza personajelor principale – tot un antrenor renumit și un tânăr boxer, victime ale hazardului sau ale destinului, luptători pe care viața îi supune la probe din care ies învinși. Pentru F.X. Toole, scrie James Elbroj în prefața,

„Lumea erau luptele și luptele erau Lumea“, iar transmiterea experienței de la antrenor la tânărul luptător în ring – un pariu contra morții. În imagine, F.X. Toole – ultima fotografie, din 2001.

actualitatea

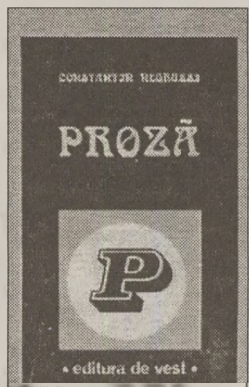

inci poezii din Recaş, semnate Raoul. Pentru început ar fi suficient și încurajator, pentru un răspuns blând, pentru lăsarea lucrurilor într-o așteptare luminoasă. Două din această selecție sumară, vizibil nesigura, impresionează prin simplitatea măturării. Autorul este vizitat de stări și gânduri poetice care pentru un începător au greutate și frumusețe, dar și stângăcie ce se poate corecta. Iată de pildă poemul *Prezent la fel*, al cărui titlu pare să nu aibă nici o legătură cu trupul lui de cuvinte: „Ca în biserică/ Am intrat în sufletul meu/ Până la credință/ Ca să-mi aud turla/ Ca să-mi aud clopotul// O, și la fel de prezent/ Îl simt pe Dumnezeu/ Și-n raiul meu/ Și-n iadul meu/ Caci acolo unde/ Legăm o credință/ Dezlegăm o necredință”. Și iată-l acum pe autor cugetând în *Viața tristă a mea*: „Pentru viața tristă a mea/ Poate că merit/ Viața veselă a altora// Dar ei/ Pentru viața veselă/ A lor/ Poate că nu merită/ Viața tristă a mea.” (Raoul, Recaş-Timiș) ✉ Revin de data aceasta cu un răspuns scurt, pentru un sfat util, cred, în măsura în care m-aș orienta bine să vi-l dau. Dacă dl George Arun de la *Ideii în dialog* v-a sugerat să vă adresați „unor reviste de specialitate, editate de mitropolii și episcopii”, citindu-vă, ca și mine, câteva din textele pe care continuați să le scrieți, cum singură spuneți, „între teologie și literatură”, proiectul dvs. generos cu titlul „Pentru o cultură filocalică” fiind de-a dreptul temerar pentru timpurile și gusturile noastre, înseamnă că v-a dat un sfat, cel puțin deocamdată, bun, singurul posibil. Cu siguranța că s-a gândit ca textele dvs. să aibă acolo un impact la cititorii cultivați în aceeași direcție, interesați să afle și să prizeze de la bun început ideile. Pe măsură ce vă veți dezvolta vizibil pe plan poetic și numele dvs. se va impune frumos, convingător, pe o carte tipărită, sau mai multe, credința mea e că ați avea șanse să vă impuneți cititorilor noștri și cu textele speciale pe care mi/ni

le-ați prezentat. Cele două drumuri pe care pareți că mergeți acum au cu siguranță viteze diferite de curgere către sufletul celor care citesc, fie text poetic, fie text filocalic. Mie îmi place și optimismul dvs., dar și îndoiala v-aș recomanda-o, măcar să aveți în vedere realitatea respingerii din start a celor mai mulți, pentru bine intenționații, ca dvs., *învățători*. Nu mă îndoiesc că sunteți nu numai cultivată, dar și înțeleaptă cât să nu aruncați sămânța bună prea devreme, și pe un pământ arid, și să disperați că nu răsare, că nu găsește ecou pe măsura strădaniei. Știți, în orice caz, mai bine decât mine ce teme, ce probleme ar fi de interes. Experiențele cu editurile *Eminescu* și *Albatros*, încercări care spuneți că nu s-au finalizat prin nimic concret, iar mai de curând participarea cu poezie la Concursul de debut al *Cărții Românești*, dacă sorții nu se vor alege dintre cei buni, v-ar rămâne, în perioada aceasta de studiu intens, să publicați poezie în revistele literare care v-au acceptat deja, iar cu celelalte materiale, în publicațiile pe care vi le-a recomandat cu toată atenția dl George Arun. Mi-ați sugerat și mi-ați scris despre o anume vulnerabilitate și neîncredere. Aveți, așadar, o grijă în plus, o înțelepciune, să nu vă lăsați lovită intenționat sau neintenționat. Aveți îndelungă răbdare, aceasta fiind greu de menținut într-un suflet sensibil și știutor. Tineretea de care dispuneți să nu se irosească în tristeți și decepții. (Monica Patriche, București) ✉ Mie mi se pare că aveți potențial, cum se spune, și aveți umor. Faptul de a folosi rima și ritmul, precum poezii generației de după proletcultism, cu un fel de ardore remarcabilă, îmi inspiră încredere. Dar și ușurința cu care vă mișcați armonios într-o libertate reală și într-o nepăsare aparentă față de textele proprii îmi hrănește răbdarea și interesul de a vă citi și a vă cita în beneficiul de-o clipă al cititorilor. E greu de ales, textele abundă, deschid deci la întâmplare și transcriu, și cu convingere mă molipsesc de bucuria cu care simt că scrieți. „Ce porunci ai să dai/ când vei fi-n Rai?/ Dar în iad – Galaad/ dar în brad/ unde suie nebunii/ când fug de petunii/ crezând că-s tăunii/ veniți cu hunii?/ Ce porunci vei da/ draga mea? Eu nu, eu nu, eu/ sunt, acolo, un derbedeu/ eu doar mă rog/ pentru un biet inorog/ căruia lordul John/ i-a rupt unicul corn/ și cântă, ne-cântă/ într-o fântâna adâncă.” (Porunci); „Atunci când carnea va fi devorată/ sângele meu secat ca-ntr-o vatră/ când osemintele mele/ vor străluci ca-ntr-un prund, pietricele, / atunci voi fi doar literatură, iarba verde voi fi, arătură/ sunet curat de clarinet/ miracol într-un cabaret/ Atunci veți afla că am trăit, undeva-n București, pe Cușitul de Argint” (Undeva); „Animal necunoscut trecea/ noaptea, animal albastru/ iepe sterpe, sterpe, luna grea/ de lumină, candel – alabastru/ Pe la patru dimineața trec calări/ cavalerii morți în cruciade/ și

culoare sa-și aleagă pentru par/ Lorelei. stăpâna pe cascade?/ Animal necunoscut trecea/ ziua, noaptea, timpul care scade” (Timp); „Cânta, iama, vântul/ codrul și pământul/ urca norii-n zarea/ cerului, vioara/ morții cânta, cânta/ lacrimi ea ne zvânta,/ Vrăbiile-n ferestre/ așteptăre celeste./ soarele-i o roată/ pită înghețată,/ larma-ncet se stinge/ și aud cum ninge./ bucurii uitate/ mă trezesc din moarte”. (Desigur, iama); „Să trăim până azi?/ Ai haz, dar nu te razi./ Măine este o mare-ntrebare./ o provocare pe coastele malabare./ zanzibare, o, mare/ a Serenității, mă bucur/ că astăzi respir (mai greu)/ mă mișc (mai rău), mă rog alături de un/ inorog trecut la monoteism/ după ce s-a ocupat/ de cubism./ Sa trăim până azi?/ Apoi mai arzi”. (Azi); „Un lup în persoană mi-a ținut partea/ Tu urlă mai bine, îmi spune din carte/ Frederic Nietzsche venind din Niceea./ Urli mai bine, îi spune femeia./ Înșelăciune, zice pe bune./ Vulpea din basmele noastre strabune./ Unde-i primejdia? unde e Prejmerul?/ Imprejurimile, jderii, cucemicii./ Tu stai aici, neinduplecat./ Doamne, cum de Tine-am uitat?” (Lup); „Ești propria-ți unealta, bun amic./ nimic n-o să te schimbe în nimic/ ambiția, cariu vechiu, harnic, rău/ te va conduce-n margine de hâu./ Simplă pradă e Norocul, ține-l strâns./ ferește-ți zborul, oamenii-s prea blânzi./ fii vultur, rupe carnea de pe os./ Norocul e un hoit frumos”. (Norocul); „Trăim o vreme de obidă/ șoptesc, în gând, melc și omida./ în bezna mucedă se-aude/ cum picură din luna dudu./ atunci, pe ceruri s-a ivit/ un meteor, cum l-am numit?/ Polen de aștri, numele-i/ ramas în scripte, doar scânteii/ și flăcări stinse prea curând/ unde căzu el pe pământ./ De-atunci suntem noi muritori/ pe cerul veșnic, meteori”. (Meteori); „Viciu și sinceritate/ Viniciu avea un frate./ îi spunea de vicii, toate/ erau mari, nemăsurate./ Amăgit de rău, Viniciu/ se credea pierdut prin viciu./ dar destinul joacă feste/ celor fără de neveste./ Sta-n oglindă și se uită/ și mai soarbe-ncet din țuica/ în trecut a ars etape./ de viitor n-ar vrea să scape./ iar prezentul nu exista./ e doar o idee fixă./ alibi pentru Viniciu./ cu un frate-n Machu-Pichu.” (Machu-Pichu). Ar mai fi fost încă patru texte, *Om-pom*, *Amon-Ra*, *Adesea* și *Vis voalat*, și acestea în același stil, luate toate ca dintr-o carte care se scrie singură, la infinit, și dintr-o suflare toate, parcă scrise-ntr-o singură noapte, ca să ne demonstreze, autorul, ceva, că poate și așa, ușor distractiv, ușor tardiv, abuziv, fără tiv. Îmi suna, din pacate, cunoscut. Doar numele diferă, grafia ne trădează uneori, și folosirea cu ambiție a unei forme de amvelopă. Dar nu are a face! Lucram cu materialul clientului, care client are stofă, și mătase și o înaripare-n forfecare... Uite, ca m-am molipsit, și asta e semn rau. Contează și ce zice cititorul. Să trăiască și înșelatul, dar și înșelatorul! (Costin D. Nițescu, București) ■

Prin anticariate

Români vechi și noi

înă să fie un curent, romantismul e o mentalitate. Sigur că puțina literatură cumsecade, și ea amestecată cu diverse alte influențe, care ne-a rămas de la romanticii români, n-ar îndreptăți prea din cale-afară un studiu de felul *Omului romantic* al lui François Furet. Însă, pe fragmente, un profil se poate face. Un volum de proză de Negruzzi, pe care-l scoate, în '92, Editura de Vest din Timișoara, m-a îmbiat la așa întreprindere. Pe copertă, un P mare, albastru, stă, pesemne, pentru „proză”. Ar putea, la fel de bine, să însemne „pas”. Fiindcă Negruzzi este un boier al refuzului, pe care revoluții și abstenenții de la societate interbelici și l-ar fi putut lua înaintaș.

Cartea pe care o am în față e scrisă pe vîrste. Întîi, *Cum am învățat românește*, o năzbîtie de școală începînd ca un basm („pe cînd uitasem că sîntem români și că avem și noi o limbă, pe cînd ne lipsea cărți și tipografie...”), care dă o idee

despre ce va fi însemnat, în secolul națiunilor, românul pentru un elev de azbuche. Pe urmă *Zoe*, un amor antiromantic, în care lui Negruzzi îi izbuteste un personaj care, chit că „părintele” lui nu se abține să-l critice și să-l categorisească – „nesimțitul amoretz”, scoate o dramă perfect romantică – nepotrivirea de clasă și de zestre, pe teighea, trecînd peste onoarea înstăpînită în familia soților lui literari: „Deșănțată pretenție! zicea conașul răsucindu-și mustățile. Zice că i-am jurat s-o iau, ca și cînd astfel de jurăminte să mai țin vrodată!”. Iubirile Zoei, care țin, în *tempo*-ul pe care îl imprimă Negruzzi, mai mult de lumea lui Caragiale decît de cutumele romantice, sînt farse, vodeviluri. Negruzzi se înscrie, aici, într-un romantism de foileton, dens în întîmplări și sărac în principii, cum nu e romantismul „mare”, cu morala lui alternativă, invalidată social.

O comedie cu răvașe încurcate, anticipînd, din nou, vîrsta de declin a scrisorii cînd, dintr-o viață dublă, încredințată hîrtiei și secretului, rămîne doar elementul stînjenitor, și fără nimic înalt-romantic, care poate da peste cap niște planuri foarte burgheze, asta este *Zoe*. Versurile triste, adînci, din Hugo, sînt niște motouri dezmințite de o realitate care deja își rîde de romantism. Chiar moartea sau, mai exact, fata tînăra pe patul morții, subiecte ale unei drame delicate, clorotice, cu plînsuri în fund de odaie, devin bagatele, sperieturi și-aftit: „- Închipuiește-ți, Iliescule, zicea acest din urmă, așeară cînd m-am dus acasă, ce să vîd? Odaia și patul meu pline de sînge, și pe dînsa moartă! oh! nu-ți poți face o idee cum m-am spîriat! o lună de zile de acum nu mai dorm acasă.”

O *alergare de cai* păstrează, din tot ce meditația romantică ține mai sînt, invocarea, și punerea la zid, a timpului care trece nemilostiv, o suculentă tachinare, în genul *Colocviului sentimental*, deci, depășindu-și curentul și epoca, între un *el* și o *ea* care-și descoperă, cu plăcerile ironiei, ravagiile vîrstei. Un inventar de chipuri, la început, care se diluează în constatările fără plezanterie din final, în vizita obligată la fostele frumuseți. Filosofia, pusă pe proză, a lui Eminescu, din una din poeziile sîrite din canon: „Sau mai mici și mai plinuțe./ Sau mai zvelte și mai slabe./ Toate peste-un sfert de secol./ Vai! vor fi aproape

babe./ Și zîmbesc atît de dulce/ Ca și cînd ar fi de-a pururi!/ Toate grațiile de astăzi/ Or să fie atunci cusururi.” Rezon!

O variantă încă romantică, mai atenuată, de Acrivită, este *Agapița*, din *Au mai pațit-o și alții*. Conul Andronache, altfel decît cavalerul romantic, în stare să facă crimă pentru onoarea lui, are și înțelepciune, și umor. În fond, pentru ce? Iar filosofia lui, destul de îmburbhezită, o împărtășesc, pare-se, toți bărbații urbei: „însă noua Calipso se mîngăi lesne de purcederea lui Zimbolici. Ea găsi că păcatul este plăcut, și că are vreme să se pocăiască; de aceea nici voi a înlocui pre postelnicul, deși mulți aspiranți la zestrea sa îi făgăduiau că ochi au și nu vor vedea, urechi au și nu vor auzi.” Niște români emancipați, în stare să cadă la pace. Gata cu romanticele indignări!

O poveste în stilul lui Creanga este *Toderica*, despre un poznaș iubitor de viață. Primind, într-o zi, exact cînd îi mersese mai bine la vînat (invers decît în povestile cu sfinți *incognito*), vizita lui Dumnezeu și a apostolilor, capătă dreptul să ceară trei lucruri. Toderica cere cîștig nelimitat la jocul de cărți – se vede, cu totul împotriva canonului, puțința de a-i opri să mai coboare fără voia lui pe cei care se urcă în părul de lînga casa, și să încremenească pe scaunașul ieșit din gura cuptorului oricine se așază pe el. Cîștigă, din cărți, o avere, și ajunge să joace cu stăpînul iadului. Joacă pe suflete, eliberînd pe cei doisprezece cuconași care ajunseseră furi după ce el îi sărăcise la stos, și muriseră în piața orașului. Face, pe deasupra, și o cruce de cretă pe poarta iadului, ținîndu-l închis pînă la ștergerea ei. Ca-n *Ivan Turbinca*, moartea vine și este păcălită cu părul și scaunașul. Cînd, în cele din urmă, se împlinesc soroacele, Toderica nu este primit în iad, în amintirea strașnicei partide de cărți, și trebuie, cu toata necuviința lui, să stea în Rai. Dovadă de cum se întorc lucrurile...

Un romantism nesperios, făcînd pasul spre propria-deriziune, pune Negruzzi în aceste cîteva scrisori despre o Românie hîtră, reconfortantă, cu vechile ei metehne, pe care le citești cu firească indulgență. Antiteza? Alb și negru? De acord, numai să știi să spui care-i care...

Simona VASILACHE

Cristian Teodorescu

LA MICROSCOP

Senatorul Tănăsescu nu e Iosefini

Senatorului Dan Claudiu Tănăsescu* i-a sarit muștarul pe cei care l-au acuzat de fraudă la urne, când a votat moțiunea împotriva Monicăi Macovei. Explicația senatorului: o dată a votat, a doua oară a simulat. A făcut o glumă, a pretins el. Am văzut de nu știu câte ori la televizor cele două momente. Nu mi-am putut da seama când a glumit, dacă a glumit, Dan Claudiu Tănăsescu. Fiindcă nu se văd bilele picând în cele două urne. Oricum numărul total al bilelor arată că a existat un vot în plus.

Senatorul spune că îl va da în judecată pe primarul Videanu, cel care l-a acuzat primul că ar fi votat de două ori, deoarece asta i-ar aduce prejudicii de imagine și ca om politic și la cabinetul său de doctor. Medicul generalist cu acest nume se plînge că, după această acuzație, îl ocolesc pacienții. Dacă e adevărat că nu-l mai frecventează bolnavii, mi se pare firesc. O persoană care se joacă de-a votul în Parlament poate fi un glumet periculos. Poți să știi dacă nu se joacă și de-a diagnosticul?

Deocamdată să admitem că Dan Claudiu Tănăsescu a făcut un banc. Ce fel de banc e însă acesta?

În cazul dat, simularea unei fraude e aproape imposibil de distins de fraudă însăși. Dacă senatorul peremist vrea să-l dea în judecată pe Adriean Videanu, cel care ar trebui să dovedească ceva e Tănăsescu însuși. Anume, ca o dată s-a prefăcut că votează. Videanu, ca toată lumea, a văzut că senatorul a făcut ceva ce părea o fraudă. Pe bună dreptate a semnalat acest lucru. Dacă senatorul ar fi fost surprins cu mâna vîrîtă în buzunarul cuiva, simulînd o hoție, era mai simplu să spună că a făcut o glumă, fiindcă ar fi luat. Dar cu votul, a băgat, o dată sau de două ori, ceea ce e cu totul altceva. Dan Claudiu Tănăsescu a comis cel puțin un abuz, chiar și în eventualitatea simulării. S-a dus de două ori la urne. Să ne imaginăm ce-ar fi dacă exemplul său va fi urmat și de alții. Senatorii se joacă de-a votul, ar fi concluzia opiniei publice. Și oricum, după acest precedent, seriozitatea la vot a Senatului a primit o cumplită lovitură de imagine. Dacă medicul-senator a acționat în fața urnelor ca răposatul iluzionist Iosefini, ce încredere mai pot avea în el alegătorii, nu numai pacienții lui? Mai ales că după numărarea bilelor s-a dovedit că a existat un vot în plus, pe care nu și l-a asumat nici unul dintre senatorii care, să zicem, au venit mai târziu și n-au fost prinși pe lista celor prezenți. Ar trebui să admitem, dacă așa ar sta lucrurile, că senatorii au bile de vot pe acasă. Or așa ceva ar fi un scandal uriaș pentru credibilitatea Camerei superioare a Parlamentului.

Să dam însă filmul înapoi. La prima sa tentativă de vot, senatorul Tănăsescu se străduiește să arate că a băgat bilele în urne. La cea de-a doua sa apariție în dreptul urnelor parlamentare nu mai încearcă să atragă atenția asupra sa, ci face doar gesturile introducerii bilelor în urne și trece mai departe. Să zicem că medicul-senator a glumit prima oară și că doar s-a prefăcut că a votat. În aceste condiții ar fi trebuit ca Dan Claudiu Tănăsescu, înainte de a trece mai departe, să arate bilele colegilor săi. Să admitem însă că senatorul a fost atât de încântat de gluma lui, încît a uitat să le-o comunice și celor din sală. Dar când a apărut a doua oară în dreptul celor două recipiente, ce anume l-a împiedicat pe Dan Claudiu Tănăsescu să precizeze că prima oară doar s-a făcut că votează? Nu cumva, pur și simplu, faptul că prima oară a atras atenția asupra lui, astfel încît să nu mai fie așteptat să-și depună bilele, iar a doua oară și-a exprimat votul într-un moment de acalmie, când putea trece prin dreptul urnelor, doar pentru că avea ceva de spus prezidiului?

Oricum ar sta lucrurile, ca gest Dan Claudiu Tănăsescu a votat de două ori și ar trebui tras la răspundere pentru asta, ca oricare cetățean prins că vrea să voteze de două ori. ■

* Vezi și „Contrafortul” din pagina 4 de Mircea Mihaies.

Correspondență din Praga

Despre Mircea Eliade în context european

În preajma sfârșitului anului trecut, mai exact în ultimele zile ale lui noiembrie, la Praga a avut loc un Simpozion Internațional intitulat *Mircea Eliade în context european*. Organizatorii acestuia, româniști de la Facultatea de Litere a Universității Caroline, participaseră, în primăvara 2006, la un concurs lansat de Institutul Cultural Român, în cadrul programului *Zilele Mircea Eliade*. Faptul că proiectul lor se plasase printre cele câștigătoare le-a permis să realizeze o acțiune mai amplă, care nu ar fi fost posibilă fără susținerea financiară din partea ICR. Afară de aceasta, un important ajutor tehnic și organizatoric la buna desfășurare a simpozionului a fost acordat de către angajații Institutului Cultural Român de la Praga, în frunte cu directorul Dan Duța. Lucrările simpozionului s-au ținut în superbele săli ale Palatului Morzin, una dintre cele mai frumoase clădiri baroce din Praga, cumpărată în anii '30 ai secolului trecut de statul român și devenită sediul Ambasadei Române.

La simpozion au luat parte specialiștii provenind din patru țări europene – Cehia, Slovacia, România, Italia -, care, în comunicările lor, au abordat opera marelui savant și scriitor român din punctul de vedere al diverselor discipline, cum ar fi istoria religiilor, literatura comparată, studiul imaginii, teoria receptării ș.a. Pentru a ilustra temele dezbătute în cursul celor două zile ale simpozionului, să le oferim cititorilor măcar câteva exemple. Renumitul eliadolog Sorin Alexandrescu a prezentat publicului (format mai ales din studenți și din membri ai Asociației Cehia-România) o parte însemnată și rodnică a biografiei lui Eliade, și anume perioada sa portugheză, văzută de profesorul bucureștean ca spațiu dintre două „uși” simbolice: prima îl despărțea pe scriitor de țara sa de baștină, iar cea de-a doua i se deschidea în direcția Occidentului, ducând însă inevitabil și spre exil. Trei istorici ai religiilor, Milan Kováč, Michal Velég (ambii de la Universitatea din Bratislava) și Ondrej Sládek (Universitatea din Brno) s-au ocupat, în intervențiile lor, de conținutul și viabilitatea conceptelor eliadiene din acest domeniu: *illud tempus* – timpul mitic; societățile arhaice; interpretarea creatoare în hermeneutica religiilor. Laura Mesina (Universitatea din București) și-a îndreptat atenția spre discursul istoric al lui Eliade, analizând imaginarul premodern conținut în compendiul său *România, latinii Orientului* și în *Jurnalul portughez*. Istoricii literari și comparatiștii prezenți la simpozion și-au propus să descopere unele aspecte inedite ale operei beletristice a scriitorului, ori studiind structura ei interioară, prin prisma unor simboluri plurivalente, ori punând-o în relație cu anumite tendințe ale prozei europene a secolului XX. Aceste două tipuri de abordare au fost reprezentate, pe de o parte, de Jana Páleníková (Universitatea din Bratislava) și studiul ei privind semnificațiile *dublului* la Eliade, și, pe de altă parte, de Libuša Vajdová (Academia de Științe din Slovacia) care a interpretat semnificațiile motivului nopții de Sânziene în proza slovacă de după război, sau de Zdenek Hrbata (Universitatea Carolină), cu încercarea sa de a surprinde paralelisme între tendințele naturiste la Jean Giono, Charles-

Ferdinand Ramuz și Mircea Eliade. O temă aparte a simpozionului îl constituiau problemele receptării. Un bilanț critic al felului cum a fost și este primită opera literară și cea filozofică a lui Eliade în Italia l-a prezentat cunoscutul traducător și exeget al gândirii eliadiene, Roberto Scagno de la Universitatea din Padova. Următorii vorbitori (Markéta Pop, Eva Tapajnová, Eugenia Bojoga) au caracterizat desfășurarea și meandrele aceluiași proces în Cehia, Slovacia și, respectiv, Rusia.

Spațiul limitat nu ne mai permite decât să amintim momentul culminant al simpozionului – lansarea unor cărți noi, evident referitoare la personalitatea lui Mircea Eliade. Publicul prezent în „sala de piatră” a Palatului Morzin a urmarit cu deosebită atenție prezentarea celor două volume continuând *Jurnalului portughez și alte scrieri* și a substanțialei lucrări a lui Sorin Alexandrescu *Mircea Eliade dinspre Portugalia*, precum și a unei cărți elegante, cu legatură în piele, intitulată *V tieni l'alie (În umbra unui crin)*, în care Jana Páleníková a inclus șapte povestiri fantastice traduse în limba slovacă. Cel care de două decenii depune eforturi sistematice pentru a-l introduce pe Mircea Eliade în mediul cultural ceh, traducătorul Jiri Našinec, a informat asistența despre o nouă împlinire a sa, adică despre faptul că nu de mult încheiase traducerea *Memoriilor* care vor apărea în curând la o editură pragheză, într-o ediție însoțită de note explicative și de o serie de fotografii documentare. În 2007, anul centenarului nașterii lui Mircea Eliade, publicul cititor din Cehia va avea la îndemână nu numai aceasta remarcabilă opera memorialistică, ci și volumul comunicărilor de la reuniunea pragheză, de data aceasta bilingv, sau mai precis trilingv (fiind vorba de limbile română, cehă și slovacă), și prin urmare accesibil nu numai românilor sau româniștilor.

În programul propriu-zis al simpozionului, dl. Našinec a vorbit despre un ecou aproape sau chiar cu totul necunoscut al prozei lui Eliade. Este vorba de faptul că dramaturgul și prozatorul ceh Pavel Kohout devenit, după înfrângerea Primăverii de la Praga, disident și ceva mai târziu și exilat, a adaptat, sub forma unei piese de teatru, nuvela *Pe strada Mântuleasa* pe care o citise într-o versiune cehă, de samizdat. Sunt convinsă că cititorii **României literare** vor fi interesați de această poveste care dovedește, o dată în plus, că pentru marea literatură nu există nici frontiere, nici interdicții de cenzură.

Libuše VALENTOVÁ

actualitatea

Analiză de caz?

Confrații de la *COTIDIANUL* (secția culturală) se pare că au făcut o fixație și anume: starea Uniunii Scriitorilor. Din timp în timp îi dedică o așa-zisă, de către ei, analiză de caz. Și o fac, precum în Suplimentul *Media & cultură* din 9 februarie, cu mult tam-tam, cu titluri tipatoare și imperative („Au nevoie sau nu scriitorii de o uniune de creație?”), întinse pe două pagini de gazeta. Și pentru a fi încă mai sugestivi omează paginile cu imaginea unui manuscris și a unui stilou înconjurate de un lanț. Ideea inculcată cititorului e desigur aceea că Uniunea pune opreliști scrisului, îl înlanțuie. Și atunci la ce ar fi bună?

Dar nu este bine să se discute, nu este normal?

Sigur că este bine, că este normal să se discute, sigur că nu toată lumea are aceeași părere despre rolul Uniunii Scriitorilor, cum s-a văzut și la ultima Conferință pe țară, unde participanții au avut de ales între mai multe programe prezentate.

Atunci de ce să nu se discute?

Sa se discute oricând de aprins, vom răspunde, dar nu pornind cum de la fraza de la *Cotidianul*, literară românească este încă împărțită în privința legitimității UR. Încă împărțită? Există cu adevărat două curente în Uniune, două fronturi de luptă, o disputa reală între cei care țin cu dinții de Uniune și cei care o vor lichidată? Nici vorba de așa ceva.

Partizanii desființării sunt câțiva tineri scriitori teribiliști, cautați cu lumânarea de *Cotidianul* pentru declarațiile lor stârmitoare de oarecare vâlva. Când a inițiat mai demult tot un fel de analiză de caz, cu același obiect, *Cotidianul* a apelat la tânărul prozator de la Iași Florin Lazărescu, el preconizând dărâmarea din temelie a Uniunii și nu doar atât: pe locul ramas gol să se toarne sare, spre a nu mai răsări nimic asemănător cu ce a fost. Mai bine deșertul. Acum i-a venit rândul să se pronunțe altui scriitor tânăr, Adrian Schiop. La fel de radical el crede că U.S. trebuie „să dispară, nu să se reformeze”. Un congener al acestora. Caius Dobrescu, este repetitiv și sinistru când reproșează UR că prestează „servicii funerare”. Mai și mor, totuși, scriitorii și trebuie îngropați. Alt analist de caz, Radu Pavel Gheo, este nemulțumit de „sistemul de administrare financiară al UR” care i se pare „încălcit și cețos”. Întrebarea este pe ce se bazează când susține acest lucru? A cercetat acte contabile? Cronicărul se îndoieste că ar fi făcut-o. Neinformați este analist și când afirmă că revista „Noua literatură” nu mai este finanțată și că nu se ocupă nimeni de difuzarea ei. Sa așteptați Gheo că revista este în continuare finanțată și că se difuzează normal prin Rodipet. Oricum, P.R.Gheo e ceva mai conștient decât ceilalți analiști de caz. Admite că „UR trece la momentul de încheiere a perioadei de tranziție”. A trece prin... tranziție, iată o concluzie-diagnostic pe cât de riguroasă pe atât de fericit formulată.

Minte fără corp

Neașteptată și competentă pasiunea lui Ion Manolescu pentru filozofia și psihologia cognitivă din ultimele decenii. Articolul său din *IDEI ÎN DIALOG* (numarul din februarie 2007), intitulat „Condiția post-umană. De la filosofie la tehnologie” ne dezvăluie un intelectual umanist atras de tehnologia neurologica și cibernetica. Autorul *Derapajului* este un temeinic cunoscător al științelor privitoare la relația dintre inteligența naturală și cea

ochiul magic

artificială. Într-o epocă în care implanturile neuronale sau protezele incurabile au devenit corectă boli considerate pînă de inteligența artificială se pune din ce în ce mai acut. Potrivit autorului, noua condiție a omului în epoca ciberneticii și a tehnologiei ultrasofisticate, o epocă în care creierul uman începe să-și găsească un concurent redutabil în calculatorul modern, este definită prin trei momente evolutive: „Mai întîi, ea s-ar defini prin inversarea raportului genetic și tehnologic om/mașina, așa cum se întîmplă în romanele lui Rudy Rucker, unde, după varianta deconstructivă inițială *Știința umană? Mașina*, asistăm la un proces local *reverse-engineering: mașină? Știința umană*. Apoi, ea ar putea fi caracterizată de *Simbioza om-computer* (anticipată teoretic de un Moravec sau Kurzweil), care ar permite «esenței» individuale, identificată sub forma *minții*, o mai bună garanție de conservare. În cele din urmă, etapa post-post-umana ar fi marcată de o *progresie înfinită a ingineriei inverse*: scenariul în care, după operațiuni de autoconstrucție și autodeconstrucție, de deconstrucție și de reconstrucție a acestuia, mașinile inteligente dau naștere unor mașini mai inteligente decît ele, care dau naștere altor mașini mai inteligente decît ele ș.a.m.d.” Hotărît lucru, Ion Manolescu este un intelectual plin de surprize.

Dispariția manuscriselor lui Slavici

Este vorba de manuscrisele pe care i le-a confiscat lui Slavici poliția bucureșteană, în 1916, cu ocazia unei percheziții la domiciliu făcute în favoarea Austerilor Centrale. O invenție propagată în revista *HISTORIA* (nr.62, febr.2006), întreprinsă de Florin N. Șinca la Arhivele Naționale, scoate la lumina aspecte mai puțin cunoscute ale acestui episod din viața lui Slavici, frustrant pentru el și pentru literatura română. Aceasta a fost atunci vaduvita de texte ale marelui scriitor care însumau mai mult de o mie de pagini. Citim în *Historia*: „Același comisar ridică toate manuscrisele aflate pe masa de lucru, totalizând peste 1000 de pagini, între care romanul «Musculița» (200 pag.), «Educațiunea intelectuală și profesională» (200 pag.), peste 400 de pagini din *Gramatica limbii române*, a doua a II-a, și *Sintaxa* și multe fragmente filosofice.” După război, scriitorul cere să i se înapoieze „manuscrisele” care „nu conțineau nimic ce ar fi putut să fie luat drept dovadă de vinovație”.... dar nu obține

nimic. Hârțiile, i se spune, fuseseră „evacuate din teritoriul ocupat de germani”, luând, se banuiește, drumul Rusiei. Pînă la sfârșitul vieții, bătrînul Slavici înaintea petiții, memorii pentru a-și recupera manuscrisele, fără a reuși. Eleonora Slavici continuă „lupta cu autoritățile” și mai târziu fac același lucru ceilalți moștenitori, tot fără rezultat. Ultima rezoluție pusă pe cererile lor, în noiembrie 1942, consemnează dezarmanta concluzie: „este imposibil de a se da de urma disparutelor manuscrise”. O nefericită întâmplare istorico-literară. Mai semnalăm din numărul acesta al *Historiei* rubrica inaugurată de Marius Sala, în care cunoscutul lingvist își propune să prezinte pe înțelesul publicului larg istoria cuvintelor românești.

Un scrib jalnic din Banat

Un vechitar grafoman, Nicolae Danciu Petniceanu, scoate la Mehadia pe banii lui o publicație numită *EMINESCU Luceafărul românilor de pretutindeni. Revista de cultură*. O buna parte din sumar conține texte semnate de fondorul-redactor șef, cu nume propriu sau cu pseudonime, alta – articole laudative despre el, plus producții pseudonime rimate de autor localii romeni la „Cântarea României” – faza de masa. Tendința ideologica a „revistei de cultură” e delirant național-comunista, antioccidentală și antisemită. În nr. 8(29-30) care ne-a parvenit, e blamata cu indignare „masonica și netrebnică U.E.”, dar și SUA cea „nazistă”, iar conducătorii țării noastre din ultimii 16 ani sînt considerați trădători de neam, de vreme ce au integrat România în structuri internaționale care nu vor decît să ne umilească, în loc să facă din noi „cum afirma profetic însuși Sfîntul Eminescu” – Candela Lumii. Alte titluri din cuprins, pe lîngă *Trezește-te popor român!* – *Doi martiri pentru eternitate Slobodan Milošević și Saddam Hussein* (în textul exaltat li se alătură alt martir „al sionismului intern și internațional”: Ceaușescu) și *Corneliu Zelea Codreanu – un mare român caruia i se contesta naționalitatea*. Iar în opțiunea petniceana pentru Mari Români, figurează și Petru Groza, Gheorghiu-Dej, Nicolae Ceaușescu, Corneliu Vadim Tudor, Miron Cozma și Adrian Paunescu (nu pricepem de ce lipsește Gigi Becali). Desigur, e democrație, oricine are dreptul să scoată pe banii lui o revista în care să scrie ce și citil duce mîntea, să-și publice prietenii și să fie adulat de aceștia. Nu are însă voie să încalce prevederi constituționale. Anul trecut, cînd a văzut prima oară tipărirea de la Mehadia, Cronicar și-a exprimat în aceste pagini părerea defavorabilă despre ea. Acum, într-o scrisoare deschisă adresată președintelui U.S.R., Nicolae Danciu Petniceanu îl numește pe Cronicar „un troglodit, ușier sau om de serviciu”, „lipsit de onestitate”, „poate și fără carte”, care, în loc să-l gratuleze la împlinirea a 70 de ani și 22 de volume, face gestul „imoral și inuman” de a-l lua peste picior. Lucru deloc întîmplător, de vreme ce nici comisia de validare de la Uniune n-a fost impresionată de „ceea ce am prestat eu în Banatul cultural” și i-a respins dosarul. E desigur un complot al „celor care nu mai fac cultura pentru români”, ci al caror „ornic se potrivește și funcționează după onicul de la Budapesta, Viena și Tel-Aviv”. Poate n-am fi dat atenție aberațiilor „scribului din Banat”, dacă revista lui n-ar fi fost pusă sub egida Societății literar-artistice „Sorin Titei”. Știm sigur că mult regretatului nostru coleg i-ar fi displicut profund ca numele să-i fie asociat ideilor toxice, petulului de sine și mediocrității literare ale lui Nicolae Danciu Petniceanu.

Cronicar

Abonament la revista România literară

- direct la sediul S.C. Adevărul Holding S.R.L., Piața Presei Libere nr.1, Corp C, sector 1, București.
 - plătiind cu mandat postal sau ordin de plată, pentru SC Adevărul Holding SRL, Cod fiscal RO18990288, în contul RO24 BACX 0000 0000 6751 6250, deschis la HVB Tîriac SA, Sucursala Charles de Gaulle, expedind talonul de abonament completat și o copie a documentului de plată prin fax la 021-40 75.467 sau la adresa OP 33, CP 143, cod 014820, sector 1, București, cu mențiunea, „Talon de abonament Romania Literara”.
 - la oficiile poștale;
 - la sucursalele Rodipet;
 - la firmele particulare.
- Abonamentele achitate pînă la data de 20 a lunii vor fi livrate începînd cu data de 1 a lunii următoare.
 Informații despre abonamente:
 Telefon: 021-407.54.64, 021-407.54.65 E-mail: abonamente@adevarulholding.ro www.adevarul.ro
 Tititorii din străinătate se pot abona prin S.C. Rodipet S.A., Piața Presei Libere nr.1, București
 Telefon: (004021) 3187060, Fax: (004021) 3187020, e-mail: subscription1@rodipet.ro.

Nume Prenume

Compania* Cod Fiscal*

(*completați numai dacă plătitorul este o firmă)

Str. nr. bloc scara etaj ap localitate

Județ/sector cod poștal telefon e-mail

Perioada de abonare 3 luni 6 luni 12 luni

Număr de abonare contractate începînd luna

Am expediat către SC Adevărul Holding SRL, suma de lei cu mandatul postal/OP nr. din data în cont nr. RO24 BACX 0000 0000 6751 6250, deschis la HVB Tîriac SA, Sucursala Charles de Gaulle.

5948391000016 07
Prețul unui abonament:
 - 3 luni -28,40 lei
 - 6 luni -56,00 lei
 - 12 luni -111,50 lei

Director distribuție Dana Zamfir
 Tel:021.407.54.57, 021-407.54.58
 Fax: (004021) 318.22.04
 E-mail: dana.zamfir@adevarulholding.ro
 Publicitate: Robert Schorr
 Tel:021-407.54.23
 Mobil:0722-266.339
 E-mail: robert.schorr@adevarulholding.ro